

Το Τέλος της Ενιαίας Σκέψης και η Ριζοσπαστικοποίηση της Δημοκρατίας

Αποστόλης Στασινόπουλος

Ο μεγάλος χαμένος των προκριματικών εκλογών του γαλλικού κόμματος των Ρεπουμπλικανών, Νικολά Σάρκοζι, δήλωσε πρόσφατα πως με τη νίκη του Τραμπ στις ΗΠΑ βρισκόμαστε αντιμέτωποι με το τέλος της «ενιαίας σκέψης», κάτι που επιβεβαιώνεται και από τον νικητή της εν λόγω αναμέτρησης, Φρανσουά Φιγιόν, που συνιστά μια τερατώδη συμπλοκή του νεοφιλελευθερισμού με τον φασισμό. Τι εννοεί ο Σαρκοζι; Μα φυσικά ότι ζούμε την οριακή απόληξη του «θριάμβου» του φιλελευθερισμού και την οριστική αποτυχία του να ενθκεύσει στην ιστορία τις εξαγγελίες του περί προόδου, ελευθερίας, ευημερίας και ευτυχίας της ανθρωπότητας.

Ο Βέμπερ, χαρτογραφώντας το σιδερένιο κλουβί του καπιταλισμού, σημείωνε πως ο καπιταλισμός δεν έχει ανάγκη τη δημοκρατία ή τα δικαιώματα. Σε πρόσφατο άρθρο του στους Financial Times, ο Μάρτιν Γουλφ, διαπρύσιος κήρυκας των καπιταλιστικών οραμάτων, υποστήριξε πως σήμερα βιώνουμε μια βίαιη ασυμβατότητα μεταξύ καπιταλισμού και δημοκρατίας. Βεβαίως, τα φιλελεύθερα δικαιώματα δεν συνεπάγονται τη δημοκρατία ούτε είναι έννοιες συνυπόστατες, αλλά ο σύγχρονος γραφειοκρατικός τεχνοκρατισμός του καπιταλισμού διαλύει ακόμα και αυτόν τον κεκτημένο χώρο των δικαιωμάτων.

Το 1996 ο Κρίστοφερ Λας έγραφε για την εξέγερση των ελίτ. Η είσοδος στον 21^ο αιώνα επιφύλασσε μια αντιστροφή του παραδείγματος αυτού. Οι μεγάλες εξεγέρσεις των ευρωπαϊκών μητροπόλεων και προαστίων ξεδίπλωσαν ένα «όχι» που έκανε ορατή την ύπαρξη ενός ορίου. Το πνιγηρό αίσθημα του ασαφούς ορισμού της ύπαρξης έδωσε τη θέση του σε μια καινοφανή ανίχνευση των

δυνατοτήτων της ανθρώπινης δημιουργίας, με δημοκρατικές συντεταγμένες, που εκπυρώθηκε στις πλατείες όλου του κόσμου το 2011. Τον τελευταίο καιρό, η ζωή των δυτικών κοινωνιών ανατέμνεται με μια ηχώ που δραπετεύει από τα κρεματόρια του παρελθόντος, μετατρέποντας την Άκρα Δεξιά σε μία placebo επαναστατική δύναμη. Το δόγμα της μονοδρόμησης του κόσμου αμφισβητείται, αποκτώντας επικίνδυνες συνδηλώσεις μέσα από μια υπαναχώρηση σε σκοτεινές οδούς.

Ο φασίστας Ούγγρος πρωθυπουργός, Βίκτορ Ορμπάν, τόνισε emphaticά για την εκλογή Τραμπ: «αισθάνομαι ότι ζούμε τις μέρες όπου αυτό που ονομάζουμε φιλελεύθερη μη-δημοκρατία –στην οποία ζήσαμε για τα προηγούμενα 20 χρόνια– τελειώνει» για να το επισφραγίσει προσφάτως ο Πέπε Γκρίλο λέγοντας πως «αυτό είναι η κατάρρευση μιας ολόκληρης εποχής». Η αποτυχία των υποσχέσεων του συστήματος έχει οδηγήσει εδώ και χρόνια τις κοινωνίες στην αποστοίχιση από τις συντεταγμένες του. Ο Τραμπ, η Λεπέν, ο Φάρατζ, ο Γκρίλο, ο Ορμπάν, ο Χόφερ, ο Βίλντερς και όλο αυτό το ρεύμα επιτυγχάνει την ενσωμάτωση της αντισυστημικής έκφρασης μεγάλης μερίδας των κοινωνιών μέσα από τον έλεγχο της ψήφου. Πώς αλλιώς μπορούμε να ερμηνεύσουμε τη δυναμική που απασφάλιστηκε μετά το Brexit; Ο υπαρξιακός τρόμος, η ασφυξία και η αβεβαιότητα που βιώνει σήμερα η ανθρωπότητα μέσα από τον κατακερματισμό εννοιών όπως ο πολίτης, το σύνταγμα και η δημοκρατία βρίσκει μια απάντηση στην κοινοτοπία του κακού.

Η εθνική ταυτότητα δεν νοηματοφορεί πλέον ορίζοντες καθολικού ανήκειν, ούτε είναι αναγκαία για τη συγκρότηση του νέου χάρτη πολιτικής και οικονομικής εξουσίας, με αποτέλεσμα οι αναβιώσεις των εθνικισμών ως αμυντικές αναζητήσεις νοήματος, όσο επιθετική μορφή και να παίρνουν, να γίνονται μέχρι σήμερα διαρκώς ενσωματώσιμες απ' τις πολιτικές αποφάσεις των κυρίαρχων οικονομικών ελίτ. Το εθνικό εμφανίζεται ως επισήμανση με μειωμένη ισχύ. Ως μια ζώνη παγκόσμιου καταμερισμού. Η Μεγάλη Βρετανία κλείνει την πόρτα πίσω της στην Ε.Ε. τη στιγμή που η Σκωτία ζητά ανεξαρτητοποίηση και επιστροφή. Η Β. Ιρλανδία ένωση με την Ιρλανδία και το Λονδίνο

μια ζωνοποίηση εντός Ε.Ε. Η ταύτιση του volk με τον ηγέτη μέσα από την κρατική έκφραση αναδιατάσσεται, χωρίς να βρίσκει άμεση εφαρμογή στον 21ο αιώνα. Τα εθνικιστικά κόμματα εξουσίας προβάλλονται διχοτομημένα από τα αντίστοιχα κινήματα αναπαράγοντας τον μετα-πολιτικό στίβο που κυριαρχείται από την ανάθεση και τη διαμαρτυρία. Μια οπή δημιουργείται παρά ταύτα στην Ουκρανία, την Ουγγαρία και την Πολωνία που, λόγω της σημασιακής δέσμης του κομμουνιστικού παρελθόντος, οι εθνικιστικές κινήσεις ανθούν εφαπτόμενες με τις κυβερνητικές προτάσεις.

Η ταύτιση όμως του εθνικισμού με την εναντίωση στον αντιδημοκρατικό οικονομισμό και την έξοδο από την Ε.Ε. μπορεί να αποδεσμεύσει πολλαπλούς κινδύνους. Οι εθνικισμοί σήμερα δεν προσομοιάζουν με το μεσοπολεμικό αντίστοιχο, αλλά αναδιατάσσουν τους συσχετισμούς παγκοσμίως σε τρομακτική κλίμακα, κάνοντας τη ροή της παγκοσμιοποίησης να μην μοιάζει κεκτημένη. Η οργή δείχνει να στρέφεται εκεί. **Το κοινό υπέδαφος της εθνολαϊκιστικής Άκρας Δεξιάς εντοπίζεται στην τρισχιδή ρητορεία περί οπισθοχώρησης στην εθνική ισχύ, στην εθνική παραγωγική ανασυγκρότηση και το κλείσιμο των συνόρων, σημεία που επιτείνουν τη σύγχυση, τον φόβο και τον αυταρχισμό. Ποια ιστορική βεβαιότητα δύναται να μας αναγγείλει τη μη αντιστρεψιμότητα των σημερινών συνθηκών;**

Η ρευστοποίηση των συσχετισμών παγκοσμίως παράγει τους όρους για μια νέα πολιτική σύμβαση ανακήρυξης της Άκρας Δεξιάς σε διαχειριστικό εγγυητή των κοινωνικών ανακατατάξεων. Σε ποια αναστολή συνταγματικών διατάξεων θα προβεί πιθανώς η Λεπέν όταν η κατάσταση εκτάκτου ανάγκης στη Γαλλία διατηρείται ως σήμερα; Ας στοχαστούμε πάνω στην κρίση του εθνοκράτους ως ένα μετασχηματισμό της ταξινομητικής του ισχύος και της δικαιοδοτικής του σφαίρας. Η ανθεκτικότητά του πρέπει να μας απασχολήσει.

Ο Τίμοθι Γκάρτον Ας, διάσημος Βρετανός ιστορικός, υποστήριξε, μια εβδομάδα πριν την επίσκεψη Ομπάμα στην Ελλάδα σε άρθρο του στη Guardian, πως αναπτύσσεται μια «παγκοσμιοποίηση της αντι-

παγκοσμιοποίησης» με όρους όμως «διεθνούς των εθνικιστών». Η συμπύκνωση των κοινωνικών τάσεων σε σχηματισμούς εξουσίας που διαμορφώνουν πόλους και εγχαράσσουν νέες κοινωνικές σχέσεις, είναι πιθανό να ανακινήσουν θεσμισμένες πολιτικές και παγιωμένα μορφώματα. Σε αυτό το πλαίσιο, όσοι περίμεναν πως η ομιλία του Ομπάμα στην Αθήνα θα είχε διεκπεραιωτικά χαρακτηριστικά σάστισαν μπροστά στον φορτισμένο πολιτικά διακηρυκτικό του λόγο. Ακριβώς διότι έδωσε το σύνθημα της ανασύνθεσης του φιλελεύθερου δημοκρατικού πόλου και της εναντίωσης στον εσωστρεφή εθνικισμό. Δεν είναι καθόλου τυχαία η κοινή του δήλωση με τη Μέρκελ πως η Γερμανία και η Αμερική μοιράζονται τις πανανθρώπινες αξίες του Διαφωτισμού, καθώς επιθυμεί να διασαφηνίσει τους όρους εκ νέου. Παρακάμπτει όμως την αδυναμία παραγωγής πολιτικών από τις ελίτ, με αποτέλεσμα να χρίζει τη Μέρκελ ηγέτιδα του ελεύθερου κόσμου και τον Τσίπρα εγγυητή της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων. Είναι το σύνολο αυτής της σκέψης που διέρχεται μιας ριζικής κρίσης καθώς η τεχνοκρατικοποίηση της πολιτικής και η επιστημονικοποίηση της ζωής που επέβαλε, σηματοδότησαν μέχρι σήμερα τη μετατροπή του ανθρώπου σε στατιστικό μέγεθος και τον εγκλωβισμό του σε ζώνες κοινωνικού αποκλεισμού.

Η παραδοσιακή σοσιαλδημοκρατία αδυνατεί να συγκροτηθεί σε συμπαγή πόλο επιρροής και εξουσίας και έτσι επισκιάζεται από τη δυναμική της Ακροδεξιάς που ελέγχει εκλογικά τις δυνάμεις απόκλισης. Η κύρια όμως μήτρα της ιστορικής αυτής καθίζησης είναι η πλήρης προσχώρησή της στον νεοφιλελευθερισμό.

Ο Σύριζα, ακολουθώντας μια πολιτική ενσωμάτωσης, προσεταιρίστηκε παραδοσιακά αιτήματα του εν λόγω χώρου μαζί με τη νεόκοπη ριζοσπαστική συνθηματολογία για να υποδεχθεί αυτό το κράμα των ψηφοφόρων που τον κατέστησε κυβερνητική δύναμη, εξοβελίζοντας οριστικά την παραδοσιακή και απονενοημένη σοσιαλδημοκρατία. Στην Ισπανία βλέπαμε για καιρό δηλώσεις στελεχών των Podemos αλλά και του ίδιου του P. Iglesias για μια μετατόπιση του πολιτικού βάρους των Podemos προς τη σοσιαλδημοκρατία. Στον ευρωπαϊκό χώρο, ο Τσίπρας επιχειρεί να

τροφοδοτήσει και να τροφοδοτηθεί απεγνωσμένα από τον ευρωπαϊκό μεσαίο χώρο ποντάροντας στη δημιουργία ενός «προοδευτικού» πόλου πίεσης προς τον αρτηριοσκληρωτικό βορρά. Ο Ρέντσι τον επικαλείτο διαρκώς εντάσσοντάς τον στον δικό του σχεδιασμό. Η ήττα του Ρέντσι στο πρόσφατο δημοψήφισμα επιβεβαίωσε τη φυγή από το συστημικό κέντρο και την ηγεμονική εκλογική διαχείριση αυτής της φυγής από τη λαϊκιστική ακροδεξιά. Τι μπορεί να σημαίνει όμως σήμερα «ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία» και ποια είναι τα όρια απόδοσής της;

Μετά το κραχ του 1929, εγκαινιάζεται στην Αμερική με το New Deal και στην Αγγλία με τον έλεγχο επί των εισαγωγών, εξαγωγών και επιτοκίων η εκκίνηση της σύγκλισης κεφαλαίου και εργασίας. Η αύξηση των μισθών, η μείωση των ωρών εργασίας και η κοινωνική ασφάλιση επέτρεψαν στον καπιταλισμό να επιβιώσει διευρύνοντας τις εσωτερικές του αγορές, απορροφώντας την υπερπαραγωγή και αμβλύνοντας την ανεργία. Ο Kalecki είχε ήδη μιλήσει γι' αυτό από το 1943. Οι ιστορικές προκείμενες επικράτησης της σοσιαλδημοκρατίας και αμφισβήτησης των νεοκλασικών οικονομικών είχαν ως σημείο αφετηρίας την ανάπτυξη σε εθνικό περιβάλλον, τη μεταπολεμική συναίνεση και την εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων. Τίποτα από όλα αυτά δεν έχει την ίδια ισχύ σήμερα.

Ας αναγνώσουμε τις απόπειρες σχεδιασμού μιας νέας κοινωνικής πολιτικής στην Ευρώπη σήμερα. Η «Στρατηγική της Λισσαβόνας» που εκπονήθηκε το 2000 και η μεταγενέστερη «Ευρώπη 2020» αποτελούν τους κεντρικούς πυλώνες αυτής της τάσης. Ας δούμε τους στόχους της δεύτερης. «*Η Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για την Καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού είναι μια από τις επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες της στρατηγικής "Ευρώπη 2020" για μια έξυπνη και διατηρήσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς*». Και αποφαίνεται πως «*Η ατζέντα περιλαμβάνει συγκεκριμένες δράσεις που θα συμβάλουν στην εντατικοποίηση των μεταρρυθμίσεων, ώστε να βελτιωθούν η ευελιξία και η ασφάλεια της αγοράς εργασίας ("ευελιξία με ασφάλεια")*».

Μιλάμε δηλαδή για το επισφράγισμα της διάλυσης της εθνικής

πολιτικής πρόνοιας προς όφελος μιας υπερεθνικής ατζέντας και την αυτοκατάργηση της θεμελιώδους αρχής της σοσιαλδημοκρατίας περί κοινωνικής ασφάλειας με την ολική προσχώρησή της στο νεοφιλελεύθερο δόγμα της ανάπτυξης δεξιοτήτων για την ένταξη σε μια ελαστική αγορά εργασίας με άξονα την αξιοκρατία και την αριστεία. «*Η έξυπνη και διατηρήσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς*» συγκαλύπτει επίσης το γεγονός της εξωφρενικής διόγκωσης του οικολογικού αποτυπώματος και της αναστολής των συνταγματικών διατάξεων που έχουν κανονικοποιηθεί στην καθημερινότητα των ευρωπαϊκών κοινωνιών. Δεν μπορούμε, βέβαια, να σκεφτούμε καμία αυτοεκπληρούμενη προφητεία που θα εξοστράκιζε νομοτελειακά αυτή την τάση από τον πολιτικό ανταγωνισμό. Το έλλειμμα συγκρότησής της σε πολιτικό ρεύμα στο κοινωνικο-ιστορικό πεδίο την καταδικάζει σε έναν αφανή τόπο.

Καμία επιταγή δεν προεξοφλεί πως η έξοδος από το παραδοσιακό σύστημα των ελίτ τροχοδρομεί την εδραίωση της απολυταρχίας. **Η ανάδυση στην επιφάνεια ενός πόλου ριζοσπαστικοποίησης της δημοκρατίας φαντάζει επιτακτικότερη από ποτέ.** Πού συνοψίζεται αυτή; Η πρωτογενής και εξόχως ριζοσπαστική διατύπωση των νεωτερικών συνταγμάτων, που διατρανώνει πως όλες οι εξουσίες πηγάζουν από τον λαό και ασκούνται από τον ίδιο και υπέρ αυτού, συγκαλύπτει πως η ιδιοποίηση της εξουσίας από το κυρίαρχο κράτος σημειοδοτεί και την έξοδό του από τη φανταστική αυτή συμφωνία καθώς και τη δυνατότητά του να ορίζει αυθαίρετα και ανεξέλεγκτα τα μέσα και τους σκοπούς της δημόσιας – πολιτικής σφαίρας.

Η εστίαση στην έννοια του πολίτη ως μια ιδιότητα πλήρους και άμεσης συμμετοχής, πρέπει να αποτελέσει το πυρηνικό κέντρο διεκδίκησης σήμερα. Ο δήμος, ως πρωταρχική συσώρευση κοινωνικής εξουσίας και κυκλοφορίας της δύναμης των πολιτών, μπορεί να δημιουργήσει μια νέα αίσθηση συμμετοχής και απόσπασης των φυγόκεντρων, προς την Άκρα Δεξιά, ροπών.

Η διάλυση του χώρου χωρίς δικαιώματα ανακύπτει ως πρωτεύουσα σε έναν κόσμο ραγδαία οργανωμένο σε συντεταγμένες πολιτείες,

καθώς αφαιρεί τη δυνατότητα απανθρωποποίησης. Είναι αλήθεια ότι υπάρχει μια θολή και δυσδιάκριτη πλέον γραμμή μεταξύ εντός και εκτός που ίσως και να έχει καταλυθεί. Ίσως θα έπρεπε να σκεφτούμε πως η γυμνή ζωή δεν επαρκεί ως εννοιολογικό πλαίσιο, καθώς ακόμα και η περίπτωση του πρόσφυγα που ενυλώνει αυτή την κατάσταση δεν τοποθετείται εκτός. Το γεγονός της στέρησης της νομικής ταυτότητας του πολίτη δεν αναιρεί το γεγονός πως πλήθος εξουσιών όπως η αστυνομική, η δικαστική και η στρατιωτική τον περιβάλλουν και τον διευθετούν. Η αναγκαιότητα επαναπροσδιορισμού του δυϊσμού άνθρωπος – πολίτης που διχοτομεί την ύπαρξη έτσι όπως αρθρώθηκε στο πρώτο Γαλλικό Σύνταγμα, αποτελεί εξέχον πεδίο αγωνισμού.

Τέλος, η κατοχύρωση των κοινών αγαθών ως θεμελιώδες δικαίωμα κοινωνικής χρήσης και διαχείρισης απέναντι στον κρατικό χειρισμό που προκρίνει η ακροδεξιά και την επέκταση της ιδιωτικοποίησης που υιοθετεί η φιλελεύθερη δεξιά και αριστερά, σημαίνει τον προσδιορισμό της έννοιας του δημοσίου, ως χώρου των πολιτών. Η διασπορά της νίκης του ακροδεξιού λαϊκισμού εδράζεται στη βίαιη εκρίζωση από τη συμμετοχή και το ανήκειν, στη συντριβή της ατομικότητας από δυνάμεις αλλότριες που την υπερβαίνουν και τη συνθλίβουν καθώς επίσης και από την αμηχανία μιας ζωής στο όριο. Η συμμαχία για τη ριζοσπαστικοποίηση της δημοκρατίας ως αυτόνομος πόλος αναδημιουργίας του δημόσιου χώρου, που θα κινείται στη μεθόριο της θεσμισμένης πολιτικής σφαίρας, σηματοδοτεί τη μόνη δυνατή επέμβαση διάρρηξης του φόβου και της ανασφάλειας, αναπροσαρμογής της συμμετοχής και αναδιάταξης των συσχετισμών.

Η Αλίκη στη Χώρα του Brexit

Αλέξανδρος Σχισμένος

«Όταν χρησιμοποιώ μια λέξη, είπε ο Χάμπτυ Ντάμπτυ σαρκαστικά, «σημαίνει επακριβώς ό,τι εγώ επιλέγω να σημαίνει – ούτε κάτι λιγότερο ούτε κάτι περισσότερο».

«Το ερώτημα είναι», είπε η Αλίκη, «εάν είσαι σε θέση να κάνεις τις λέξεις να σημαίνουν τόσα διαφορετικά πράγματα».

«Το ερώτημα είναι», απάντησε ο Χάμπτυ Ντάμπτυ, «ποιος θα είναι ο κυρίαρχος – αυτό είναι όλο».[1]

Η παραπάνω ιστορία έχει γίνει πιο γνωστή από το βιβλίο στο οποίο περιέχεται και λίγοι μαθαίνουν ότι τελικά ο αυγοκέφαλος Χάμπτυ έπεσε από τον τοίχο και έσπασε το τσόφλι του. Οι περισσότεροι εντυπωσιάζονται από την κυριαρχία επί της γλώσσας. Το ενδιαφέρον βέβαια είναι ότι, για να ανακηρύξει ο Χάμπτυ την κυριαρχία του επί των λέξεων, αναγκάζεται να χρησιμοποιήσει τη συμβατική σημασία των λέξεων, ειδάλλως δεν θα γινόταν κατανοητός.

Θα έπεφτε σε αυτιστικό παραλήρημα.

Για να εγκαθιδρύσει την Ηγεμονία του επί της Καινοτομίας, για να γίνει κυρίαρχος των Σημασιών, πρέπει να το κάνει στο έδαφος του ήδη υπάρχοντος, με τα διαθέσιμα υλικά, με τις λέξεις που ισχύουν για όλους, πρέπει δηλαδή να αποδεχθεί και να υποταχτεί στην κυριαρχία των Σημασιών. Γιατί οι λέξεις σημαίνουν κάτι. Και ο έλεγχος των Σημασιών είναι ο σκοπός, όχι η ευχέρεια, κάθε εγκαθιδρυμένης κυριαρχίας. Σκοπός γλιστερός και διαρκής, γιατί πραγματικά, κύριος των Σημασιών είναι το θεσμισμένο κοινωνικό φαντασιακό και καθώς οι παραδοσιακές δομές αντιπροσώπευσης καταρρέουν, το θεσμίζον κοινωνικό φαντασιακό ξεχύνεται σε χίλια ρυάκια, μέσα από συντρίμια, βαλτώνει σε μικρές λίμνες, γκρεμίζει αποσαθρωμένα φράγματα, αναζητεί έναν νέο ορίζοντα, αλλά δεν ελέγχεται. Οι νέες σημασίες δεν αναδύονται ως ηγεμονικές.

Κάποιοι βέβαια, ακούνε το Χάμπτυ-Ντάμπτυ και αναζητούν μια νέα 'Ηγεμονία' ή μια νέα 'Αφήγηση', ακριβώς γιατί δεν διαβάζουν ολόκληρη την Ιστορία, αλλά ό,τι τους συμφέρει. Ας πάρουμε για παράδειγμα την φιλολογία γύρω από το βρετανικό δημοψήφισμα.

Κατά περίεργο τρόπο, είδαμε διάφορους Έλληνες αναλυτές, αριστερά και δεξιά να ερμηνεύουν το δημοψήφισμα με βαλκανικούς όρους, όπως κάνουμε οι επαρχιώτες. Ήδη, από την προηγούμενη του Brexit εβδομάδα, τα σημάδια ήταν εμφανή με τη δολοφονία της βουλευτή των Εργατικών Τζο Κοξ από έναν Άγγλο φασίστα, που ο Δελαστίκ βιάστηκε να ξεσκεπάσει αποδίδοντας τον φόνο στον Τζέιμς Μποντ (και τις μυστικές υπηρεσίες υπέρ του Bremain). Γνωστοί επίσης οι πανηγυρισμοί κάποιων αριστερών για τη 'ψήφο ανεξαρτησίας' (της Μ. Βρετανίας, ξεχνώντας, όπως είπε και ο Άγγλος κωμικός John Oliver, ότι όλες οι 'ημέρες ανεξαρτησίας' παγκοσμίως γιορτάζουν την ανεξαρτησία ΑΠΟ την Μ. Βρετανία). Δεν αξίζουν σχολιασμό.

Όμως δεν την πάτησαν μόνο οι ντόπιοι, την πάτησαν και οι Εγγλέζοι. Την πάτησε ο Κάμερον, που στήριξε την πρωθυπουργία του στην υπόσχεση του δημοψηφίσματος. Την πάτησαν και ο Τζόνσον και ο Φαράντζ, που δεν πίστευαν ότι θα πετύχουν την έξοδο που είχαν ως εκλογικό καρότο και τώρα έρχονται προ των ευθυνών τους.

Την πάτησε ο Κάμερον, γιατί δεν έμαθε να χρησιμοποιεί τη 'δημιουργική ασάφεια', αυτό το Βαρουφάκειο πολιτικό 'υπερόπλο'. Αντί να κάνει ένα δημοψήφισμα σαν το ελληνικό, του ειδικού και του αορίστου [«Πρέπει να γίνει αποδεκτό το σχέδιο συμφωνίας, το οποίο κατέθεσαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στο Eurogroup της 25.06.2015 και αποτελείται από δύο μέρη, τα οποία συγκροτούν την ενιαία πρότασή τους; Το πρώτο έγγραφο τιτλοφορείται «Reforms for the completion of the Current Program and Beyond» («Μεταρρυθμίσεις για την ολοκλήρωση του τρέχοντος προγράμματος και πέραν αυτού») και το δεύτερο «Preliminary Debt sustainability analysis» («Προκαταρκτική ανάλυση βιωσιμότητας χρέους»);], έκανε ένα δημοψήφισμα του γενικού και προσδιορισμένου («θα πρέπει το Ηνωμένο Βασίλειο να παραμείνει μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή να αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση;»). Ηλίθια βρετανική τακτική, να θέτεις ακριβή ερωτήματα που παίρνουν σαφείς απαντήσεις, απομεινάρι μιας

εποχής που το βρετανικό κοινοβούλιο σε συνεργασία με το Στέμμα ήταν οι κυρίαρχοι πολιτικοί θεσμοί διεθνώς. Και ποιο ήταν τελικά το αποτέλεσμα;

Εκτός από το Λονδίνο, τη Σκωτία και τη Βόρεια Ιρλανδία, την Βρετανία του σινεμά δηλαδή, οι υπόλοιποι στο Ηνωμένο Βασίλειο ψήφισαν Brexit.

Τώρα, οι λέξεις σημαίνουν κάτι που οι κυρίαρχοι δεν μπορούν να διαχειριστούν. Τώρα, ο Κάμερον δεν μπορεί να κάνει Τσιπρική κωλοτούμπα και έτσι, παραιτήθηκε και σιγοσβήνει από τον πολιτικό χάρτη. Στη Μ. Βρετανία η πολιτική σκηνή καταρρέει, και τα δύο μεγάλα κόμματα είναι σε εμφύλιο, κόσμος κατεβαίνει σε πορείες, όλοι ψάχνουν την κωλοτούμπα αλλά κωλοτούμπα δεν γίνεται πια. Το όνειρο του Σαρλ Ντε Γκωλ, 'Η Ενωμένη Ευρώπη από τα Ουράλια ΕΩΣ τη Μάγχη' φαίνεται να υλοποιείται. Ή μήπως θα υλοποιηθεί το παλαιό εκείνο 'Festung Europa' της Βέρμαχτ ή άραγε ο παλαιότερος ακόμη Ναπολεόντειος 'Ηπειρωτικός Αποκλεισμός';

Ο πρώην δήμαρχος του Λονδίνου και νυν 'στρατηγός' του Brexit Μπόρις Τζόνσον, με ύφος μελαγχολικό και τσιπρικό, δήλωσε το επόμενο του δημοψηφίσματος πρωινό ευτυχής που η χώρα του φεύγει από την 'υπερεθνική' (sic) ένωση, αλλά προειδοποίησε ότι δεν πρέπει να βιαστεί να φύγει (δεν έχει κατατεθεί το αίτημα αποχώρησης σύμφωνα με το Άρθρο 50 που θα ξεκινήσει επίσημα τη διετή διαδικασία). Με την παραίτηση του Κάμερον και μετά την Σύνοδο των 27 υπολοίπων κυβερνήσεων της Ε.Ε. η Μ. Βρετανία πήρε παράταση μέχρι το Σεπτέμβρη, ή επ' αόριστον. Ούτε οι Άγγλοι εθνικιστές τύπου Τζόνσον, που ήταν τόσο πυρετώδεις τις προηγούμενες εβδομάδες δείχνουν διαθέσιμοι να βγουν από την παράλυση.

Ακούγοντας τον Τζόνσον, αναρωτιέσαι αν είναι το εγγλέζικο φλέγμα που τον εμποδίζει να δείξει τον ενθουσιασμό της Λεπέν. Αντί για τους εθνικιστικούς μύδρους που εξαπέλυσε η τελευταία, αναμένοντας ένα δικό της Frexit, ο Εγγλέζος σιγοψιθυρίζει, παρότι προβάλλεται ως διάδοχος του Κάμερον ή μάλλον ακριβώς

για αυτό, ενώ στους δρόμους του Λονδίνου τον γιουχάρουν και εκατοντάδες χιλιάδες Λονδρέζοι απαιτούν την ανεξαρτητοποίηση της πόλης.

Το παράδοξο με τον Αγγλικό εθνικισμό, είναι πως η Αγγλία δεν υπήρξε πλήρως ανεξάρτητη παρά μόνο για 300 χρόνια από τα τελευταία 1200 (περ.900 – 1016 & 1453-1603). Η Αγγλία δεν υπήρξε ποτέ προτεκτοράτο, αν και κάποτε κομμάτια της βρέθηκαν υπό ρωμαϊκή και αργότερα δανέζικη κατοχή. Όλο τον υπόλοιπο καιρό η Αγγλία υπήρξε (το κυρίαρχο) κομμάτι της Μ. Βρετανίας, του Ην. Βασιλείου, της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, της Κοινοπολιτείας διαδοχικά. Ο Αγγλικός εθνικισμός, φυσικά, επικαλείται την βρετανική αυτοκρατορική δόξα του ιμπεριαλισμού προκειμένου να τονωθεί. Όμως αν τέτοια 'δόξα' ανήκει σε κάποιον, αυτοί είναι οι βασιλικοί Οίκοι του Ανόβερο και του Σαξ-Κόμπουργκ-Γκόθα, παρακλάδια των Αψβούργων, γερμανόφωνοι. Ας μην ξεχνάμε ότι το βρετανικό παρακλάδι του Οίκου του Σαξ-Κόμπουργκ-Γκόθα μετονομάστηκε σε Οίκο του Ουίνσορ κατά τον Α' Π.Π., για να μην θυμίζει την γερμανική καταγωγή των Βρετανών βασιλέων σε καιρό πολέμου με τη Γερμανία.

Ακόμη και στο βασικό στρατιωτικό πεδίο, η 'δόξα' θα ανήκε στα επίλεκτα Σκωτσέζικα τμήματα, τα ίδια που βοήθησαν την καθυπόταξη της Ιρλανδίας και κυβέρνησαν την Ινδία. Ο Μαρξ ήταν υπέρ της βρετανικής αποικιοκρατίας της Ινδίας [2]. Η Μ. Βρετανία υπήρξε η (κατεξοχήν) αυτοκρατορική δύναμη της νεωτερικότητας. Δεν έχει εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα να δώσει, αντιθέτως εναντίον της χτίστηκαν μυριάδες ελευθερωτικοί αγώνες, ήδη από την Αμερικάνικη Επανάσταση. Δεν ήταν προτεκτοράτο όπως τα Βαλκάνια, τα Βαλκάνια ήταν προτεκτοράτο της.

Και στην Νότια Ευρώπη σαν (επί)κυρίαρχοι κατηφόρισαν οι Βρετανοί και δεν πέρασε πολύς καιρός από τότε που ο Τσώρτσιλ έλεγε 'Φερθείτε στην (απελευθερωμένη) Αθήνα σαν κατεχόμενη πόλη'. Ο εγγλέζικος εθνικισμός ιστορικά υπήρξε κατά κύριο λόγο αναμειγμένος μέσα στον βρετανικό ιμπεριαλισμό και στην επέκτασή του, στον λευκό ευρωπαϊκό ρατσισμό, το περίφημο

‘White man’s burden’ του Κίπλινγκ και τις ψευδοθεωρίες του Τσάμπερλαιν που θαύμαζε ο Χίτλερ.

Η Μ. Βρετανία (μαζί με τις Η.Π.Α.) υπήρξε επίσης η αιχμή του δόρατος της νεοφιλελεύθερης επέλασης, και η εκπρόσωπος της Ατλαντικής πολιτικής ατζέντας στην Ε.Ο.Κ. παρά τις αντιστάσεις της Γαλλίας, που δύο φορές έθεσε βέτο στην είσοδο των Βρετανών, για να καμφθεί τελικά το 1973, όταν δεν υπήρχε πια Ντε Γκωλ.

Ένα μεγάλο μέρος των οπαδών του Brexit δήλωναν ότι η Ευρώπη τους καταπιέζει καθώς δεν αφήνει τη Μ. Βρετανία να κλείσει πλήρως τα σύνορα (παρόλο που την αφήνει να έχει την πόρταμισόκλειστη). Και πάλι όμως, το μεγαλύτερο κομμάτι των μεταναστών εξ Ανατολής φτάνουν το Νησί βάσει του δικαιώματός τους ως υπήκοοι της Κοινοπολιτείας (Ινδία, Πακιστάν), δικαίωμα που τους παραχωρήθηκε μετά από αιώνες Βρετανικής σκλαβιάς. Η Μ. Βρετανία υπήρξε ο κινητήριος μοχλός της βιομηχανικής, καπιταλιστικής και αποικιοκρατικής παγκοσμιότητας, πριν δώσει τα σκήπτρα αλλού.

Τώρα, η Μ. Βρετανία πέφτει στο παράδοξο:

Γιατί με εθνοκρατικούς όρους, και η Μ. Βρετανία είναι μία ‘υπερεθνική’ ένωση. Δυνάμωσαν οι φωνές από τη Σκωτία (από όσους θέλουν να γίνει επανάληψη του δημοψηφίσματος για έξοδο της Σκωτίας από την Μ. Βρετανία και ένωσή της με την Ε.Ε.) και από την Β. Ιρλανδία (το Σιν Φέιν ζητά δημοψήφισμα για ένωση του ιρλανδικού νησιού, με την αιτιολογία πως η Συμφωνία της Μεγάλης Παρασκευής συνάφθηκε με μία ευρωπαϊκή Μ. Βρετανία, που δεν απαιτούσε συνοριακούς ελέγχους στο Σμαραγδένιο Νησί). Οι δύο περιοχές ψήφισαν Bremain, όπως και το Λονδίνο (οι τραπεζίτες του Σίτυ σκέφτονται πικρόχολα ότι θα έπρεπε να φύγει το Λονδίνο από την Βρετανία, ενώ ο λαός του Λονδίνου συμφωνεί μαζί τους καθώς φαίνεται).

Όσοι γνωρίζουν το Λονδίνο και κατανοούν τη διαφορά της παγκόσμιας αυτής μητρόπολης από την υπόλοιπη Αγγλία και Ουαλία, καταλαβαίνουν ότι το αίτημα για ανεξαρτητοποίηση του

Λονδίνου από τη Μ. Βρετανία και εισδοχή του στην Ε.Ε. είναι σε μεγάλο βαθμό ρεαλιστικό. Τόσο ρεαλιστικό που υπογραμμίζει (όπως και όλες οι εξελίξεις) την κατάρρευση της παραδοσιακής εθνικής πολιτικής. Παρότι τα εθνοκρατικά επιχειρήματα της 'αυτοδιάθεσης' κυκλοφορούν ευρέως, δεν υπάρχει κανένας εθνοκρατικός θεσμός αντιπροσώπευσης που να έχει ανεξάρτητη ισχύ, δεν υπάρχει στεγανότητα των εθνοκρατικών μηχανισμών.

Το Λονδίνο, πόλη που χρονολογείται πριν την ρωμαϊκή εισβολή στην Γηραιά Αλβιόνα, είναι ένας παγκόσμιος κόμβος που ήδη, πριν την Ένωση των Στεμμάτων του 1707 (κατά τρόπο δυναστικό, αφού δηλαδή οι Σκώτοι Στιούαρτ 'κληρονόμησαν' τον αγγλικό θρόνο) υπερέβαινε τα στενά όρια του νησιού. Η οικονομική και κοινωνική ζωή της πόλης ξεπερνούσε τα εθνικά σύνορα όσο η αυτοκρατορία επεκτεινόταν και η επιρροή του Λονδίνου συνέπιπτε με την παγκόσμια έκταση της Βρετανικής Αυτοκρατορίας ήδη πριν την Βιομηχανική Επανάσταση.

Το Λονδίνο δεν υπήρξε ποτέ πραγματικά αμιγώς αγγλική πόλη. Μια ματιά στο Μπρέμινγκχαμ, τη δεύτερη πόλη του νησιού, αρκεί για να πείσει. Οπότε, ένα ανεξάρτητο Λονδίνο δεν είναι όπως θα λέγαμε ένα ανεξάρτητο Αγρίνιο, αλλά περισσότερο μια ευρωπαϊκή Σιγκαπούρη (η οποία ιδρύθηκε το 1819 από τον Σερ Στάμφορντ Ραφλς, Άγγλο που γεννήθηκε στη Τζαμάικα και πέθανε στο Λονδίνο – σε ποιο εθνοκράτος ακριβώς δηλαδή;).

Η Μεγάλη Βρετανία, παρότι περιγράφεται ως 'συνταγματική μοναρχία' δεν έχει Σύνταγμα, αντιθέτως έχει μία σειρά από επίσημα έγγραφα, που χρονολογούνται ήδη από τον καιρό της Μάγκνα Κάρτα, και περιλαμβάνουν τις Πράξεις του Κοινοβουλίου. Ιδρυτικές πράξεις της Μ. Βρετανίας είναι οι Ενωτικές Πράξεις με τη Σκωτία (1707- οικειοθελώς) και την Ιρλανδία (1801- βιάιως), και ανασυντακτική η Ιρλανδική Ανεξαρτησία (τμηματικώς, μετά από δημοψήφισμα στο Βορρά) του 1922.

Όλες οι ιστορικές επεκτάσεις και επικαλύψεις της Μ. Βρετανίας βγήκαν σαν ραφές στην επιφάνεια μετά το δημοψήφισμα. Εξίσου, οι περιπλοκότητες του Βρετανικού δικαίου (που είναι

περισσότερο εμπειρικό και δίνει βαρύτητα στην αρχή του δεδικασμένου) και οι ιδιαιτερότητες του βασιλείου (του οποίου η μονάρχης είναι επίσης μονάρχης – επικεφαλής και της ‘υπερεθνικής’ Κοινοπολιτείας και κεφαλή της Αγγλικανικής Εκκλησίας και των απανταχού Αγγλικανών) αφήνουν πολλά περιθώρια για παρεξηγήσεις.

Σίγουρα ένα Grexit θα ήταν εντελώς άλλη κατάσταση, όπως όμως και ένα Frexit. Ας δούμε απλώς το ηλικιακό χάσμα. Κυρίως οι συνταξιούχοι (οι οποίοι έχουν βιωματική ανάμνηση της προ-Ε.Ε. Μεγάλης Βρετανίας) ψήφισαν το Brexit, ενώ οι νέοι ψήφισαν το Bremain .Οι περιπλοκές απόκτησης της βρετανικής υπηκοότητας απέκλεισαν από την ψήφο ένα μεγάλο ποσοστό μεταναστών που όμως ζουν στην βρετανική νήσο, συντριπτικά δε, στο Λονδίνο.

Όπως λέγαμε, βρετανικός εθνικισμός δεν υπήρχε, υπάρχει αγγλικός εθνικισμός και βρετανικός αυτοκρατορικός επεκτατισμός. Ίσως το αποτέλεσμα δείχνει ότι ο δεύτερος συρρικνώθηκε πλέον στα όρια του πρώτου, κυριαρχώντας στην αγγλική ύπαιθρο.

Αλλά δείχνει επίσης ότι η αίσθηση αποξένωσης που προκαλεί η μεταφορά της πολιτικής ισχύος σε υπερκρατικές γραφειοκρατίες και πολυεθνικούς οικονομικούς μηχανισμούς, η κατάρρευση της εμπιστοσύνης στις εθνοκρατικές δομές αντιπροσώπευσης, κυριαρχεί έναντι κάθε κανονικότητας.

Μέσα σε ένα αποπνικτικό παρόν, υπάρχει διάχυτη διάθεση για απόδραση προς το μέλλον, αλλά τίποτε δεν εξασφαλίζει τι μέλλον θα είναι αυτό – εξαρτάται π.χ. από το πόσο συμπίπτει η επιρροή του (στενού) αγγλικού εθνικισμού με την κοινωνική δυσαρέσκεια του πληθυσμού. Οι εθνικιστικοί λήροι και η άνοδος των εθνικιστικών κομμάτων δεν οδηγούν σε κάποια εθνική πολιτεία, αλλά στο ξενοφοβικό αδιέξοδο, σαν αντανάκλαστικά κενά νοήματος, αφού δεν υπάρχει εθνική στεγανότητα στον παγκοσμιοποιημένο πλανήτη. Τρέμουν οι άγγλοι εθνικιστές την απώλεια των υπερεθνικών κεφαλαίων και των υπερεθνικών τραστ που συσσωρεύονται στο Λονδίνο.

Παρόλο που οι εθνικιστές τύπου Τζόνσον ήταν η δυνατή φωνή, ακόμη και αυτοί επικαλέστηκαν το 'δημοκρατικό έλλειμμα' της Ε.Ε., το προφανές σε όλους, ενώ οι Bremaiin (όπως ο μουσουλμάνος δήμαρχος του Λονδίνου Σάντι Καν) απέμειναν με απειλές για την οικονομία.

Η αποτυχία της Ε.Ε. είναι ακριβώς αυτή η αντίθεση δημοκρατίας-οικονομίας που μπορούν να την εκμεταλλευτούν και οι αντιδημοκράτες. Οι ρίζες αυτής της αποτυχίας βρίσκονται στην ίδια την ταύτιση Κράτους – Εξουσίας και την αντίθεση συμφερόντων Κράτους – Κοινωνίας. Αυτή η αποτυχία φυσικά δεν ανήκει μόνο στην Ε.Ε., είναι συνέπεια της παγκόσμιας νεοφιλελεύθερης κυριαρχίας και της καπιταλιστικής ανάπτυξης, συνέπεια του γεγονότος ότι για να έλθει αυτή η 'ανάπτυξη' έπρεπε να στραγγαλισθούν και τα ολίγα ψίχουλα θεσμικής 'δημοκρατίας' των 'ευρωδυτικών' κοινωνιών.

Αρχίσαμε με μία ιστορία γραμμένη από έναν Άγγλο, για την ηγεμονία επί των λέξεων. Από ό,τι φαίνεται δεν είναι επαρκής, ούτε εφικτή αυτή η ηγεμονία. Θα κλείσουμε το μικρό αυτό σημείωμα με το ποίημα ενός άλλου Άγγλου, για την ισχύ των νοημάτων:

"Fools! Who from hence into the notion fall, that vice or virtue there is none at all. If white and black blend, soften, and unite A thousand ways, is there no black or white? Ask your own heart, and nothing is so plain; 'Tis to mistake them, costs the time and pain."

Alexander Pope, An essay on man IV, 1733 –

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

[1] «Μέσα από τον καθρέπτη», Lewis Carol, 1872.

[2] Με τα λόγια του ίδιου του Μαρξ: 'England, it is true, in causing a social revolution in Hindustan, was actuated only by the vilest interests, and was stupid in her manner of enforcing them. But that is not the question. The question is, can mankind fulfill its destiny without a fundamental revolution in the social state of Asia? If not, whatever may

have been the crimes of England she was the unconscious tool of history in bringing about that revolution.' (1853) – Οπότε, όπως καταλαβαίνετε ο Μαρξ καταδίκασε τα επιμέρους εγκλήματα της πολιτικής των Βρετανών αλλά δικαιολογούσε την αποικιοκρατία, ως αναγκαία για την πρόοδο της ανθρωπότητας, όποια και αν ήταν αυτά τα εγκλήματα.

Νεοφιλελεύθερη ΕΕ και Ακροδεξιά: Μια Σχέση Διαλεκτικής

Αντώνης Μπρούμας

Η σύγχρονη Ευρώπη σημειώνει ακροδεξιές τάσεις σε επίπεδο εξουσίας. Στη Φινλανδία, στην Πολωνία και στην Ουγγαρία η ακροδεξιά ήδη συμμετέχει στην κυβέρνηση, ενώ στην Ολλανδία, στη Γαλλία και στην Αυστρία αποτελεί την πρώτη πολιτική δύναμη με βάση τις δημοσκοπήσεις. Ακολουθούν σε ακροδεξιά δυναμική χώρες όπως η Δανία, η Ελβετία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία. Δεν θα επεκταθούμε εδώ για τις αντίστοιχες τάσεις στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, που εκδηλώνονται με ακόμη πιο ηχηρά χουλιγουντιανό τρόπο με τους υποψηφίους του Ρεπουμπλικανικού κόμματος για την προεδρία των ΗΠΑ. Πέρα βέβαια από τις κάλπες και την αντιπροσώπευση, τα πράγματα στη βάση των κοινωνιών είναι πολύ πιο σύνθετα, όπου διαδραματίζεται μία άγρια μάχη των ακροδεξιών δυναμικών με τα ζωντανά κομμάτια της κοινωνίας και τα ριζοσπαστικά κοινωνικά κινήματα. Το επιχείρημα του γράφοντος είναι πως η σημερινή ακροδεξιά βρίσκεται σε μία ιδιότυπη διαλεκτική σχέση με τον κυβερνώντα ευρωπαϊκό νεοφιλελευθερισμό και ήδη αναπτύσσει μία δυναμική ηγεμονίας, τουλάχιστον στον πυρήνα της σύγχρονης

Ευρώπης.

Η ακροδεξιά σήμερα έχει σύγχρονα αίτια, καινοτόμα χαρακτηριστικά και μεγάλη εμβέλεια. Έτσι, συγκρίσεις με το παρελθόν του φασισμού/ναζισμού είναι σε πολύ μικρό βαθμό βοηθητικές. Σε γενικές γραμμές, η ακροδεξιά αποτελεί μία κοινωνικο-πολιτική απάντηση στις αρνητικές εξωτερικότητες της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης. Απαντά επίσης στην αποσταθεροποίηση από την αγορά κάθε κοινωνικής δομής, η οποία ξεκινά από το κράτος και τα εταιρικά σχήματα και αγγίζει τις κάθε είδους ανθρώπινες κοινότητες και την οικογένεια. Έτσι λοιπόν, η ακροδεξιά στροφή κομίζει νέα στοιχεία για το κυρίαρχο σύστημα εξουσίας. Μέσα από την αναπόληση ενός παρελθόντος μίας φαντασιακής κοινότητας/έθνους, που σήμερα δέχεται επίθεση από τις δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης, συνθέτει μία νέα συγκολλητική ουσία για τις κοινωνίες, που ελλείπει από τους απρόσωπους θεσμούς της εμπορευματικής αγοράς και την αδύναμη κοινότητα του χρήματος.

Η ψευδο-κοινοτική αυτή πρόταση έχει μεγάλη απήχηση σε ομάδες πληθυσμού, όπως οι ευρωπαϊκές μεσαίες τάξεις, που έχουν υποστεί βαθιά αλλοτρίωση/εξατομίκευση από τη λειτουργία της αγοράς και έχουν απολέσει κοινοτικούς δεσμούς του παρελθόντος, βλέποντας έτσι σε έναν –τρομακτικό και για τους ίδιους– κοινωνικό κανιβαλισμό. Επίσης, είναι εξαιρετικά ευνοϊκή για τις κυρίαρχες τάξεις, που στον διαχωρισμό φίλου/εχθρού εύκολα εμπίπτουν εαυτές στην κατηγορία του φίλου, ενώ στην κατηγορία του εχθρού μπορούν εύκολα να νομιμοποιήσουν στη συνείδηση της κοινωνίας διάφορους αποδιοπομπαίους τράγους ως υπαίτιους για τις αρνητικές εξωτερικότητες της κυριαρχίας/εκμετάλλευσής τους πάνω στο κοινωνικό σώμα. Όπως και στον μεσαίωνα που η Εκκλησία κυριαρχούσε και βασάνιζε αλλά οι μάγισσες καίγονταν στην πυρά, έτσι και με τους ακροδεξιού τύπου σύγχρονους, πλην αρχέγονους, δυϊσμούς, οι κυρίαρχες δυνάμεις του σήμερα μπορούν να διαφεύγουν εύκολα από την κοινωνική οργή για την ανισότητα, επενδύοντας στον φόβο για τη διαφορετικότητα.

Τέλος, η ακροδεξιά πρόταση αποτελεί μοναδική ευκαιρία για την

επανανομιμοποίηση των πολιτικών θεσμών του έθνους-κράτους, χωρίς να αλλάζει τίποτα στα γενεσιουργά κοινωνικά φαινόμενα της απονομιμοποίησής του. Παλιά οι Ρωμαίοι άρχοντες έδιναν στον λαό άρτο και θεάματα. Τώρα, οι αποσυντιθέμενες δομές των εθνών-κρατών από τη λαίλαπα της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης μπορούν να συνεχίζουν τις ίδιες νεοφιλελεύθερες πολιτικές αλλά να αναστείλουν πρόσκαιρα τους ρυθμούς αποσύνθεσής τους πουλώντας εθνική ιδεολογία.

Σε αντίθεση με την προοδευτική απάντηση, που έχει κόστος για το άτομο, αφού απαιτεί ενεργοποίηση και δημιουργία εναλλακτικών κοινωνικών σχέσεων, η ακροδεξιά απάντηση είναι μικρο-κοινωνικά ελκυστική και μακρο-κοινωνικά άμεσα εφαρμόσιμη. Σε πολλά επίπεδα λειτουργεί μάλιστα παραπληρωματικά σε σχέση με τον νεοφιλελευθερισμό. Ενώ στον νεοφιλελευθερισμό η σύνδεση ατόμου – κοινωνίας παρέχεται μέσα από τον απρόσωπο θεσμό της αγοράς, στην ακροδεξιά παρέκκλιση μία τέτοια σύνδεση παρέχει ιδεολογικά στοιχεία που λειτουργούν συμπληρωματικά με την αγορά, όπως την αίσθηση μίας κοινότητας και κοινής μοίρας. Έτσι, η ακροδεξιά πρόταση παρέχει στο άτομο ένα αίσθημα του [ψευδο]ανήκειν χωρίς κανένα προσωπικό κόστος και μια ταυτότητα στη βάση διαχωρισμών φίλος/εχθρός, που δίνει μπούσουλα για την πλοήγηση μέσα σε μία πολυσύνθετη πραγματικότητα. Ταυτόχρονα, βασιζόμενη τυφλά στην ιεραρχία και σε μία πλήρως διαμεσολαβημένη σχέση με την πολιτική, αρκείται στη διαμόρφωση πολιτικής άποψης και στην ανάθεση της διαχείρισης του συλλογικού στους ηγέτες. Καλύπτοντας δε τις κοινωνικές αντιθέσεις μέσα από το έθνος, δεν απαιτεί από το άτομο τη σύγκρουση με τις σχέσεις κυριαρχίας/εκμετάλλευσης, αντίθετα τις συγκαλύπτει, τις νομιμοποιεί ως φίλιες και, τελικά τις επιτείνει.

Εντούτοις, η ακροδεξιά πρόταση για την κοινωνία δεν πέφτει από τον ουρανό. Αντιθέτως, πατά πάνω στα συντρίμια του κοινωνικού ιστού, που αναπαράγει ο νεοφιλελευθερισμός. Η καθημερινή βιωματική μετατροπή των ανθρώπων ως μέσων προς αλλότριους σκοπούς από τον νεοφιλελεύθερο καπιταλισμό, αποτελεί το

ιδανικό υπόστρωμα του ναζισμού για τη μετατροπή των ανθρώπων ως μέσων προς τον ανώτερο εθνικό σκοπό των στρατοπέδων συγκέντρωσης και των πολέμων. Η εργαλειακή λογική κόστους/οφέλους, όπου η πληροφορημένη για τις κοινωνικές αντιθέσεις πολιτική αντικαθίσταται από έναν ψευδοαντικειμενικό τεχνοκρατισμό, γίνεται το υπερεργαλείο της ακροδεξιάς πρότασης για το βάθεμα της διαχείρισης του ανθρώπινου όντος ως γυμνής ζωής. Η υποκριτική αδιαφορία του νεοφιλελευθερισμού για τις ανισότητες κοινωνικής εξουσίας, που αναπαράγονται από το κεφάλαιο και τις εμπορευματικές αγορές ως δήθεν το απόγειο της ελευθερίας, νομιμοποιεί εύκολα την εξύμνηση της κοινωνικής ιεραρχίας και κυριαρχίας, που απαντάται στον ολοκληρωτισμό.

Στο μακρο-κοινωνικό επίπεδο, η ακροδεξιά πρόταση είναι πρόταση εξουσίας. Αφήνοντας άθικτο το νεοφιλελεύθερο οικονομικό μοντέλο στο εσωτερικό, επενδύει σε έναν προστατευτισμό στις σχέσεις με τη διεθνή αγορά. Και κυρίως αναιρεί βασικές δημοκρατικές κατακτήσεις, τάση – κλειδί στη σύγχρονη φάση του καπιταλισμού και μεγάλο ζητούμενο για τη νεοφιλελεύθερη ολοκλήρωση των κοινωνιών. Έτσι, η ακροδεξιά απάντηση βαθαίνει κάποιες πλευρές της παγκοσμιοποίησης (οικονομικός ανταγωνισμός μεταξύ εθνικών οικονομιών, εντατικοποίηση εκμετάλλευσης της εργασίας και καταστροφής των φυσικών πόρων, μετάβαση προς μη δημοκρατικά καθεστώτα). Αποτελεί όμως σημαντικό κίνδυνο για κάποιες άλλες, αφού διαθέτει μία εγγενή ροπή προς την αυτοκαταστροφή. Σε μικρο-κοινωνικό επίπεδο, η ροπή αυτή οφείλεται στην επένδυση σε κατά βάση σκοτεινά στοιχεία της ανθρώπινης ουσίας, όπως ο φόβος για τον άλλο, ο ετεροκαθορισμός μέσα από το δίπολο φίλου/εχθρού, το μίσος και ο πόλεμος κατά του διαφορετικού, αντί για φωτεινά στοιχεία όπως το μοίρασμα, η αλληλεγγύη, η συνεργασία, η δημοκρατική αυτο-κυβέρνηση. Αν οι ανθρώπινες κοινωνίες στηρίζονται κατά το μέγιστο μέρος τους στη συνεργασία, εύλογα αντιλαμβάνεται κανείς το πόσο διαλυτικά λειτουργούν οι από τα πάνω επιβολές αντίρροπων τάσεων. Ωστόσο, κάθε ακροδεξιά παρέκκλιση του νεοφιλελευθερισμού δεν ρέπει προς τον πόλεμο μόνο στο εσωτερικό κάθε κοινωνίας, αλλά επεκτείνεται στον πόλεμο και

μεταξύ κοινωνιών. Το γεγονός αυτό αναπόφευκτα διακινδυνεύει στο σύνολό της την εύρυθμη λειτουργία των αγορών. Η ακροδεξιά πρόταση αποτελεί λοιπόν επιλογή για το κυρίαρχο σύστημα εξουσίας, αλλά ένα είδος επιλογής – τελευταίου καταφυγίου για τη διατήρηση της κοινωνικής αναπαραγωγής.

Στην έφοδο προς το κράτος, η σημερινή ακροδεξιά δεν δομείται σε τόσο μεγάλο βαθμό όπως στον μεσοπόλεμο, δηλαδή με μαζικά τάγματα εφόδου στους δρόμους. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι ο ίδιος με τον λόγο που δε συμβαίνει το ίδιο με τη σύγχρονη δόμηση της αριστεράς, που συγκροτεί μεν κινήματα, αλλά όχι σαν τα μαζικά εργατικά κινήματα του παρελθόντος. Ο θρυμματισμός της σχέσης του ατόμου με οποιαδήποτε συλλογικότητα μέσω της εσωτερίκευσης της αγοραίας λογικής έχει –φαίνεται– έρθει για να μείνει. Το ζήτημα αυτό δεν μπορεί να ξεπεραστεί εύκολα από την αριστερά, που κινείται πάνω στη συγκρότηση εναλλακτικών κοινωνικών σχέσεων στη βάση της κοινωνίας. Αντίθετα, για την ακροδεξιά αρκεί η ανάθεση από το άτομο της τύχης του σε κάποιον ηγέτη και η νομιμοποίηση μίας τέτοιας ανάθεσης, ώστε να ξεπεραστεί το οργανωτικό πρόβλημα. Ο έτσι και αλλιώς ολοκληρωτικός πυρήνας του κράτους είναι άλλωστε πολύ πιο εξορθολογισμένος από τα τάγματα εφόδου, αφού καταληφθεί η εξουσία, όπως αντιλήφθηκε ο Χίτλερ ήδη από τη νύχτα των μεγάλων μαχαιριών. Έτσι, η ακροδεξιά, σε αντίθεση με τις προοδευτικές δυνάμεις της ανθρωπότητας, έχει συμβατή με το υπάρχον και έτσι άμεσα εφαρμόσιμη πρόταση εξουσίας, συνιστάμενη στην επίταση των ήδη υφιστάμενων τάσεων κοινωνικού κανιβαλισμού και ολοκληρωτισμού, που εγκυμονούνται στον νεοφιλελεύθερο καπιταλισμό.

Όταν καταστεί ηγεμονική και πριν ακόμη πάρει την κυβέρνηση, οποιαδήποτε πολιτική δύναμη αντανakλάται στις κεντρικές πολιτικές αποφάσεις. Έτσι, πριν ακόμη η ακροδεξιά έρθει στην εξουσία στον πυρήνα της ΕΕ, η ηγεμονία της ήδη αντανakλάται στην υφιστάμενη διακυβέρνηση μέσα από τη λήψη αποφάσεων ακροδεξιάς κατεύθυνσης. Οι αντιδραστικές πολιτικές στην κορυφή της ΕΕ αποτελούν το αποτέλεσμα της διαλεκτικής αυτής σχέσης

της ακροδεξιάς με τον κυρίαρχο νεοφιλελευθερισμό. Η ακροδεξιά παρέκκλιση του νεοφιλελευθερισμού είναι συμβατή με μία συνέχεια της υφιστάμενης διαδικασίας παγκοσμιοποίησης. Προς το χειρότερο. Τον πόλεμο. Υπάρχει όμως και η προοδευτική απάντηση στην υφιστάμενη διαδικασία παγκοσμιοποίησης, που στηρίζεται στην αλληλεγγύη, τη συνεργασία και τη δημοκρατία μέσα σε μια άλλου τύπου διεθνή κοινότητα. Σε αντίθεση με την ακροδεξιά, η προοδευτική απάντηση δεν είναι συμβατή με την υφιστάμενη διαδικασία παγκοσμιοποίησης. Έτσι, ακροδεξιές κυβερνήσεις ήδη βλέπουμε παντού χωρίς καμία ιδιαίτερη σύγκρουση με προϋφιστάμενες δομές εξουσίας, εθνικές ή διακρατικές. Αντίθετα, αριστερές κυβερνήσεις, αν υπάρξουν, γρήγορα απορροφώνται από τη δομική εξουσία των αγορών. Με δυο λόγια, η σημερινή διεθνής κατάσταση δεν αφήνει χώρο για την αλληλεγγύη και τη συνεργασία. Αφήνει όμως πολύ χώρο για τον πόλεμο. Από τη σκοπιά των ριζοσπαστικών κινημάτων και των κοινωνικών αγώνων, εδώ και είκοσι χρόνια παλεύουμε χτίζοντας έναν άλλον κόσμο, αυτόν της νιότης του κόσμου, μέσα και ενάντια στον δικό τους κόσμο, αυτόν της κυριαρχίας και της εκμετάλλευσης. Είναι όμως φανερό ότι οι σύγχρονες προκλήσεις μάς καλούν να περάσουμε σε ένα άλλο επίπεδο, αυτό της διεθνούς δικτύωσης των αγώνων μας.

Όπως και στις γενιές αγωνιστών του παρελθόντος, έτσι και σε εμάς αναλογεί ιστορικά να σηκώσουμε το γάντι των αγώνων ενάντια στον καπιταλισμό και στις σύγχρονες ολοκληρωτικές παρεκκλίσεις του, παίρνοντας τις τύχες της ανθρωπότητας στα χέρια μας.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 18

Η αγγλική εκδοχή του κειμένου δημοσιεύεται στο roarmag.org

Μία μεθοδολογία ανάλυσης της Χρυσής Αυγής

Σίμος Ανδρονίδης

Υποψήφιος διδάκτορας στο τμήμα Πολιτικών Επιστημών του ΑΠΘ

«Κάτι ήσυχα απόβραδα με μισοφέγγαρο οι κεραίες μου προσλαμβάνουν αγωνίες των συμπολιτών μου: «Τι θ' απογίνει το βιος μας;» το βιος μας... το βιος μας... Ποιος θα μας φέρει ένα ποτήρι νερό στα γεράματα;» «θα μας γηροκομήσουν τα παιδιά μας;»... τα παιδιά μας... Ποιητές, γράφτε καλά ποιήματα ώστε να' χουνε πολλά παιδιά για να τα γηροκομήσουνε στο μέλλον». (Δημήτρης Παπαστεργίου, 'Αγωνίες').

Την ιστορική περίοδο της βαθιάς οικονομικής- κεφαλαιοκρατικής κρίσης αναδείχθηκε με ιδιαίτερη ενάργεια η δράση του νεοναζιστικού μορφώματος της Χρυσής Αυγής. Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε πως ακριβώς η παρουσία της νεοναζιστικής οργάνωσης συγκροτείται στο πλαίσιο της εγχάραξης της ιδεολογίας της στο εσωτερικό κοινωνικών τάξεων και μερίδων τάξεων. Στις βουλευτικές εκλογές που διεξήχθησαν στις 20 Σεπτεμβρίου του τρέχοντος έτους η Χρυσή Αυγή έλαβε το 6,99% των ψήφων, εκλέγοντας 18 βουλευτές.[1]

Η κοινωνική-ταξική κατανομή της ψήφου καταδεικνύει ότι η Χρυσή Αυγή εξακολουθεί να διατηρεί προσβάσεις στο εσωτερικό του μπλοκ των λαϊκών τάξεων. Όπως παρατηρεί ο Παναγιώτης Κουστένης: «Αντίθετα, στις εκλογές του Σεπτεμβρίου, τα ποσοστά της Χ.Α. παρουσίασαν άνοδο κατά μισή περίπου μονάδα στις λαϊκές γειτονιές, ενώ μειώθηκαν κατά ισοδύναμο ποσοστό στις μεσοαστικές περιοχές, επαναφέροντας την αναλογία των αντίστοιχων ποσοστών σε 7,5% προς 4,5% περίπου. Προφανώς η αύξηση στην πρώτη περίπτωση τροφοδοτήθηκε από διαρροές του ΣΥΡΙΖΑ, ενώ η μείωση στη δεύτερη φαίνεται να ωφέλησε κατεξοχήν τη Ν.Δ.».[2]

Η ταξικότητα της ψήφου προς τη Χρυσή Αυγή αποτελεί προϊόν αφενός μεν της μυθολογικής-εθνικής διάστασης που προσδίδει στη δράση της (συντήρηση εθνικών μύθων), και στη συνακόλουθη έγκληση στο πλαίσιο της αντίστασης στους διεθνείς τοκογλύφους και στους ντόπιους «υποτακτικούς» τους, αφετέρου δε στην ίδια τη διάρρηξη των σχέσεων πολιτικής εκπροσώπησης συμφερόντων μεταξύ τμημάτων των υποτελών τάξεων και των άλλοτε κυρίαρχων πολιτικών κομμάτων. (ΠΑΣΟΚ & Ν.Δ). Οι δύο αυτές πτυχές αλληλεπιδρούν.

Επίσης, η δράση, η παρουσία και η ιδεολογική σκευή της νεοναζιστικής οργάνωσης αντανακλώνται στο εσωτερικό του κράτους, ήτοι στο εσωτερικό των κατασταλτικών του μηχανισμών (Ένοπλες Δυνάμεις, σώματα ασφαλείας).[3] Η σύμφυσή της με ένα τμήμα των καταπιεστικών μηχανισμών του κράτους παράγει τους όρους και τις προϋποθέσεις για την ανάδυση και την αποκρυστάλλωση μίας διπλής εγκάρσιας τομής: 1. Με αυτόν τον τρόπο, η Χρυσή Αυγή δύναται να «εδαφικοποιήσει» και ταυτόχρονα να «θωρακίσει» την παρουσία της εντός του αστικού χώρου, συγκροτώντας ιδιότυπα **καθεστώτα** ρατσιστικής ιδιοποίησης περιοχών του ευρύτερου αστικού-δημόσιου χώρου. Κάτι που έγινε αντιληπτό κατά τη διάρκεια της περιόδου 2010-2013. Σε αυτά τα καθεστώτα ρατσιστικής ιδιοποίησης το νεοναζιστικό μόρφωμα αναζητούσε και επεδίωκε τη βίαιη συγκρότηση μίας «καθαρής» εθνικής ταυτότητας, μίας ταυτότητας απαλλαγμένης από τη μιαρή παρουσία των πολλαπλών ανασηματοδοτήσεων του διαφορετικού. Πραγματικά, τα συγκεκριμένα καθεστώτα λειτούργησαν ως κοινοτικοί δίαυλοι-πυλώνες της πρωτόλειας βίαιης συσσώρευσης και εκδίπλωσης του ιδεολογικού της φορτίου που επιχείρησε η Χρυσή Αυγή. Με αυτόν τον τρόπο, ενσωματώνονται στον κρισιακό αστικό χώρο «ρατσιστικά καθεστώτα ανάδυσης, σταθεροποίησης και διάχυσης» του ιδεολογικού φορτίου της Χρυσής Αυγής, ένα φορτίο το οποίο δύναται να μετασχηματιστεί *δομικά* και να λάβει τα πρωταρχικά χαρακτηριστικά άσκησης άγριας σωματικής βίας.

2. Η λειτουργική εν πολλοίς αλληλοεπίδραση της με τμήμα των καταπιεστικών μηχανισμών του κράτους δύναται να προσληφθεί με

τους όρους μίας προσίδιας 'αντικειμενοποίησης-υποκειμενοποίησης:' η νοούμενη ως «αντικειμενική» και έλλογη άσκηση κρατικής-κατασταλτικής βίας, ή, με άλλα λόγια, το μονοπώλιο άσκησης της νομιμοποιημένης «από τα πάνω» βίας στους καθ'έξην παραβάτες του νόμου υποκειμενοποιείται κοινωνικά, ασκούμενη και διαμορφούμενη πάνω στα σώματα κύρια των ιδεολογικών «αντιπάλων», οι οποίοι βιώνουν με αυτόν τον τρόπο έναν προσίδιο και ποικίλο «αποκλεισμό».

Η κρατική έννομη τάξη, οι κανονιστικές της σχέσεις δύνανται να διαμορφώσουν το χώρο δράσης του μπλοκ των λαϊκών τάξεων. Όπως πολύ εύστοχα επισημαίνει ο Νίκος Πουλιαντζάς: «Αν το δίκαιο οργανώνει το πεδίο εξουσίας για λογαριασμό των κυρίαρχων τάξεων, το οργανώνει και για τις κυριαρχούμενες τάξεις. Διασφαλίζει την αδυνατότητα τους να βρουν πρόσβαση στην εξουσία με βάση τους κανόνες του, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί την αυταπάτη ότι η πρόσβαση είναι δυνατή. Αυτό συμβαίνει γιατί, κοντά στ' άλλα, το ταξικό δίκαιο, το δίκαιο δηλαδή της ταξικής πάλης, ρυθμίζει επίσης και τις μορφές με τις οποίες ασκείται η εξουσία πάνω στις λαϊκές τάξεις: η οργανωμένη φυσική καταπίεση πραγματοποιείται σύμφωνα με δοσμένους κανόνες. Ο κρατικός μηχανισμός υπόκειται γενικά στους κανόνες που ο ίδιος θεσπίζει».[4]

Η νεοναζιστική οργάνωση της Χρυσής Αυγής τείνει να εμβαθύνει και εμπεδώσει περαιτέρω τον «αποκλεισμό» δράσης, αυτή την υποκειμενοποιημένη και κοινωνικά ασκούμενη βία. Κινούμενη στα διάκενα της κρατικής «χωροταξικής» βίας, η Χρυσή Αυγή σταθεροποιεί τους δικούς της «αυτόνομους» συσσωρευτές, σταθεροποιητές και «φορείς» άσκησης βίας. Τα καθεστώτα ρατσιστικής ιδιοποίησης και επανοικειοποίησης του δημόσιου-κοινωνικού χώρου αποτελούν τις χαρακτηριστικές όψεις διαμόρφωσης μίας εθνικά «αμόλυντης», «υγιούς» και «καθαρής» από προσμίξεις εθνικής ολότητας, η οποία «ακουμπά» ακριβώς πάνω στο πλαίσιο διαμόρφωσης ενός «εθνικού» κοινωνικοοικονομικού σχηματισμού, ήτοι ενός εθνικού καπιταλισμού. Η νεοναζιστική οργάνωση μεταβαίνει από το ειδικό

στοιχείο στο γενικό. Κινούμενη ανάμεσα στα διάκενα της κρατικής-κατασταλτικής βίας, η Χρυσή Αυγή αποκόπτεται από το σημείο-μηδέν άσκησης της πολιτικής, εγγίζοντας με αυτόν τον τρόπο το σημείο της μη επιστροφής, ήτοι το σημείο φυσικής εξόντωσης της ίδιας της διαφορετικής πρόσληψης του βίου.

Όπως επισημαίνει ο Μάριος Εμαννουηλίδης: «Η Χ.Α. ως εφεδρικός στρατός εκκαθάρισης μολυσματικών αντεθνικών σημείων εντός του εθνικού εδάφους, αποτελεί εργαλείο ντρεσαρίσματος του κράτους προς μια κυριαρχική εξουσία, σκληρή, αμετακίνητη, μονολιθική. Σίγουρη». [5]

Οφείλουμε να προσεγγίσουμε τον φασισμό-ναζισμό, όπως και τη Χρυσή Αυγή, στην ολότητα τους. Η διείσδυση της Χρυσής Αυγής στο πεδίο του κοινωνικού, στο ίδιο το εσωτερικό των διαφορετικών κοινωνικών τάξεων, εγγράφει τα χαρακτηριστικά μίας ιδιότυπης και ιδιαίτερης πολλαπλότητας. Σε αυτή την περίπτωση, η συγκρότηση ενός ιδιαίτερου εθνικού κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής, αποτελεί τον δομικό παράγοντα, την **ελκτική δύναμη** με την οποία το νεοναζιστικό μόρφωμα δύναται να προσεγγίσει την άρχουσα τάξη, καθώς και μερίδες της. Ένας εθνικός κεφαλαιοκρατισμός που θα ενέχει και φέρει εντός του την κοινωνική και οικονομική δράση και παρουσία της «εθνικής» αστικής τάξης ως συστατικού πυλώνα οικονομικής ανάπτυξης και μεγέθυνσης. Από την άλλη πλευρά, η ιδεολογική της απεύθυνση στο εσωτερικό της μικροαστικής τάξης προσλαμβάνει τις όψεις ενός διάχυτου κοινωνικού μικροαστισμού ο οποίος έγκειται ακριβώς στον υπερτονισμό της σημαντικότητας και του ρόλου που διαδραματίζει η (παραδοσιακή & νέα) μικροαστική τάξη. Πραγματικά, με αυτόν τον τρόπο, ο ευρύτερος κοινωνικός μικροαστισμός, με τη μορφή του συνεταιρισμού-συντεχνίας εγκολπώνεται στο πεδίο του κυρίαρχου κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής.

Ο Νίκος Πουλαντζάς διείδε αυτή τη σημασία: «αντιστοιχεί η συντεχνιακή θεώρηση στην παρελθοντολογική νοσταλγία του παραδοσιακού τμήματος των μικροαστών που αναπολούν την εποχή των συντεχνιών αλλά επίσης και τις ουτοπικές προσδοκίες της

νέας μικροαστικής τάξης. Η μικροαστική τάξη, στο σύνολο της, θα επιθυμούσε να αποτελεί το θεμέλιο λίθο (σ.σ: σημαντικότητα) και τον ενδιάμεσο κρίκο (σ.σ: στυλοβάτης) κάθε κοινωνικού οικοδομήματος. Βλέπει τον εαυτό της στο ρόλο του μεσολαβητή που χάρη στο κράτος και με τη «συμμετοχή» της στις κρατικοποιημένες συντεχνίες θα συσπείρωνε «αυταρχικά» όλες τις κοινωνικές δυνάμεις».[6]

Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε πως η νεοναζιστική Χρυσή Αυγή αποτελεί την πολιτική αντανάκλαση της κίνησης και της δράσης ενός τμήματος της μικροαστικής τάξης την περίοδο της βαθιάς οικονομικής-κεφαλαιοκρατικής κρίσης. Η άρση των παραδοσιακών σχέσεων πολιτικής εκπροσώπησης, η ίδια η κρίση πολιτικής εκπροσώπησης, ήτοι η αποστοίχιση και η αποκλίνουσα απόσταση μεταξύ κοινωνικών συσσωματώσεων-πολιτικών δομών συμβάλλει στην ιδεολογική και πολιτική «τροφοδότηση» της Χρυσής Αυγής με τις έξεις μίας αντιδραστικής έγκλισης και θεώρησης του κοινωνικού-πολιτικού γίνεσθαι.

Σε αυτό το πεδίο, ο κοινωνικός μικροαστισμός, συμπληρωμένος με την έγκλιση «καθαρότητας» που επιχειρείται προς το καθεαυτό εργατικό μπλοκ (απομάκρυνση, απέλαση, εκμηδένιση των «άλλων» μεταναστών που απειλούν το εθνικό όλον και «κλέβουν τις δουλειές» των ντόπιων εργατών), αποτελούν το απείκασμα, το έδαφος πάνω στο οποίο συστηματοποιεί την ιδεολογική της παρουσία το νεοναζιστικό μόρφωμα της Χρυσής Αυγής. Η Χρυσή Αυγή επιδιώκει να οργανώσει και να ρυθμίσει τα αντιτιθέμενα κοινωνικά συμφέροντα σε ένα κοινό εθνικό έδαφος. Η συγκεκριμένη διάδραση, βρίσκει τον αντίκτυπο της και στο χώρο του κοινοβουλίου, από τις εκλογές του 2012 και έπειτα.

Αυτή τη φορά η λεκτική ιδεολογική έγκληση της Χρυσής Αυγής συγκεκριμενοποιήθηκε στο χώρο του Κοινοβουλίου, καθότι η ίδια η ιδεολογική της έγκληση εξειδικεύθηκε από τους βουλευτές της οργάνωσης. Πραγματικά, κατά τη διάρκεια της ιστορικής κρισιακής περιόδου, αναδύθηκε και αποκρυσταλλώθηκε ένας ιδιότυπος **κοινοβουλευτικός 'κρετινισμός'**, ο οποίος διαμέσου μίας έντονης και συστηματικής λεκτικής εξειδίκευσης, ανέδειξε

δύο χαρακτηριστικά: 1. Το «γυμνό» ιδεολογικό φορτίο που φέρει η οργάνωση, όπως αυτό διαφαίνεται μέσω της επίδειξης ενός χυδαίου αντικομμουνισμού, ενός υφέρποντος φασισμού-ναζισμού και ενός επιθετικού ρατσισμού. 2. Μία άλλη διάσταση που αναδεικνύεται σχετίζεται με την ανάδυση ενός ηγετικού κοινοβουλευτικού 'καισαρισμού': στον κοινοβουλευτικό χώρο, η συλλογική ηγεσία της Χρυσής Αυγής (καισαρισμός της κοινοβουλευτικής ομάδας), οδηγεί και αποκαλύπτει τον διάχυτο καισαρισμό του αρχηγού. Ο αρχηγός έχει τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο, ο αρχηγός αποφασίζει για όλα, για την ιδεολογική κατεύθυνση της οργάνωσης. Αυτή η διάσταση αναδεικνύεται διαμέσου του επάλληλου και συνεχούς καισαρισμού της κοινοβουλευτικής ομάδας, η οποία και εξειδικεύει τις κατευθύνσεις που δίνει ο αρχηγός της οργάνωσης.

Στον κοινοβουλευτικό χώρο, [7] έλαβε χώρα αυτό που ο Νίκος Πουланτζάς ονομάζει «σκοταδισμό» και «αντιδιανοουμενισμό» της φασιστικής ιδεολογίας: «η φασιστική ιδεολογία, απόρροια της αυθόρμητης εξέγερσης των μικροαστών εναντίον των «ιδεολόγων», των οργανικών-με τη γκραμσιανή έννοια- αξιωματούχων της ιδεολογίας της αστικής τάξης που διέψευσαν τις ελπίδες τους».[8] Αυτός ο έντονος και επιθετικός «αντιδιανοουμενισμός» αποτελεί το αντεστραμμένο είδωλο της άτυπης κοινοβουλευτικής παρουσίας συγκεκριμένων κοινωνικών τάξεων, (κύρια της μικροαστικής), μία παρουσία που επιτυγχάνεται μέσω των διαύλων της πολιτικής-νεοναζιστικής εκπροσώπησης και συνάρθρωσης κοινωνικών συμφερόντων. Ο κοινοβουλευτικός 'κρετινισμός' δεν είναι κοινωνικά ά-χρονος. Η Χρυσή Αυγή διαβλέπει «καθαρά» συγκεκριμένα ταξικά συμφέροντα.

Ο κοινοβουλευτικός 'κρετινισμός' του νεοναζιστικού μορφώματος συμφύεται οργανικά με τη βίαιη δράση των ταγμάτων εφόδου στο πεδίο του κοινωνικού, κάτι που έχει ως αποτέλεσμα τη συγκρότηση αυτού που ονομάζουμε ως **κοινή υπερδομή δράσης**. [9]

Η δράση της Χρυσής Αυγής στο πεδίο του κοινωνικού συμπληρώνεται από την επιδίωξη εισπήδησης στο χώρο των εργατικών συνδικάτων. Και ακριβώς αυτή η διάσταση είναι πολύ

σημαντική. Αυτή η νεοναζιστική επιδίωξη προσομοιάζει στην «αναγκαιότητα» ίδρυσης εργατικών σωματείων που θα φέρουν εντός του την προγραμματική και ιδεολογική σκευή της Χρυσής Αυγής, πάντα εντός του πλαισίου της «από τα πάνω» προώθησης της κυρίαρχης γραμμής της οργάνωσης-κόμματος.

Η ‘συνδικαλιστική’ δράση της Χρυσής Αυγής (βλ. Ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη Περάματος), έτεινε, αφενός μεν στην εμπέδωση και μη μεταβολή του δεδομένου ταξικού συσχετισμού δυνάμεων μεταξύ κεφαλαίου-εργασίας, αφετέρου δε στην προσίδια ‘ουδετεροποίηση’ της εργατικής τάξης και της συνδικαλιστικής της εκπροσώπησης: σε αυτό το πλαίσιο, η συνδικαλιστική της δράση «ενδύεται» τον μανδύα της εθνικής-συνδικαλιστικής «συστολής» και της ενότητας στόχων (μεταξύ αποκλινόντων κοινωνικών συσσωματώσεων και συμφερόντων), με στόχο την πάντα εθνική-ενωτική οικονομική ανάπτυξη. Η Χρυσή Αυγή προσβλέπει στο μοντέλο της καθ’ εικόνα και ομοίωση με το κυρίαρχο κόμμα συγκρότηση συνδικαλιστικών οργανώσεων. Η μεθοδολογία ανάλυσης της Χρυσής Αυγής είναι εξόχως κρίσιμη, εάν θέλουμε να καταλάβουμε την πολλαπλή διάσταση της βαθιάς κρίσης.

Το νεοναζιστικό μόρφωμα, και υπό τον ιδιότυπο εθνικιστικό πλέον ‘μανδύα’ του, μετατοπίζει δομικά την κοινωνική ισχύ και ενέργεια που λαμβάνει από ένα τμήμα του μπλοκ των λαϊκών τάξεων προς την πλευρά του άρχοντος αστικού συγκροτήματος εξουσίας. Συμφύεται με τον κεφαλαιοκρατικό τρόπο παραγωγής, με τα βασικά και μακροπρόθεσμα συμφέροντα του αστικού μπλοκ, και μέσω της διαμεσολαβητικής και αντιπροσωπευτικής διάστασης του πολιτικού παίγνιου. Ενσωματώνοντας διαστάσεις του λαϊκού στοιχείου, διαστρέφει και αντιστρέφει την πορεία του, στοιχίζοντας το με τις κυρίαρχες αστικές εγκλήσεις. Η Χρυσή Αυγή αποτελεί το δομικό πλαίσιο, το «σταθμό», στη μακρά επιδίωξη εκφασισμού της κοινωνικής ολότητας. Κι ο εκφασισμός της κοινωνικής ολότητας δεν συνίσταται στην απλή κομματική παρουσία, αλλά κύρια στην ιδεολογική διάχυση και διάβρωση (από τη φασιστική ιδεολογία) κοινωνικών τάξεων και κρατικών μηχανισμών. Η Χρυσή Αυγή αποτελεί τον κρισιακό δίαυλο σε αυτή

την μακρά διαδικασία εκφασισμού η οποία συναρθρώνει τις φασιστικές-νεοναζιστικές εγκλήσεις με τη δράση της βιοπολιτικής εκμηδένισης του πολύσημου «άλλου».

Ας αναφέρουμε τα λόγια του Νίκου Πουλαντζά: «Οι εσωτερικές αντιφάσεις και προστριβές μεταξύ των μηχανισμών, αποτέλεσμα της πολιτικής αποδιοργάνωσης της συμμαχίας που βρίσκεται στην εξουσία, πολλαπλασιάζονται. Αυτό παίρνει συχνά τη μορφή συγκρούσεων «αξιωματούχων» και κατώτερων κλιμακίων στο ίδιο το πλαίσιο κάθε κλάδου και μηχανισμού. Η αναδιοργάνωση των σχέσεων αυτών δεν φαίνεται δυνατή παρά μέσα από ένα διαφορετικό σύστημα που θα έρθει από τούτο το εξωγενές στοιχείο: τον φασισμό».[10] Ο φασισμός ως σύστημα αυταρχικής κυβερνολογικής και ο εκφασισμός ως τρόπος, μέθοδος και σύστημα επιβολής αυτής της κυβερνολογικής, εφάπτονται με την γενικότερη «κρυσταλλική» δραστηριοποίηση του νεοναζιστικού μορφώματος της Χρυσής Αυγής. Η φασιστική κρίση-ρήξη, είναι, με τα λόγια του Michel Foucault, «το διαρκές παρόν».

Απαιτείται η καθημερινή μάχη σε κοινωνικοπολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο ενάντια στο νεοναζιστικό μόρφωμα της Χρυσής Αυγής, καθώς και ενάντια στις διάφορες εθνικιστικές εκφάνσεις που αναδύονται και αποτελούν τη διαρκή συνέχεια της πρωταρχικής νεοναζιστικής και «μητριαρχικής» οργάνωσης.

Σημειώσεις:

[1] Με βάση μία γεωγραφική-χωρική κατανομή της ψήφου, η επίδοση της Χρυσής Αυγής διαφαίνεται ιδιαίτερα τοπικοποιημένη και εδραιωμένη σε περιοχές που διαθέτει «βάθος επίδρασης», την ίδια στιγμή που διευρύνει τα εκλογικά της όρια και σε νησιώτικες περιοχές.

[2] Βλ. σχετικά, Κουστένης Παναγιώτης, 'Η ακτινογραφία της ψήφου της Χρυσής Αυγής', Ενθέματα της Κυριακάτικης Αυγής, 27/09/2015, enthemata.wordpress.com

[3] Όπως αναφέρεται στην εφημερίδα Ριζοσπάστης, «το μεγάλο ποσοστό αστυνομικών και κατά δεύτερο λόγο στρατιωτικών που ψηφίζουν Χρυσή Αυγή αποτυπώθηκε αδιαμφισβήτητα στο εκλογική

αποτέλεσμα της περασμένης Κυριακής, όπως άλλωστε είχε αποτυπωθεί και σε εκείνο των εκλογών του Γενάρη». Βλ. σχετικά, 'Η Χρυσή Αυγή και ορισμένα ποσοστά της', Ριζοσπάστης, 27/09/2015

[4] Βλ. σχετικά, Πουλαντζάς Νίκος, 'Φασισμός και Δικτατορία. Η Τρίτη Διεθνής αντιμέτωπη στον φασισμό, Μετάφραση: Αγριαντώνη Χριστίνα, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα, 2006, σελ. 358.

[5] Βλ. σχετικά, Εμμανουηλίδης Μάριος, 'Οικονομία και Κρίση της νεοφιλελεύθερης κυβερνολογικής. Η στρατηγική λειτουργία του ρατσιστικού συστήματος', στο, Εμμανουηλίδης Μάριος & Κουκουτσάκη Αφροδίτη, (επιμ.), 'Χρυσή Αυγή και στρατηγικές διαχείρισης της κρίσης, Εκδόσεις Futura, Αθήνα, 2013, σελ. 86-87.

[6] Βλ. σχετικά, Πουλαντζάς Νίκος, ό.π...σελ. 281-282.

[7] Στον πολιτικό λόγο της Χρυσής Αυγής, και εντός Κοινοβουλίου διακρίνεται μία σύγκλιση, μία 'συνέχεια' με τον πολιτικό λόγο που άρθρωσε η δικτατορία των συνταγματαρχών. Όπως επισημαίνει ο Γιώργος Κοντογιώργης, «ο πολιτικός λόγος της δικτατορίας ήταν ακραιφνώς αντι-κομμουνιστικός, χρέωνε το κομματικό σύστημα και την πολιτική ηγεσία με την παρακμή της πολιτικής ζωής, το διχασμό και τη διαφθορά, εγκαλώντας την ουσιαστικά για εθνική μειοδοσία». Βλέπε σχετικά, Κοντογιώργης Γεώργιος, 'Το αυταρχικό φαινόμενο: «4^η Αυγούστου» «21^{ου} Απριλίου». Ερμηνευτικές προσεγγίσεις, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2003, σελ. 154.

[8] Βλ. σχετικά, Πουλαντζάς Νίκος, ό.π, σελ. 281.

[9] Είναι χαρακτηριστικό το ότι μετά τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα και τις δικαστικές διώξεις που ακολούθησαν, η ηγετική ομάδα της Χρυσής Αυγής, καθώς και ο επικεφαλής, επεδίωξαν να διαφοροποιηθούν από τη βίαιη δράση των δυνητικά και πραγματικά θανατηφόρων ταγμάτων εφόδου, προσδίδοντας τους χαρακτηριστικά 'αυτονόμησης' και 'αυτόνομης' δράσης.

[10] Βλ. σχετικά, Πουλαντζάς Νίκος, ό.π, σελ. 373.

Golden Dawn's consolidation and its reluctant prosecution

Marietta Simegiatou

With its leaders in prison, Golden Dawn still managed to consolidate its electoral base. Where did the party come from and what are the latest developments?

Golden Dawn traces its roots back to the 1980s, though it was much less popular at the time, counting just a few members. It was first introduced as a magazine on nationalist issues and Nazi propaganda in December 1980. Its founder, Nikos Michaloliakos, inspired by his mentor, the dictator Papadopoulos, wanted to create an extremist closed-type organization that he would be able to control better. Although the group was initially opposed to any meddling in politics, purporting to be “much too pure for this dirty business” – unlike its peers of the time, such as National Political Union (EPEN) – its leader had been planning to put the group's power to the test by running in elections as early as 1983. It was not until the 1990s that Golden Dawn became a political party. Its popular base remained minimal, however.

Then came the new millennium and Greece's full integration into the Eurozone, with the adoption of the common currency and the gradual concession of external border control to supranational authorities. The start of the decade was marked by the war on terror and two consecutive wars in the Middle East – hence, billions of displaced persons and refugees. The lack of any planning to host the large migrant flows and the prevailing logic that immigrants were to be ‘pushed back’, whether it would be pushing them back to Greece under Dublin

regulations or back to their countries of origin, generated feelings of 'unwantedness' and hostility against foreigners.

As a typical extreme-right party, Golden Dawn effectively parallels the nation with the state and ethnicity with citizenship. The establishment of an ethnically pure state, more than being a goal in itself, will also save the nation from national decadence. In this context, there has been a coordinated effort to highlight our 'sense of patriotism', our sense of being different to other cultures, with the pretext of safeguarding our 'national identity' – by asserting our 'whiteness', as opposed to Africa, or the Middle East, for instance. Xenophobia became a tool to prevent Greeks from losing their identity. This is an imposed fear considering that Greek people, rather than being xenophobic, have always been open and the first to assimilate imported lifestyles and – needless to say – were pioneers in spreading out their own culture and ethics.

Having always been on the crossroads of three continents, Greece would also have to assert its European identity, by presenting more similarities with its European or world partners than its neighboring Arab or African countries. Golden Dawn was given fertile ground to promote its anti-human ideology for the sake of 'belonging' and 'identifying' with the vision of a united Europe, with a consistent policy against external and internal threats.

Powered by the growing indignation against austerity and impoverishment, as well as by the hostility against the growing number of 'strangers', the Nazi party was able to turn its pariah status into an emblem of political purity and a desire for radical transformation of Greek politics. In the municipal elections of 2010, Golden Dawn managed to win 5% of the vote and one seat in the municipal council, while in the 2012 parliamentary elections, the party jumped to almost 7% and 18 seats in parliament. Surprises in the electoral result also included the villages of Distomo and Kalavryta (burnt to

ashes by the Nazis), where the party doubled its votes from 2010 to 2012, evidencing the success of the shift in their propaganda from the image of Hitler to that of 'true patriots'.

Rising street power

Golden Dawn's covert agenda has always been domination over the streets by holding pogroms. In this context, the Nazi group spread its local offices in many low-income and heavily populated neighborhoods. It was free to launch organized and planned attacks against immigrants, homosexuals and ideological opponents, as though unilaterally 'legitimized' to do so, to 'keep our race pure'. Actions included open-air fresh markets and distribution of food for Greeks only, as well as other discriminatory street events. All of this was tolerated, if not backed, by the state, the police and the mainstream media.

Electoral results reflect the support the Nazi party enjoys among the police and the armed forces, considering that half the police and the army voted for Golden Dawn. Infiltration into soccer clubs to attract new members has also been standard practice. Furthermore, recent allegations about sponsorship by V. Marinakis, a shipping magnate, director of the soccer team Olympiakos and now a member of the Piraeus city council, appear to be well-founded.

In the general turmoil of the crisis, Golden Dawn's street apparatus was called into action to virtually eliminate the "enemy." On January 17, 2013, 29-year-old Christos Stergiopoulos and 25-year-old Dionysis Liakopoulos, riding a motorcycle and armed with butterfly knives, attacked and killed the Pakistani Sahzat Lukman in cold blood as he was riding his bike. He was not the first. At the time, the Network for Registering Incidents of Racist Violence had recorded more than 200 attacks against immigrants and had highlighted the need to take steps against organized groups of

racist violence. The two perpetrators confessed immediately after their arrest, and the search of their houses revealed Golden Dawn election material and weaponry that would suit an 'assault squadron'. Despite these facts, the police did not investigate the defenders' links to Golden Dawn or any racist motive behind the killing, reducing the incident to a mere fight.

In July 2013, a Golden Dawn squadron of 100 people – most of them members of the offices in Piraeus and Nikaia – riding on 50 motorcycles attacked the free social space 'Synergeio' (Garage) in Ilioupolis, Athens, while an English class was being given to minors. After wrecking up the space, they heavily beat up the one person they could get their hands on, dragging him to the street in front of the eyes of witnesses. It was a sustained attack against a social space, whose very core is anti-fascism and anti-authoritarianism, launched by motorcyclists wearing Golden Dawn insignia, flying the flag of Golden Dawn and screaming nationalist slogans. The stormtroopers were led by Members of Parliament I. Lagos and N. Michos, as revealed by cell phone communications and by the presence of Lagos' car (which was provided to him by Parliament) at the attack. Police motorcycles were seen next to the Nazis, watching over the attack.

The assassination of Pavlos Fyssas

On September 18, 2013, the ultra-nationalist party's assault squadrons went too far: they chased down and stabbed activist, rapper and anti-fascist Pavlos Fyssas, a.k.a. Killah P, who was left to bleed to death on the pavement. They did this in the middle of a central street in one of the southern working-class districts of Athens, Keratsini, allegedly over remarks made by the rapper and his friends in a cafeteria that were overheard by Golden Dawn members, who then called in their thugs in a matter of minutes. Police was once again present and did nothing to prevent the assassination, but arrested the

murderer, G. Roupakias, after pressure from passers-by and after he was recognized by the victim himself before he died.

The anti-fascist response was immediate: various demonstrations in Athens, Thessaloniki, Lesbos, Patras, Larissa and Komotini were called on the next day – all with a very high turnout – which were faced with the usual police repression and involved numerous arrests. Two days later, the anti-authoritarians' and anarchists' call for a common assembly in the Polytechnic School was attended by left-wingers, autonomous anti-fascists and local groups alike. Overcoming differences in beliefs and ways of action, a series of common assemblies were held among these varying forces that culminated in a big demonstration to close down the offices of the Nazi organization on September 25, 2013. Twenty thousand people marched in the streets of Athens to the offices of Golden Dawn and back, undaunted by the stun grenades and teargas of the police, who were waiting just in front of the Nazi headquarters. A few days later, the government would arrest Golden Dawn leader Nikos Michaloliakos and MPs Kasidiaris, Lagos, Panagiotaros and Michos in an operation that had – unsurprisingly – been kept secret from the press for days.

It is worth noting that the anti-fascist response was not organized from scratch. To the contrary, the anti-fascist movement had the impetus necessary to unleash all the forces of anti-authoritarians, anarchists, autonomists and other anti-fascists that throughout every phase in Greek history have been strong in their actions to eradicate any shred of fascism. That is why the anti-fascist movement never stopped. The assemblies following the events of Pavlos Fyssas' assassination led to numerous other direct actions and a European Anti-fascist Meeting that was held in Athens at the School of Fine Arts in April 2014. The three-day meeting gathered over 30 different anti-fascist groups from 20 European countries, very keen to share their experience and

exchange modes of action in the various open workshops and assemblies held.

Moreover, the Athens area of Agios Panteleimonas, once a lair of Golden Dawn, has now been enriched with a new anti-fascist, anti-authoritarian, anarchist free social space called Distomo to commemorate the massacres by the Nazis during WWII. The anti-fascist counter-demonstration against the Nazi gathering on the day of Imia on January 31, 2015 drew hundreds of people and numerous organizations from the entire anarchist and left spectrum.

[youtube id="xTICRE0EMs8"]

The trial in context

Golden Dawn members were arrested with the charge of having set up a criminal organization, with the charges extending also to manslaughter, blackmail and money laundering. After investigating more than one hundred cases, magistrates have now completed case files for 78 defendants, 30 of whom are detained, including 8 out of the 16 members of Golden Dawn's parliamentary group. The case file includes the murder of Pavlos Fyssas, the attack against PAME billposters, the raid against Egyptian fishermen, the attacks against the Antipnoia social center, the attack against the Synergeio social center (which had previously been filed under unknown perpetrators, despite the links established with Golden Dawn MPs), an attack against a student in P. Faliro and foreign workers in Crete, and the assassination of Pakistani cyclist Shehzad Luqman.

Moreover, the treatment of Golden Dawn members in jail seems to be different from that of other prisoners. Their transfer to the women's prison in Korydallos raised complaints by other prisoners for, among other things, racist and sexist remarks and lack of space, considering that one wing that would fit 100 female prisoners has been reserved for Golden Dawn members. It is not a coincidence that more than one year after

their arrest the trial has not begun yet and detained MPs were recently given leave to vote – fully retaining their parliamentary status – in the elections for a President of the Republic, causing turmoil in Parliament.

Even the trial itself gives the impression of a staged performance, orchestrated by the deep state itself that led to the emergence of the extreme-right group. The Nazi organization will be prosecuted under the non-revised version of article 187 of the Criminal Code on criminal organizations. This article has since been extended with article 187a on terrorist acts and will apply to Nikos Romanos and other anarchists arrested after the Velvendo bank robbery. In the eyes of young aspiring lawyers, as we recently witnessed during the occupation of the Law School to defend his hunger strike, anarchist Nikos Romanos is already deemed a 'terrorist'. In the name of security and the climate of fear injected into society, an autonomous action is to be penalized on stricter terms than the concerted and repeated violence of a political party.

However, going into too much detail about the basis for the conviction would run the risk of comparing the pros and cons of two institutional arrangements – non-revised article 187 or revised article 187a on terrorist organizations creating special conditions for non-compliant subjects – that give fertile ground to convictions based on 'thought crimes'. The movement fights strongly against this. Criminal responsibility should be individualized and linked with certain motives. Therefore, the dispersion of criminal responsibility from the top to the bottom is not recommended from both a political and a legal point of view, as it would open a dangerous path. Thus, the most appropriate way to act is from the bottom to the top. Rather than being punished for their ideas, a sounder base in terms of justice would be to punish Golden Dawn members for their actions.

Concluding remarks

A year and a half after their arrest and after two elections while in jail, the national elections of January 2015 still confirmed Golden Dawn's relatively strong electoral base, with the party obtaining 6.28% of the vote and 17 seats in Parliament, becoming the third biggest political force in the country. This good showing could be the result of people voting for an extreme-right party to rival the left, or it could be just another example of how prison produces 'heroes' in the eyes of some people. It also confirms that a long-term solution is not likely to be found solely by addressing the legal aspect of the Golden Dawn issue, as such an approach will not achieve more than to sweep the beast of right-wing extremism under the rug.

Banning the party would be misleading, because it could reappear under a different name and we would constantly be faced with the same situation. We already witnessed this back in 2005, when – after an anarchist attack against Golden Dawn offices – the Nazis were provisionally forced to change their name to 'Patriotic Alliance' and relocate. Beyond this, no form of thinking should be banned, let alone by a court ruling. Errors in the system are the ones that drive it. However, when a system's foundation is unsound, it will have to be rebooted – and the very core of Nazi thinking shows how unsound the system has become. By its very nature, Nazi philosophy goes against the survival of humankind.

Violence against difference means violence against our co-inhabitants of this planet. This contradicts every notion of the human as a social being, tending to present man as an isolated, self-centered individual who is only concerned about its own needs, showing total disrespect for the collective well-being. Against all odds and fatalistic attitudes, a sound part of Greek and European society still fights for a different kind of organization, through social emancipation,

consistent struggles for the preservation of nature, collective pharmacies and medical centers, solidarity structures, free social centers and the adoption of fairer practices for a better world.

Marietta Simegiatou is a translator with a Master's degree in International Law and Diplomacy from Panteion University in Athens and an activist with the Athens Anti-Authoritarian Movement, particularly concerned with matters of antifascist action. She writes and translates for Babylonia magazine.

<https://roarmag.org/2015/02/greece-golden-dawn-prosecution/>

Συνέντευξη Ρουσσόπουλος - Κατσιαφίκας: Οικοδομώντας μια Νέα Προοπτική από τα Κάτω (Μέρος 2ο)

Συνέντευξη Δημήτρη Ρουσσόπουλου / Γιώργου Κατσιαφίκα (Μέρος 2ο)

Μέρος 1ο [εδώ](#)

Συνέντευξη: Μικρόπολις

Μετάφραση/Απομαγνητοφώνηση: Μαριέττα Σιμεγιάτου

Συμφωνείτε υποθέτω με τους Καταστασιακούς που μιλούν για οικοδόμηση χώρων και πώς αυτοί οι χώροι βήμα-βήμα συνενώνονται σε δίκτυα. Στο τελευταίο φεστιβάλ Άμεσης Δημοκρατίας στη Θεσσαλονίκη, διατυπώθηκαν πολλές ιδέες σχετικά. Θα μπορούσε να αποτελέσει ένα τέτοιο δίκτυο άμεση πρόκληση για το σύστημα;

Κατσιαφίκας: Κατά την άποψή μου, η δράση από τα κάτω προς τα

πάνω περιορίζεται από το γεγονός ότι η ισχύς από τα επάνω μακροπρόθεσμα θα μετατρέψει αυτούς τους θεσμούς που δημιουργήθηκαν από τα κάτω σε εξουσίες που δεν θέλουν να γίνουν. Το είδαμε αυτό σε κάθε επανάσταση, από τη Γαλλική ως την Αμερικανική, στο Βιετνάμ, τη Ρωσική όλες ανατράπηκαν από το παγκόσμιο σύστημα. Πιστεύω λοιπόν ότι η οικοδόμηση ενός χώρου όπως έκαναν οι Κινέζοι στην επαρχία Γιουνάν που θα ανατρέψει το σύστημα απλά και μόνο με την έκτασή του δεν απαντά στο ζήτημα της εξουσίας. Πρέπει να καταστραφεί η εξουσία του έθνους-κράτους.

Υπάρχουν στιγμές –δεν πιστεύω ότι οι ίδιοι δημιουργούμε αυτές τις στιγμές– που οι άνθρωποι δεν έχουν άλλη επιλογή, όπως το 1871, όταν δημιουργήθηκε η Παρισινή Κομμούνα. Οι άνθρωποι στο Κουν-ντου στη Νότιο Κορέα το 1980 δεν είχαν άλλη επιλογή όταν δημιούργησαν τη δική τους «παρισινή» κομμούνα του 20^{ου} αιώνα. Ξεσηκώθηκαν ενάντια στους στρατιωτικούς, τους νίκησαν με επικεφαλής του εργάτες στις μεταφορές της πόλης και έλεγχαν την πόλη για πέντε ημέρες με άμεση δημοκρατία, στις οποίες διαδικασίες συμμετείχαν χιλιάδες κόσμου και λήφθηκαν πολύτιμες αποφάσεις, με σεβασμό στις διαφορές. Όλη η πόλη ενώθηκε σε μια απόλυτη, όμορφη κοινότητα. Αυτά είναι παραδείγματα του τι μπορούν να κάνουν οι άνθρωποι. Το ζήτημα είναι να ανοιχθεί αυτή η δυνατότητα να δρουν ελεύθερα οι άνθρωποι, αυτό όμως προϋποθέτει να καταστραφούν παράλληλα οι δυνάμεις. Και ο Δημήτρης [Ρουσσόπουλος] έχει δίκιο, στο ισχύον πλαίσιο εξουσίας, μπορούμε να δημιουργήσουμε θεσμούς που διευκολύνουν την ελευθερία, αλλά διαφωνούμε ως προς το εάν αυτό αρκεί. Πιστεύω όπως είπα ότι μακροπρόθεσμα το σύστημα θα ανατρέψει ό,τι οικοδομείται από τα κάτω.

Ρουσσόπουλος: Εδώ πρέπει να σημειώσω κάτι που αποτελεί κριτική σε αυτό που υποστηρίζει ο George [Κατσιαφίκας]. Δηλαδή ότι υπάρχουν πολύ σημαντικοί μαρξιστές θεωρητικοί που διαφωνούν πραγματικά με την ανάλυσή του. Πιστεύουν –μαρξιστές θεωρητικοί της πολιτικής οικονομίας- ότι το έθνος-κράτος αποτελεί άμυνα κατά της παγκοσμιοποίησης και των πολυεθνικών και ότι αποτελεί

τη μόνη γραμμή άμυνά μας. Και επομένως, η εκλογή κομμάτων, αριστερών κομμάτων, όπως το κυβερνόν κόμμα της Βενεζουέλας σήμερα, είναι μια ασπίδα απέναντι στον παγκόσμιο καπιταλισμό. Πώς αντιμετωπίζει κανείς ένα τέτοιο επιχείρημα; Η δική μου απάντηση είναι ότι εντός του έθνους, χτίζεις μια νέα υποδομή κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων που θα αντικαταστήσει την εθνική δομή δυνάμεων, αλλά θα γνωρίζει ταυτόχρονα ότι ο παγκόσμιος καπιταλισμός θα πρέπει να ηττηθεί. Κι αυτό μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους.

Για παράδειγμα, δείτε τι συνέβη στη Νότια Αφρική. Το διεθνές και το εγχώριο κίνημα στη Νότια Αφρική νίκησε την κυβέρνηση του απαρχάιντ. Αυτό είναι γεγονός. Ωστόσο, όταν ανέλαβε την εξουσία, παγιδεύτηκε σε τόσες αντιφάσεις που σήμερα η Νότια Αφρική έχει γενικά πολύ σοβαρά προβλήματα, φτώχεια, μεγάλο αριθμό αστέγων, με όλους τους συμβιβασμούς του καπιταλιστικού συστήματος. Ακόμα και με τον Μαντέλα. Γιατί γίνεται αυτό; Γιατί ακόμα και οραματιστές όπως ο Μαντέλα δεν είχαν προετοιμάσει αρκετά την εναλλακτική από τη βάση. Ανέλαβαν λοιπόν εξουσία και μετά κοίταξαν πώς θα επιβιώσουν. Τότε όμως είναι αργά.

Το 1936 τον Ιούλιο, όταν οι φασίστες κατέλαβαν τη Μαδρίτη, οι αναρχικοί κατέλαβαν την Ανδαλουσία, την Καταλονία, ήξεραν τι να κάνουν. Κολεκτιβοποίησαν τη βιομηχανία και τη γεωργία, ήταν ενωμένοι εντός της CNT και έθεσαν την οικονομία στα χέρια των εργατών. Η κριτική μου ως προς την εμπειρία αυτή είναι ότι δεν προχώρησαν αρκετά μακριά, αρκετά γρήγορα. Αλλά ενεπλάκησαν σε εμφύλιο πόλεμο και φυσικά έπρεπε να αντιμετωπίσουν τους σταλινιστές που δεν ήθελαν να βάλουν όπλα στα χέρια του λαού. Αυτό που θέλω να πω είναι ότι το πεδίο είχε προετοιμαστεί πολύ προσεκτικά, προκαταβολικά. Κι εμείς πρέπει να ξέρουμε τι να κάνουμε όταν έρθει η στιγμή. Παρά τις μεγάλες συζητήσεις στα κινήματα occury κ.λπ., τι έγινε μετά; η απάντηση που δίνω είναι ότι το πρώτο βήμα είναι να καταλάβεις την πόλη σου και τους θεσμούς της. Μετά υπάρχουν τα στάδια της συνένωσης των πόλεων σε ομοσπονδίες και η δημιουργία των υποδομών που θα

ανατρέψουν τις 400 πολυεθνικές που ελέγχουν σήμερα την παγκόσμια οικονομία.

Κατσιαφίκας: Χαίρομαι που ο Δημήτρης έθιξε το θέμα της Βενεζουέλας, γιατί ο Τσάβες και οι δικοί του ήξεραν πολύ καλά τι έκαναν. Πλήρωσαν το χρέος πολλών γειτονικών χωρών, της Νικαράγουας, της Κούβας, προσπάθησαν να καταργήσουν την Παγκόσμια Τράπεζα και το ΔΝΤ στην περιοχή δημιουργώντας μια εναλλακτική δομή. Γιατί όμως απέτυχαν; Γιατί δεν ήξεραν τι ήθελαν; Δεν νομίζω... απέτυχαν λόγω των μηχανισμών του έθνους-κράτους, της Ουάσινγκτον και του ιμπεριαλισμού των ΗΠΑ. Είναι καλό παράδειγμα για να καταφανούν τα όρια της οποιασδήποτε προσπάθειας να γίνει ουσιαστική αλλαγή χωρίς να υφίσταται παγκόσμιο κίνημα αμφισβήτησης του συστήματος. Θα έλεγα κύριο καθήκον της επαναστατικής θεωρίας σήμερα είναι να κάνει τον κόσμο να συνειδητοποιήσει τον παγκόσμιο χαρακτήρα του κινήματος και να χτίσει τη συνειδητοποίηση ότι οι εθνικές ιστορίες μόνο μας διασπούν και κατακερματίζουν το παγκόσμιο κίνημα.

Πρέπει να αναπτύξουμε μια συνολική αίσθηση των δυνατοτήτων που ανοίγονται για αλλαγή. Όσο οι άνθρωποι παγιδεύονται στις πόλεις, χωρίς αυτή την παγκόσμια συνειδητότητα, πιστεύω ότι τελικά είναι καταδικασμένοι. Δεν είναι «ή το ένα, ή το άλλο», αλλά πιστεύω ότι αυτή η συζήτηση είναι γόνιμη, γιατί αναδεικνύει το γεγονός ότι τα επαναστατικά κινήματα πρέπει να στέκουν σταθερά στα πόδια τους. Με το ένα να οικοδομούν αντιθεσμούς και με το άλλο να καταστρέφουν τον εχθρό, που υπάρχει. Κάποιοι θα πουν, ακόμα και οι Ροκφέλερ δεν είναι ο εχθρός, οι βαθύπλουτοι. Κι όμως, οι βαθύπλουτοι έχουν ταξική συνείδηση. Ο ιμπεριαλισμός των ΗΠΑ γνωρίζει ότι η Βενεζουέλα αποτελεί απειλή και κάνει ό,τι είναι δυνατό για να καταστρέψει αυτή την επανάσταση. Ας δούμε τη Νότια Αφρική: πώς νίκησε το απαρτχάιντ; Το παγκόσμιο κίνημα κατά του απαρτχάιντ, το μποϊκοτάζ έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο, όπως και ο Κουβανικός στρατός με τις νίκες του κατά του στρατού των λευκών στη Ροδεσία και τη Νότια Αφρική. Η παγκόσμια αλληλεγγύη ήταν

καίριας σημασίας για την ανάδειξη στην εξουσία του ANC [African National Congress]. Γιατί ο Νέλσον Μαντέλα διάλεξε τον νεοφιλελευθερισμό ως τον οικονομικό κινητήριο μοχλό του; Και πάλι, εδώ διαφαίνονται τα όρια. Ήξερε καλά τι ήθελε, ήταν επαναστατικός κομμουνιστής, ήθελε εκσοσιαλισμένη βιομηχανία. Γιατί λοιπόν στράφηκε στον νεοφιλελευθερισμό; Η απάντηση κι εδώ είναι λόγω της δύναμης του παγκοσμίου κεφαλαίου.

Ρουσσόπουλος: Πήγε στο Νταβός και μετά τη συνάντηση, άλλαξε γνώμη... Τι έγινε στο Νταβός; Πλύση εγκεφάλου!

Είπατε χθες ότι 66 πόλεις σύμφωνα με τον ΟΗΕ και οικονομολόγους κινούν την παγκόσμια οικονομία. Η τάση είναι συνεχώς περισσότερες πόλεις να γιγαντώνονται, να γίνονται μεγαλουπόλεις φυλακίζοντας εκεί τους πληθυσμούς. Γιατί μια μορφή αντίστασης ή αναίρεσης αυτής της τάσης, που είναι καθαρά επιλογή των ελίτ, να μην είναι η επανάκτηση της υπαίθρου, με τους όρους του κινήματος: δηλαδή να βγούμε από τις πόλεις όπου είμαστε απόλυτα ελεγχόμενοι και να καταλάβουμε εδάφη τα οποία θα μας δώσουν την δυνατότητα να στήσουμε την οικονομία σε τοπικές δομές και ταυτόχρονα να οικοδομήσουμε ανεξαρτησία σε πόρους, ενέργεια, να βάλουμε την άμεση δημοκρατία εντελώς αποκεντρωμένα, πρόσωπο με πρόσωπο όσοι αποφασίζουν με όσους αναλαμβάνουν να φέρουν σε πέρας τις αποφάσεις και μετά να αρχίσουμε να δημιουργούμε τις δομές επικοινωνίας μεταξύ αυτών των πόλεων. Να αντιστρέψουμε την κλίμακα δηλαδή και να απομακρυνθούμε από τις τερατουπόλεις που ούτως ή άλλως δεν θα είναι χρήσιμες πια.

Ρουσσόπουλος: Δεν διαφωνώ καθόλου. Πρέπει όμως να ξεκινήσεις από συγκεκριμένο τόπο. Κι εγώ χθες είπα από πού πρέπει να ξεκινήσουμε με σοβαρό τρόπο, με στρατηγική ιδέα, για να βγούμε από αυτό εδώ το κτίριο και πού να πάμε. Μπορούμε να βγούμε από την πόλη και να κάνουμε αυτό που προτείνεις. Δεν έχω καμία αντίρρηση, αλλά πρέπει να σταματήσουμε τις κουβέντες και να κάνουμε κάτι. Στην Αμερική, έχουμε σαφή εικόνα πώς θα προχωρήσουμε. Το πρόβλημα εδώ στην Ελλάδα είναι ότι οι ριζοσπάστες, οι αναρχικοί δεν ξέρουν τι θα κάνουν αύριο. Αυτό

το πρόβλημα διαπιστώνω όταν σας ξανασυναντώ με μεγάλη αγάπη και τιμή.

Χθες, μας δώσατε κάποιους κανόνες σε διάφορες τομείς της ζωής πώς μπορεί να οργανωθεί η οικονομία σε επίπεδο δήμου. Βλέπω ότι έχετε υιοθετήσει αρκετούς κανόνες που προνοούν για την ελεύθερη πρόσβαση στο νερό, αλλά και για την στέγαση για όλους, πώς όμως οργανώνεται η εργασία για όλους; Υπάρχει σχέδιο σε επίπεδο δήμου και πώς θα μπορούσε να δομηθεί; Σχετική εμπειρία είχαμε στο παρελθόν στο Φεστιβάλ Άμεσης Δημοκρατίας όπως μας την περιέγραψε ο δήμαρχος του χωριού Μαριναλέδα, για τους συνεταιρισμούς, τα ανύπαρκτα ποσοστά ανεργίας, την ισότιμη εργασία κ.λπ. Υπάρχει αντίστοιχο σχέδιο σε επίπεδο οικονομίας και δήμου και πώς θεωρείτε ότι θα μπορούσε να εφαρμοστεί;

Ρουσσόπουλος: Όταν ο Αλιέντε κατέλαβε την εξουσία στη Χιλή, το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν να προσπαθήσει να πείσει τα εργατικά συνδικάτα και τους εργάτες ότι έπρεπε να εκσυγχρονιστούν. Και αυτό σήμαινε ότι έπρεπε να μάθουν να δουλεύουν από τις 9 έως τις 5. Οι Χιλιανοί αποδέχτηκαν αυτή τη λογική. Για να είμαστε πιο ανταγωνιστικοί στην παγκόσμια αγορά, θα πρέπει να συμβαδίζουμε με το υπόλοιπο σύστημα. Όταν ο Ανδρέας Παπανδρέου έγινε ο πρώτος σοσιαλιστής πρωθυπουργός στην Ελλάδα είπε κι εκείνος ότι πρέπει να δουλεύουμε 9 με 5 και να ξεχάσουμε τον ύπνο το μεσημέρι. Πρέπει να είμαστε μέρος του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος παραγωγής.

Κι εγώ σας λέω: σήμερα είναι Πρωτομαγιά. Τα αιτήματα τότε ήταν μείωση των ωρών εργασίας. Και σήμερα, 150 χρόνια αργότερα, ακόμα δουλεύουμε οκτώ ώρες την ημέρα. Είναι ηλίθιο. Εγώ προτείνω και απαιτώ σε οποιαδήποτε ζώνη ελευθερίας, το πρώτο πράγμα που πρέπει να γίνει είναι η μείωση των εργασιακών ωρών. Επιπλέον, να γίνει διάκριση μεταξύ εργασίας και αγγαρείας, είναι δυο διαφορετικές πραγματικότητες. Πρέπει να δημιουργήσουμε τις συνθήκες ώστε οι άνθρωποι να εργαζόμαστε λιγότερο για να έχουμε περισσότερη δημόσια ζωή. Για να γίνουμε πολίτες και ενεργοί συμμετέχοντες στη δημόσια σφαίρα. Αυτή

είναι μια επαναστατική ιδέα που οποιαδήποτε νέα διοίκηση αστικού χώρου και οποιοσδήποτε χώρος θα πρέπει να κάνει. Θα πρέπει να επανακαθορίσουμε την εργασία. Οι Έλληνες βρίσκονται ήδη ένα βήμα μπροστά. Γιατί οι Έλληνες, αντίθετα με τους Ισπανούς, είπαν όχι στο ωράριο, εμείς θα ξεκουραζόμαστε το μεσημέρι και θα κάνουμε αυτό που κάναμε για χρόνια. Η πολιτική κουλτούρα των Ελλήνων είναι ήδη ένα βήμα μπροστά. Έτσι, εάν η Θεσσαλονίκη εκλέξει μια πραγματικά δημοκρατική δημοτική αρχή, το πρώτο πράγμα που θα πρέπει να κάνει είναι να επαναπροσδιορίσει την ημέρα εργασίας και να δώσει σε όλους τη δυνατότητα να συμμετέχουν πλήρως στην κοινότητα και στις δημόσιες υποθέσεις. Κάνοντας αυτό, δημιουργείται ένα δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα, μια παιδεία και μια συνείδηση σχετικά με το τι είναι ο δημόσιος χώρος. Αυτό θα είναι η αρχή.

Τα τελευταία χρόνια, η Χαλκιδική έχει γίνει σκηνικό κοινωνικών εντάσεων ενάντια στην επιχειρούμενη εξόρυξη χρυσού από Καναδική εταιρεία μέσα σε εθνικό δάσος, με την αντίσταση να αναπτύσσεται πλέον σε ολόκληρη τη χώρα. Μέσα σε ένα τόσο εκτεταμένο αγώνα, ποια πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι η στρατηγική του οικολογικού κινήματος για να αλλάξει τον κόσμο;

Ρουσσόπουλος: Όταν ήμουν πέρυσι στην Τυνησία, στο παγκόσμιο κοινωνικό φόρουμ, όπου βρέθηκαν 58.000 άνθρωποι από 110 χώρες και 4.000 κοινωνικά κινήματα, μια από τις μεγαλύτερες συναντήσεις ήταν σχετικά με τις εξορύξεις σε ολόκληρο τον κόσμο. Ήταν άνθρωποι από την Αφρική, όπου δραστηριοποιούνται πολύ οι Κινέζοι και αποστέλλουν το προϊόν της εξόρυξης στη συνέχεια στην Κίνα, από τη Λατινική Αμερική, τη Βόρεια Αμερική κ.λπ. Ήταν και λίγοι Έλληνες, μεταξύ των οποίων και ο Τέο ο οποίος έθεσε μια καλή ερώτηση για τη Χαλκιδική. Μόλις τον άκουσα να μιλάει, τον πλησίασα και τον σύστησα σε ορισμένους αντιπροσώπους που ήταν από τον Καναδά, από τις συνδικαλιστικές ενώσεις Καναδικών εταιρειών εξόρυξης.

Για να μην πολυλογώ, αναπτύξαμε μια στρατηγική να προσκληθούν τρεις άνθρωποι από τη Χαλκιδική –ένας ο δήμαρχος της πόλης, ένα γιατρός και ένας πολιτικός μηχανικός– να έρθουν να κάνουν

εθνική περιοδεία στον Καναδά. Είχαν βοήθεια από μια βουλευτή των σοσιαλδημοκρατών, τη Niki Ashton, ελληνικής καταγωγής και καταφέραμε και ευαισθητοποιήσαμε σχετικά με τις δραστηριότητες της Eldorado με έδρα το Βανκούβερ, στη Χαλκιδική. Αυτό ήταν σημαντικό. Τα mainstream media, τηλεόραση, ραδιόφωνο ήταν εκεί. Ήταν σοκ για τους Καναδούς να ακούν ότι μια Καναδική εταιρεία –παρεμπιπτόντως, η εταιρεία δεν είναι καναδική, τα πραγματικά κεντρικά γραφεία της βρίσκονται στο Κολοράντο– έκανε αυτά τα πράγματα σε ένα τόσο όμορφο μέρος όπως η Χαλκιδική.

Αυτό είναι η διεθνής αλληλεγγύη. Υπάρχουν πολλά πράγματα που μπορεί να κάνει κανείς σε συνεργασία με άλλους. Το ίδρυμα Lelio Basso στη Ρώμη χρηματοδοτεί ένα διεθνές δικαστήριο στο Μοντρεάλ, φέτος, όπου θα δικαστούν οι μεταλύτερες εταιρείες εξόρυξης του κόσμου. Θα είναι σαν τις δίκες του Bertrand Russell Peace Foundation. Και κάτι που είναι πολύ σημαντικό και ίσως δεν το γνωρίζετε: η μικρή χώρα του Ελ Σαλβαδόρ είπε σε μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες εξόρυξης χρυσού στον κόσμο «μαζέψτε τα και φύγετε» λόγω των οικολογικών επιπτώσεων. Μπορεί να γίνει, με τη στήριξη της διεθνούς αλληλεγγύης. Αυτό πρέπει να κάνουν και οι άνθρωποι στη Χαλκιδική, να κρατήσουν τις επαφές τους με έξω, να ταξιδεύουν και να μιλούν για την καταστροφή που συντελείται. Σημαντικές είναι οι επαφές με τα συνδικάτα εταιρειών εξόρυξης και να πουν στους εργάτες ότι υπάρχει εναλλακτική.

Μετά την πτώση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και όλου του ανατολικού μπλοκ έχουμε μια κατάσταση μονοκρατορίας θα λέγαμε του καπιταλισμού. Με την παγκόσμια κρίση κάποιοι υποστηρίζουν ότι ήρθε η ώρα για την κατάρρευση και του καπιταλισμού. Ωστόσο, σε αυτό το κλίμα βλέπουμε την ανάδυση εθνικιστικών φαινομένων της ακροδεξιάς που καλύπτει κενά που αφήνει η παγκόσμια Αριστερά, οι οικολόγοι, οι ριζοσπαστικοί, οι αναρχικοί, οι οποίοι μάλιστα -οι νεοφασίστες- δημιουργούν δομές «κοινωνικής αλληλεγγύης». Ποιο είναι το ανάχωμα απέναντι σε αυτό το φαινόμενο;

Ρουσσόπουλος: Στις ΗΠΑ, κι ας με διαψεύσει ο George, η άκρα Δεξιά είναι πιο έξυπνη από την άκρα Αριστερά γιατί η Δεξιά παρεμβαίνει στις κοινότητες και κυριαρχεί στις ενώσεις καθηγητών-γονέων σε όλες τις πόλεις των ΗΠΑ. Βήμα πρώτο. Βήμα δεύτερο, εκλέγουν ανθρώπους τους σε δημοτικά συμβούλια. Δημιουργούν ραδιοφωνικούς σταθμούς, εφημερίδες. Το Tea Party δεν δημιουργήθηκε εκ του μηδενός. Προέκυψε από τις λαϊκές βάσεις. Ελέγχουν ορισμένους τοπικούς θεσμούς. Εδώ στην Ελλάδα η Χρυσή Αυγή εξέλεξε το πρώτο μέλος της στο Δημαρχείο. Έβαλαν το ένα πόδι μέσα. Οι αναρχικοί δεν εμπλέκονται στις εκλογές. Μπήκαν λοιπόν μέσα και από εκεί προχώρησαν. Τι βγαίνει από αυτό;

Κατσιαφίκας: Δυστυχώς εδώ θα διαφωνήσω με τον Δημήτρη. Το Tea Party δημιουργήθηκε από τους αδελφούς Koch και ορισμένα ζάπλουτα άτομα. Το έχω δει να γίνεται. Από πού βρίσκουν τα λεφτά για τους ραδιοσταθμούς και τις εφημερίδες; Από δισεκατομμυριούχους που έχουν συμφέρον να επενδύουν σε τέτοιου είδους ομάδες. Μάλιστα έτυχε να βρεθώ σε μια πορεία του Tea Party. Είδα από το δωμάτιο του ξενοδοχείου όπου έμενα δέκα βανάκια της τηλεόρασης με δορυφόρους και είπα τι συμβαίνει; Ήταν πορεία του Tea Party, με τη Σάρα Πέιλιν από την Αλάσκα που απέναντι βλέπει τη Ρωσία. Διαφωνώ ότι η Δεξιά είναι πιο έξυπνη. Έχει απλά τεράστιους πόρους και τη στήριξη των ΜΜΕ. Στη συγκέντρωση ήταν περίπου 150 άτομα. Την προηγούμενη εβδομάδα μια πορεία κατά του πολέμου είχε συγκεντρώσει 5.000 άτομα, αλλά καλύφθηκε από ένα μόλις τηλεοπτικό βανάκι. Έτσι, φαίνεται ότι το Tea Party είναι δημοφιλές, αλλά του δίνουν δυσανάλογα μεγάλη προσοχή τα ΜΜΕ –όπως συμβαίνει και στην Ελλάδα και παντού. Δεν πιστεύω ότι είναι οι άνθρωποι. Στα ταξίδια μου, βλέπω λαϊκά στρώματα να ξεσηκώνονται κατά του καπιταλισμού και ορισμένων εξουσιών των κυβερνήσεων.

Ρουσσόπουλος: Διαφωνώ. Η δεξιά ήταν ιστορικά πάντα καλύτερα οργανωμένη παντού στις ΗΠΑ και οι νεοφασίστες. Το να υπονοούμε ότι τρεις και μόνο άνθρωποι, τα αδέλφια Koch, πολυεκατομμυριούχοι έφτιαξαν ένα κόμμα, είναι απλά απαράδεκτος

απλοϊσμός.

Κατσιαφίκας: Αν εξετάσεις την ιστορία των ΗΠΑ, δεν είχαμε ποτέ κατάληψη της εξουσίας από Ναζί, είχαμε ένα πολύ ισχυρό κίνημα για την ειρήνη, κίνημα κατά του πολέμου του Βιετνάμ...

Ρουσσόπουλος: ...που χρηματοδοτήθηκε μάλιστα καλά από τους «κόκκινους» φιλάνθρωπους.

Κατσιαφίκας: Το κίνημα υπέρ της ειρήνης ήταν λαϊκό, δεν χρηματοδοτήθηκε από πουθενά. Το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα άλλαξε τους νόμους στις Ηνωμένες Πολιτείες ώστε οι ΗΠΑ να έχουν μια παράδοση διαφορετική από τη Γερμανία όπου αναδύθηκε ο ναζισμός, διαφορετική παράδοση από αυτή που προκαλεί τη Χρυσή Αυγή εδώ. Το Tea Party σε σύγκριση με τη Χρυσή Αυγή έχει πολύ περισσότερη δύναμη αλλά δεν κάνει επιθέσεις και δολοφονίες άμεσα. Τα φασιστικά κινήματα στην Ευρώπη είναι διαφορετικά.

Ρουσσόπουλος: Το Tea Party ελέγχει το Κογκρέσο. Πιέζει τον Ομπάμα σε συμβιβασμούς.

Κατσιαφίκας: Είναι υπερβολή. Τι είναι στην ουσία το Κογκρέσο; Είναι ένα μάτσο μεγαλοεπιχειρηματίες. Ο Ομπάμα κατάφερε και πέρασε τη μεταρρύθμιση του συστήματος υγείας –πολύ σημαντική για ορισμένους Αμερικανούς– και πιστεύω ότι είναι πολύ διαφορετικό να λέμε στις ΗΠΑ έχουμε Αφροαμερικανό Πρόεδρο, αντίθετα με την Ευρώπη, όπου τα πράγματα στρέφονται όλο και περισσότερο προς τον εθνικιστικό σωβινισμό. Ναι, υπάρχουν άνθρωποι που λένε ότι ο Ομπάμα δεν έχει γεννηθεί στις ΗΠΑ. Υπάρχουν άνθρωποι του Tea Party που έχουν επιχειρήματα, αλλά χρηματοδοτούνται πολύ καλά από τα media και χωρίς την υποστήριξή τους θα ήταν πολύ μικροί. Η δυναμική των Ευρωπαίων φασιστών είναι διαφορετική. Και κατά τη γνώμη μου αποτελούν πολύ μεγαλύτερη απειλή για τις καθημερινές ζωές των ανθρώπων από ό,τι το Tea Party στις ΗΠΑ.

Ρουσσόπουλος: Αυτό είναι παλιό επιχείρημα των κομμουνιστών, ότι ο λόγος για την άνοδο του εθνικοσοσιαλισμού στη Γερμανία ήταν

η χρηματοδότηση που έλαβε από τον Krupp, τον Thyssen και άλλους Γερμανούς βιομηχάνους που αναδύθηκαν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Συγγνώμη, αλλά αυτά είναι αηδίες. Το ναζιστικό κόμμα διογκώθηκε, γιατί είχε λαϊκή στήριξη. Ήξεραν τι έκαναν και φέρθηκαν πιο έξυπνα από τους σοσιαλιστές και το κομμουνιστικό κόμμα της Γερμανίας. Για αυτό και εκλέχθηκαν δημοκρατικά το 1933 με μικρή πλειοψηφία.

Κατσιαφίκας: Μια στιγμή, Δημήτρη. Είπες ότι στις ΗΠΑ είναι εξυπνότερη η Δεξιά, τώρα μιλάς για τη Γερμανία.

Ρουσσόπουλος: Επειδή αναφέρθηκες κι εσύ στην Ευρώπη.

Κατσιαφίκας: Είπα ότι στην Ευρώπη δεν έχουν γίνει μεταρρυθμίσεις όπως στις ΗΠΑ.

Ρουσσόπουλος: Και στην Ευρώπη έγιναν μεταρρυθμίσεις. Δημιουργήθηκε η ΕΕ.

Κατσιαφίκας: Αυτό για μένα είναι βήμα πίσω. Ένα υπερκράτος είναι βήμα προς τα πίσω.

Ρουσσόπουλος: Πρώτα από όλα, δεν είναι υπερκράτος. Μετά από αιώνες πολέμου, από το 1945 τα πράγματα ηρέμησαν στην Ευρώπη.

Κατσιαφίκας: Αυτό δεν έγινε λόγω μεταρρυθμίσεων. Έγινε επειδή η Ευρώπη αυτοκαταστράφηκε για να αναδειχθούν οι ΗΠΑ ως η νέα υπερδύναμη που προστατεύει την Ευρώπη. Αυτό πρέπει να το καταλάβουμε. Χωρίς τις ΗΠΑ, η Ευρώπη ακόμα θα βρισκόταν σε πόλεμο.

Παρέμβαση Μικρόπολις: Οι μεγάλοι βιομήχανοι ωστόσο έχρισαν τον Χίτλερ. Ο Χίντενμπουργκ του έδωσε εντολή.

Κατσιαφίκας: Λες λοιπόν Δημήτρη ότι η Δεξιά είναι πιο έξυπνη, λες και η εξυπνάδα είναι σημαντικός παράγοντας και όχι οι πόροι. Εγώ θα έλεγα ότι είναι ο συνδυασμός και των δυο. Μάλιστα, η Δεξιά χαρακτηρίζεται από βλακεία. Δες πόσο βλάκας ήταν ο Χίτλερ που εισέβαλε στη Ρωσία.

Ρουσσόπουλος: Φυσικά και δεν θα επιχειρηματολογήσω υπέρ του επιπέδου ευφυΐας του. Το μόνο που λέω είναι ότι υπάρχουν μέρη σε αυτό τον κόσμο όπου η Δεξιά έχει καταφέρει να κάνει παρεμβάσεις από τα λαϊκά στρώματα. Η Αριστερά στις ΗΠΑ είναι καταστροφή. Ανεβοκατεβαίνει σαν τον υδράργυρο. Χτίζει κινήματα που αποτελούν πραγματική απειλή για την κεντρική εξουσία και ύστερα καταρρέουν. Μαλώνουν μεταξύ τους σαν παιδιά. Σήμερα δεν έχει μείνει τίποτα στις ΗΠΑ, εκτός από το Αμερικανικό Κοινωνικό Φόρουμ, με προσωπικότητες όπως τον George Katsiaficas, τον Howard Zinn παλιότερα και τώρα το Noam Chomsky που μιλούν και δίνουν διαλέξεις, αλλά δεν υπάρχει τίποτα στη βάση.

Κατσιαφίκας: Ο Νόαμ Τσόμσκι λέει ότι σήμερα στις ΗΠΑ υπάρχουν περισσότεροι ακτιβιστές από ποτέ άλλοτε στην ιστορία της. Δεν είναι αλήθεια ότι δεν υπάρχει τίποτα στις ΗΠΑ. Δες για παράδειγμα τον μεγάλο αριθμό ανθρώπων που πήγαν στη Νικαράγουα και υπέγραψαν το σύμφωνο αντίστασης, ότι θα διέπρατταν πολιτική ανυπακοή εάν παρενέβαινε ο στρατός των ΗΠΑ στα εσωτερικά της Νικαράγουας. Αυτό, σε συνδυασμό με άλλα, απέτρεψε τον Ρήγκαν να παρέμβει στη Νικαράγουα. Υπάρχουν πολλοί υποστηρικτές της Βενεζουέλας. Ναι, οι ΗΠΑ προσπαθούν να ανατρέψουν το καθεστώς του Τσάβες, αλλά ήταν τα Αμερικανικά κινήματα αλληλεγγύης με τη Βενεζουέλα στις ΗΠΑ που βοήθησαν να δημιουργηθεί αυτός ο χώρος και θα μπορούσα να κατονομάσω δεκάδες άλλες χώρες, όπως το Βιετνάμ, είτε πρόκειται για βετεράνους που επιστρέφουν από το Ιράκ, είτε για άτομα όπως ο Σνόουντεν και ο Chelsea Manning, όλα αυτά είναι ενδεικτικά ενός πολύ εκτεταμένου δικτύου ακτιβιστών.

Δεν έχουμε βέβαια κόμμα μπολσεβίκων, αλλά θα σας πω μια ιστορία: πήγα πριν από μερικά χρόνια στη Ρωσία και ρώτησα ποια πιστεύετε ότι είναι μια επαναστατική οργάνωση για εσάς. Με κοίταξαν και μου είπαν η 'New England Federation of Anarchist Collectives (NIFLAC)', μια πολύ μικρή ομάδα αναρχικών κολεκτίβων της Νέας Αγγλίας που έχει λύσει όμως όλα τα θέματά της, κατά το παράδειγμα της Ισπανίας και άλλων πρακτικών

παραδειγμάτων. Το πρόβλημα δεν είναι ότι η Αμερικανική Αριστερά αποτελεί ντροπή. Το πρόβλημα είναι ότι το σύστημα αφομοιώνει. Τι έγινε με το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα; Έβγαλε τον Ομπάμα. Αντί να έρχονται αντιμέτωποι με το σύστημα για να κάνουν αλλαγές, βλέπουμε άτομα να ενσωματώνονται από το σύστημα. Πρόσφατα ο ιδιοκτήτης μιας ομάδας μπάσκετ έκανε ένα ρατσιστικό σχόλιο και απολύθηκε. Γίνεται αυτό στην Ευρώπη; Αν αυτό δεν είναι ένδειξη υψηλού επιπέδου ευαισθητοποίησης, δεν ξέρω τι είναι. Μην παρεξηγούμαστε. Οι ΗΠΑ αποτελούν όντως ντροπή, έχουν κάνει γενοκτονίες στη Νότια Κορέα, το Βιετνάμ, τη Λατινική Αμερική, ακόμα και πράξεις που μπορεί να μη γνωρίζουμε. Ωστόσο, εντός των ΗΠΑ υπάρχει ένα πνεύμα αντίστασης. Γιατί ο Σνόουντεν, ο Μάνινγκ και ο Ντάνιελ Ελσμπεργκ είναι προϊόντα των ΗΠΑ; Γιατί βγήκαν από ένα συγκεκριμένο περιβάλλον και είναι το περιβάλλον [Σημ.: milieu] που παράγει κοινωνικά κινήματα.

Ρουσσόπουλος: Συμφωνώ απολύτως.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 16

Επαφή με την παρανοϊκή άβυσσο: Η σχέση παράνοιας, ιστορίας και ελληνικού εθνικοσοσιαλισμού

Ιάσοντας Τσαούλας

Όπως είναι φανερό, και από τον τίτλο του κειμένου και όπως υποψιάζονται ακόμα και οι “αμύητοι” στα ερωτήματα της ψυχολογίας και της ψυχανάλυσης, αυτό το κείμενο δεν είναι απλά

μία προσπάθεια του να πούμε ξανά και ξανά τις ίδιες κοινοτοπίες γύρω από τη φύση του νεοναζιστικού φαινομένου. Αυτές οι κοινοτοπίες είναι από πάνω μέχρι κάτω φτιαγμένες για να μας αποκρύπτουνε την πραγματικότητα και ως εκ τούτου αποτελούνε τμήμα της ιδεολογίας και της κριτικής στάσης που πρέπει να έχουμε απέναντί της.

Μία από τις ισχυρότερες προκαταλήψεις που πρέπει να υπερβούμε για να αρχίσουμε να κατανοούμε τη δυναμική αυτών των ιδεολογιών είναι να έρθουμε από την αρχή σε σύγκρουση με μία από τις βασικές προκείμενες του καπιταλιστικού-αστικού-μαρξιστικού τρόπου σκέψης. Σε αυτόν τον τρόπο σκέψης η Ιστορία έχει χώρο μόνο για τα συμφέροντα και τους υπολογισμούς και την πάλη των τάξεων εννοώντας προφανώς σαν Τάξεις μόνο τις οικονομικές. Τα συναισθήματα, οι παραστάσεις, οι πεποιθήσεις, οι τρόποι σκέψης, οι θεσμοί μίας κοινωνίας πρωτεύοντες και δευτερεύοντες, κοντολογής αυτό που περιφρονητικά ονομάζεται στη μαρξική θεωρία εποικοδόμημα, θα γίνει αντικείμενο εξέτασης. Όλα αυτά κάπου στηρίζονται, στηρίζονται σε συγκεκριμένες υλικές δυναμικές. Μόνο που για τον γράφοντα, η φράση υλικές δυναμικές είναι τρομερά πλούσια για να την περιορίσουμε στις οικονομικές διαδικασίες που προφανώς αυτές υπάρχουνε και παίζουνε σημαίνοντα ρόλο.

Ο ναζισμός ή η αμεσοδημοκρατία είναι κοινωνικά φαινόμενα και δεν προσπαθούμε να ψυχολογιοποιήσουμε το κοινωνικό, όμως το κοινωνικό στηρίζεται σε συγκεκριμένα συναισθήματα και τρόπους σκέψης και ένας αρκετά σοβαρός στην νεοελληνική κοινωνία ήτανε και είναι ο παρανοϊκός τρόπος σκέψης. Αυτός ο τρόπος σκέψης λοιπόν έχει κάποια χαρακτηριστικά που τον κάνουνε ιδανικό για να εκφράσει τον φρικαλέο του αντιανθρωπισμό. Παντοδυναμία της Προβολής, Άρνηση της Πραγματικότητας, Παραληρηματική σκέψη, Πίστη στις Μεσσιανικές μορφές κατά προτίμηση αρσενικού φύλου, μεγαλομανής εικόνα του Εαυτού και last but not least υπερδιαταραγμένη σεξουαλικότητα. Παρόλη τη δυσκολία να αναλύσουμε επαρκώς, μπορούμε εν συντομία να αναφερθούμε σε αυτά.

Στην παρανοϊκή προβολή, το άτομο αποδίδει σε άλλους τα βαθιά δικά του αισθήματα αναξιότητας, μνησικακίας και εν τέλει εχθρότητας. Για αυτό και λέγεται προβολή, γιατί το άτομο προβάλλει σε άλλους τα δικά του αισθήματα. Αυτός ο τρόπος άμυνας είναι εξαιρετικά αρχαϊκός και παρουσιάζεται σε όλους και όλες μας σε καταστάσεις κρίσης αλλά και σε λιγότερο έντονες στιγμές. Είναι μέρος του εαυτού μας και σε κανονικές ποσότητες μας προστατεύει από εξωτερικούς κινδύνους διότι οριοθετεί με τρομερά άκαμπτο τρόπο το μέσα με το έξω, το Εγώ και τον έξω κόσμο. Ο ναζισμός όπως και κάθε ολοκληρωτισμός εδώ αποδεικνύει τη βασικά φοβική του σχέση που αναπτύσσει με την πραγματικότητα. Οι άλλοι μάς φθονούνε, θέλουνε να μας εξαφανίσουνε, θέλουνε το κακό μας να μας πάρουνε τα πάντα. Για αυτό και δικαιολογούμαστε να τους μισούμε και να θέλουμε να τους επιτεθούμε εμείς πρώτοι. Έτσι η παρανοϊκή αντιστροφή συντελείται. «Δεν είμαι εγώ που τον μισώ αλλά αυτός, άρα δικαιούμαι εν τέλει να τον μισώ και να επιθυμώ την καταστροφή του».

Είναι ήδη ορατό στους πάντες ότι πρόκειται για μία πολεμικού τύπου ατμόσφαιρα όπου οι ορισμοί του Φίλου και του Εχθρού είναι έντονοι. Συνηθέστατα αυτός ο φόβος συμπληρώνεται εξαίρετα από ένα παρανοϊκό σύμπλεγμα μεγαλείου. «Μας φθονούνε εμάς τους Έλληνες γιατί είμαστε σπουδαίοι, δώσαμε τα φώτα του πολιτισμού στους βάρβαρους, κουτόφραγκους και είμαστε οι καλύτεροι όλων». Αυτή είναι μία τελείως ψεύτικη εικόνα που αντιστοιχεί τέλεια στις απαιτήσεις ενός ανασφαλούς ατόμου ή και ομάδας. Είμαστε σπουδαίοι οπότε μας φθονούνε και δικαιούμαστε έτσι να τους μισούμε.

Η άρνηση της πραγματικότητας παίζει επίσης έναν σημαίνοντα ρόλο στον τύπο του ανθρώπου που θέλγεται από τον ναζιστικό και γενικά τον ολοκληρωτικό τρόπο σκέψης. Ένα πολύ απτό παράδειγμα άρνησης της πραγματικότητας είναι ακόμα και τώρα η άρνηση των Ναζί να αποδεχτούνε το ολοκαύτωμα ή η άρνηση των σταλινικών κομμουνιστών να αποδεχτούνε την ύπαρξη του Γκουλάγκ. Για αυτούς τα γεγονότα ΔΕΝ υπάρχουνε αυτούσια, ούτε σαν παραδοχές

αρχικά, αλλά είναι ψέματα ή στην καλύτερη για την πραγματικότητα περίπτωση υπερβολές, που έχουνε φτιαχτεί έτσι ώστε να πλήξουνε το μεγαλείο της εκάστοτε θεωρίας ή σκεπτικού. Και έχουνε φτιαχτεί ακριβώς από τους εχθρούς άρα ακόμα ένας παραπάνω λόγος για να τους μισούμε. Ένα παράδειγμα άρνησης της πραγματικότητας μέσω μίας καλλιέργειας ψεύτικου μεγαλείου είναι τα ψέματα που λένε οι Χρυσουγίτες συστηματικά για το πόσοι παρευρίσκονται στις πορείες τους. Και αυτό γίνεται έχοντας λόγο προφανώς. Και αυτός είναι να δημιουργήσει μία τελείως πλαστή αίσθηση πραγματικότητας στα μέλη, και υπεραναπληρωτικά να φοβίσει τους εχθρούς και να πείσει τα μέλη ότι όντως είναι παντοδύναμοι. Από αυτό άλλωστε το γεγονός προκύπτει το αποσβολωμένο ύφος των Χρυσουγιτών σε ήττες τους στον δρόμο ή μετά τις συλλήψεις τους. Είχανε και έχουνε τόσο πολύ αποκοπεί από τον έξω κόσμο, έχουνε χάσει το Εγώ τους (που πρέπει να υποθέσουμε βάσιμα ότι ήτανε ανίσχυρο και προ ένταξης), η ομαδική αρχή της απόλυτης εξουσίας του Αρχηγού δηλαδή, που οποιαδήποτε απάντηση του Άλλου τους φαίνεται σαν η Συντέλεια του Κόσμου.

Με όλα αυτά που είπαμε δεν πρέπει κάποιος να υποθέσει ότι η κοινωνία δεν βρίσκεται πουθενά. Υπάρχουνε σαφώς καθορισμένες έξεις στο άτομο αλλά αυτές πρέπει να επενδυθούνε σε κοινωνικά αντικείμενα. Το ελεύθερο, αυτόνομο άτομο είναι δημιουργία της κοινωνίας. Δεν μπορούμε να μιλήσουμε έτσι γενικά για άτομο και επιθυμίες χωρίς να λάβουμε υπόψη τα περιεχόμενα των επιθυμιών. Οι επιθυμίες είναι ακριβώς που εντός της κοινωνίας αρθρώνονται αποκτούνε στόχους και εντέλει γίνονται αυτό που γίνονται. Ο Άλλος και το μίσος προς αυτόν πρέπει να πάρει πάντα ιστορικά καθορισμένες μορφές για να μπορέσει να εκφραστεί. Αυτή η διαπίστωση που μας απαλλάσσει και από τον ψυχολογισμό αλλά και από τον κοινωνιολογισμό, μας ανοίγει διάπλατα το πεδίο της Ιστορίας και της σχέσης της με την ατομική Ψυχή.

Τα Σημαίνοντα Ράτσα, πάλη μεταξύ των Φυλών, καθαρότητα του αίματος, ψευτο-επίκληση της επιστήμης, πίστη στην παντοδυναμία της τεχνικής και της γραφειοκρατίας είναι ιστορικές μορφές που

δημιουργήθηκαν από ανθρώπους σε συγκεκριμένες συνθήκες σαν απάντηση σε ορισμένα ερεθίσματα. Είναι ιστορικές δημιουργίες με το πλήρες νόημα της φράσης. Είναι οι απαντήσεις που δόθηκαν, σε απόπειρες να δοθεί νόημα στην ύπαρξη με παρανοϊκό, παραληρηματικό τρόπο. Ερώτημα που μετά τη δημιουργία του καπιταλισμού και σε συνδυασμό με την απομάγευση του Κόσμου έχει καταστεί και πάλι τρομερά αγωνιώδες. Γιατί όντως όπως έγραφε ο Νίτσε, ο θεός είναι νεκρός, μόνο που γίνεται συνεχώς προσπάθεια να τον αντικαταστήσουμε με άλλα πτώματα. Η Ιδεολογία είναι ακριβώς αυτή η σύγχρονη προσπάθεια. Είναι ένας καινούργιος τύπος απάντησης στον νεωτερικό και στον μετανεωτερικό Κόσμο. Η Ιδεολογία προσφέρει συνοχή, προσφέρει καταφύγιο από την επίθεση της εμπειρίας και τις ευκαιρίες αναστοχασμού που προσφέρει αυτή, προσφέρει τέλος ολοκληρωμένο σύστημα εξήγησης του Κόσμου χωρίς ατέλειες. Κάτι που για τη σύγχρονη Ψυχή αποτελεί ένα δυνατό μέλλον καθόλου απραγματοποίητο έτσι όπως διατείνεται ο φιλελεύθερος χαζοχαρουμενισμός. Και σε αυτό είναι ακριβώς πού έρχεται η σύνδεση του κοινωνικού με το ψυχικό.

Άτομα με αυτές ακριβώς τις ανάγκες είναι σίγουρο ότι βρίσκουνε πολύ, πολύ θελκτικές τις ρητορικές και τις πρακτικές της Χ.Α. Δεν χρειάζεται να αυταπατόμαστε. Ο ναζισμός αποτέλεσε και στο παρελθόν και στο παρόν κίνημα με πρωτοφανή ιστορική απήχηση κάτι το οποίο πρέπει να το πάρουμε πολύ στα σοβαρά. Οι άνθρωποι μπορεί περίφημα να στραφούνε στην Τρέλα και τη βαρβαρότητα κάτω από την απειλή μίας οικονομικής Κρίσης και γενικότερα ενός πολιτισμού που βάζει, όπως πολύ σωστά είδε ο Μαρξ, τις ανταλλακτικές αξίες πάνω από τις αξίες χρήσεις. Αυτό ακριβώς αντιστρέφει ο ολοκληρωτισμός. Ο μαγικός του τρόπος Δράσης είναι που θέλγει τόσο πολύ τα υποκείμενα, γιατί υπόσχεται μία όαση υποκειμενικότητας σε μία έρημο καπιταλισμού, γραφειοκρατίας και απάθειας.

Κλείνοντας το άρθρο αυτό, θέλω να επιστήσω την προσοχή σε κάτι. Οι προσεχτικοί αναγνώστες/στριες σίγουρα θα κατάλαβαν τη σοβαρότητα του εχθρού που έχουμε απέναντί μας. Ο εχθρός αυτός

απαιτεί καινοτομία στις αναλύσεις προκειμένου να καταλάβουμε καλά τι έχουμε απέναντί μας και καινοτομία στη Δράση προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικότερα. Δυστυχώς, στο εν Ελλάδι κίνημα κυριαρχεί μία τρομερή ημιμάθεια που σε συνδυασμό με έναν γελοίο εμπειρισμό (σύμπτωμα και αυτός μίας ηρωικής άρνησης της γραφειοκρατικής κοινωνίας) δημιουργούν σχεδόν ανυπέρβλητες δυσκολίες σε όσους θέλουν να βοηθήσουν στην καλύτερη κατανόηση του φαινομένου. Παρόλα αυτά, και αυτό είναι στο χέρι όλων, αυτό το σχεδόν μπορεί και πρέπει να διευρυνθεί. Όλοι μας από τα πεδία του, τα πάντοτε προσωρινά. Αυτό το κείμενο λοιπόν είναι μία απόπειρα ενημέρωσης γύρω από τη δυναμική του ψυχικού παράγοντα, κοντολογίς της επιθυμίας σε αυτό που λέω ανάδυση της εθνικοσιαλιστικής επιθυμίας και συνείδησης. Και ελπίζω να υπηρέτησε τον ρόλο του.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 13

Χύθηκε Αίμα Έλληνα... Ήταν Λεβέντης...

Ελιάννα Καναβέλη

Μετά τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα από τον χρυσαυγίτη Γιώργο Ρουπακιά, ένας λόγος έντονα εθνικός και σεξιστικός ξαναβγήκε στην επιφάνεια. Ένα και μόνο περιστατικό φαίνεται να μοιάζει αρκετό κάθε φορά για να αρθρώνονται ρατσιστικοί, σεξιστικοί, εθνικιστικοί λόγοι. Το είδαμε και στην πρόσφατη περίπτωση της μικρής τσιγγάνας από τα Φάρσαλα. Τα μίντια και όσοι/όσες αρθρώνουν δημόσιο λόγο, αναφερόμενοι στο περιστατικό της δολοφονίας του Παύλου Φύσσα επικεντρώνονταν στην εθνικότητά του από τη μια και στην λεβεντιά του από την άλλη. Μια λεβεντιά που συνδέεται με την ελληνική καταγωγή του. Δεν θα

ήταν υπερβολή αν ισχυριζόμασταν ότι τόσο η αναπαραγωγή σεξιστικών λόγων όσο και εθνικών βάζουν τον φασισμό από την πίσω πόρτα.

Πρωτοσέλιδα και άρθρα εφημερίδων, εκπομπές στο ραδιόφωνο εστιάζουν στην εθνικότητα κάνοντας φανερό τον εθνικό διαχωρισμό και εκφράζοντας την αγανάκτηση: «Ε όχι και Έλληνας». Χαρακτηριστικό στα τόσα που κυκλοφόρησαν εκείνες τις μέρες είναι και το πρωτοσέλιδο της ηλεκτρονικής έκδοσης της εφημερίδας «Ποντίκι» την Πέμπτη 19/03:

«Πάντα οι ναζί σκότωναν Έλληνες»

«Η πρώτη δολοφονία Έλληνα δείχνει την «επόμενη μέρα».

Όπως και το πρωτοσέλιδο της εφημερίδας «Μακεδονία»:

«Κατακραυγή για το πρώτο αίμα».

Γιατί η δολοφονία του Έλληνα να δείξει την επόμενη μέρα; Η ζωή του Έλληνα μετράει περισσότερο από του μετανάστη; Αν κρίνουμε από το δημοσίευμα, μάλλον η απάντηση είναι ναι. Δολοφονίες μεταναστών, καθημερινή βία, εκφοβισμός γινόταν κάθε μέρα. Πρώτο αίμα; Πριν δολοφονηθεί ο Φύσσας είχε χυθεί πολύ αίμα. Αίμα μεταναστών που έτυχε απλά να βρεθούν στο διάβα τους. Ευτυχώς υπήρξαν φωνές που το θύμισαν σε όσους το ξέχασαν και που το γνωστοποίησαν σε όσους έκαναν ότι δεν το ήξεραν. Κάθε μέρα οι Έλληνες ποτίζονταν και συνεχίζουν να ποτίζονται όλο και πιο πολύ με το δηλητήριο του εθνικισμού και του ρατσισμού. Όχι μόνο από τα «σοβαρά» μίντια που έστρωναν το δρόμο της Χρυσής Αυγής, αλλά και από τη σκληρή κοινωνική πραγματικότητά τους.

Όχι, δεν είναι άλλοθι για κανέναν η φτώχεια για να σκύψει το κεφάλι του σε κάθε είδους φασισμό. Για να γίνεις φασίστας, για να υποστηρίζεις τον φασισμό, για να ψηφίζεις Χρυσή Αυγή σημαίνει ότι αλλού είσαι φτωχός. Είσαι φτωχός στην απόκτηση παιδείας. Είσαι πνευματικά ενδεής και αυτό είναι ό,τι χειρότερο για έναν άνθρωπο.

Αναζητάνε όλοι τα αίτια της ανόδου του φασισμού και της Χρυσής

Αυγής. Η απάντηση για μένα είναι απλή έχοντας την «ευκαιρία» (δυσάρεστη) να συνομιλώ σε καθημερινή βάση με μια χρυσαυγίτισσα. Η κυρία αυτή είναι 40 ετών, κάτοικος βορείων προαστίων, πτυχιούχος της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ. Από το προφίλ της λοιπόν δεν προκύπτει καμιά ανάγκη, τουλάχιστον οικονομική, για να υποστηρίξει τη Χρυσή Αυγή. Επίσης έχει τελειώσει μια σχολή που αν μη τι άλλο σου διδάσκει ιστορία αλλά και τον ανθρωπισμό. Είναι τυπικά λοιπόν μορφωμένη. Έλα όμως που αυτή η μόρφωση, η μόρφωση που παίρνουμε από το σχολείο, το πανεπιστήμιο δεν είναι αυτή που κάνει τη διαφορά. Αλλιώς αυτή η κυρία θα έπρεπε να είναι ενάντια στον φασισμό. Το αντίθετο όμως. Ελκύεται από τον ψευδοσοσιαλισμό, τη θρασυδειλία (χαρακτηριστικά και της ίδιας) όπως επίσης και από την εξωτερική εμφάνισή τους. Προφανώς το παράδειγμα της κυρίας αυτής δεν μπορεί να γενικευθεί. Όμως αποτελεί μια ένδειξη για το προφίλ των υποστηρικτών του φασισμού.

Όπως λέει ο Μάνος Χατζιδάκης σε κείμενο που έγραψε το Φεβρουάριο του 1993:

«Η μόνη αντιβίωση για την καταπολέμηση του κτήνους που περιέχουμε είναι η Παιδεία. Η αληθινή παιδεία και όχι η ανεύθυνη εκπαίδευση και η πληροφορία χωρίς κρίση και χωρίς ανήσυχη αμφισβητούμενη συμπερασματολογία. Αυτή η παιδεία που δεν εφησυχάζει ούτε δημιουργεί αυταρέσκεια στον σπουδάζοντα, αλλά πολλαπλασιάζει τα ερωτήματα και την ανασφάλεια. Όμως μια τέτοια παιδεία δεν ευνοείται από τις πολιτικές παρατάξεις και από όλες τις κυβερνήσεις, διότι κατασκευάζει ελεύθερους και ανυπότακτους πολίτες μη χρήσιμους για το ευτελές παιχνίδι των κομμάτων και της πολιτικής. Κι αποτελεί πολιτική «παράδοση» η πεποίθηση πως τα κτήνη, με κατάλληλη τακτική και αντιμετώπιση, καθοδηγούνται, τιθασεύονται».

Δυστυχώς όμως, εμείς διδαχθήκαμε την άλλη Παιδεία, όχι αυτή που δημιουργεί ελεύθερους και ανυπότακτους πολίτες και ούτε καν μνηθήκαμε στο άλλο, στο διαφορετικό, το ωραίο, το απελευθερωτικό. Μάθαμε καλά πώς να υπηρετούμε το Σύστημα και

καθόλου την έννοια της ελευθερίας. Ένα μεγάλο ποσοστό αυτών που αυτοπροσδιορίζονται ως Έλληνες δεν κατάφεραν να ξεκλειδώσουν τις πόρτες και να αναζητήσουν την Ελευθερία και έμειναν εγκλωβισμένοι στην αμάθειά τους. Να λοιπόν πώς εξαπλώνεται ο φασισμός, πώς διαποτίζει την κοινωνία. Σαφώς και ο φασισμός είναι πολυσύνθετο φαινόμενο και συνδυασμός παραγόντων οδηγούν σε αυτό. Όμως κόμβος συνάντησης όλων αυτών των παραγόντων είναι κατά τη δική μου ταπεινή άποψη **η απουσία Παιδείας**.

Παράλληλα και με αφορμή τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα παρατηρήθηκε η ανάδυση ενός σεξιστικού, ιδιαιτέρως αρρενωπού λόγου. Σε τηλεοπτικές εκπομπές ειδησεογραφικού περιεχομένου ⁽¹⁾, εκεί που στήνονται οι πρώτες δίκες ακούσαμε διάφορα τέτοια σχόλια τόσο από φίλους, αυτόπτες μάρτυρες όσο και από δημοσιογράφους: «Ήταν άνδρας, δεν ήταν φλώρος». «Προστάτεψε τις κοπέλες και τους φίλους του». «Θυσιάστηκε για τους άλλους». «Ήταν λεβέντης. Να το ξέρει ο πατέρας του, ο γιος του δεν ήταν κότα και φλώρος». Αυτά και άλλα παρόμοια ακούγονταν συνέχεια όχι μόνο από τα μίντια αλλά και από τα στόματα ανθρώπων που ξεκλείδωσαν κάποιες πόρτες ελευθερίας, έχουν χάσει όμως, για πάντα μάλλον, τα κλειδιά που ξεκλειδώνουν τις πόρτες του σεξισμού. Γιατί να εστιάσουμε σε αυτά τα χαρακτηριστικά του; Γιατί να τον «ντύσουμε» με όλα αυτά τα επίθετα που συμβάλλουν στην κατασκευή του αρρενωπού, δυνατού, λεβέντη Έλληνα. Ήταν αυτό που ήταν, και το βασικό του χαρακτηριστικό ήταν η αντίστασή του στον φασισμό που εκφραστής του στο παρόν εθνικό συγκείμενο είναι η Χρυσή Αυγή. Η αναπαραγωγή από τα ΜΜΕ λόγων φίλων του Παύλου Φύσσα αλλά και άλλων είναι χαρακτηριστικά για τον απροκάλυπτο σεξισμό:

«Τότε μας την έπεσαν 40 άτομα. Φύγαμε από την απέναντι πλευρά και μας κυνήγησαν. Μας φώναζαν “κότες”. Ήμασταν μόνο εφτά άτομα κι είχαμε δύο κοπέλες μαζί μας. Ο Παύλος έμεινε πίσω και άρχισαν να τον χτυπούν. Αυτός που τον δολοφόνησε το έκανε επειδή τον χτυπούσε και δεν έπεφτε. Του έριξε δύο μαχαιριές, μια στην κοιλιακή και μία στην καρδιακή χώρα». ⁽²⁾

«Είχαμε δύο κοπέλες μαζί μας». Οι κοπέλες έπρεπε να προστατευθούν καθώς οι ίδιες από ό,τι προκύπτει, όχι μόνο από τα λεγόμενα του φίλου του Φύσσα αλλά και από δημοσιεύματα που αναπαρήγαν παρόμοιους λόγους, δεν μπορούν από μόνες τους. Διαρκώς λοιπόν αναπαράγεται το αφήγημα του δυνατού, του λεβέντη που έμεινε πίσω για να προστατέψει τις αδύναμες κοπέλες αλλά και τους άλλους που οι φασίστες τους φώναζαν «κότες». Ε όχι. Αλήθεια όχι. Δεν απεχθανόμαστε και πολεμάμε τον φασισμό για να τον βάζουμε από την πίσω πόρτα. Ο σεξισμός είναι διάχυτος και όποιος/όποια δεν τον βλέπει εθελοτυφλεί. Ο σεξισμός είναι απόρροια μιας κουλτούρας που υποτιμά τις γυναίκες είτε μέσα από τον λόγο είτε μέσα από τις πράξεις. Ο λόγος που αναδύθηκε εκείνες τις μέρες, επικεντρωμένος στα αρρενωπά χαρακτηριστικά του Φύσσα, πότισε λίγο ακόμη την αγριάδα ⁽³⁾ του σεξισμού. Η αναφορά επίσης στη γυναίκα αστυνομικό ΔΙΑΣ που επενέβη στο περιστατικό δεν υστερεί σε σεξισμό. Ιδού μια τέτοια αναφορά και τα συμπεράσματα δικά σας:

Τίτλος: Η όμορφη Αγγελική που έπιασε τον φονιά ⁽⁴⁾

«Πιο άντρας από τους άντρες, η Αγγελική της Ομάδας ΔΙΑΣ που βρέθηκε μπροστά στο περιστατικό της δολοφονίας του 34χρονου μουσικού από τη Νίκαια, δεν δίστασε να επέμβει στην αιματηρή συμπλοκή και να ακινητοποιήσει τον δράστη, την ώρα που το σύμπαν γύρω της είχε παγώσει».

Φαίνεται ότι δύσκολα θα απαλλαγούμε από τον σεξισμό, τον ρατσισμό, την ετεροκανονικότητα. Όλες αυτές τις κυρίαρχες αφηγήσεις και πράξεις που μας υψώνουν κάγκελα. Όταν μιλάμε για ατομική και κοινωνική απελευθέρωση δεν μπορούμε να δεχόμαστε όλα αυτά στη σιωπή και πόσο μάλλον να τα αναπαράγουμε. Αν μη τι άλλο, δείχνει την πνευματική αλλά και την πολιτική μας ένδεια.

Η δολοφονία του Φύσσα θέλω να πιστεύω ότι σηματοδότησε ένα καινούριο ξεκίνημα και νοηματοδότησε μια διαφορετική οπτική στην αντιφασιστική δράση. Μια δράση που θα εναντιώνεται σε κάθε λογής φασισμούς που ξεπηδάνε σαν τα κεφάλια της λερναίας

Υδρας. Όπως αναφέρει ο Φουκώ⁽⁵⁾: «Γιατί ο στρατηγικός αντίπαλος είναι ο φασισμός και όχι μόνο ο ιστορικός φασισμός, ο φασισμός του Χίτλερ και του Μουσσολίνι –ο οποίος στάθηκε ικανός να κινητοποιήσει και να χρησιμοποιήσει την επιθυμία των μαζών τόσο αποτελεσματικά– αλλά επίσης ο φασισμός μέσα σε όλους μας, μέσα στα κεφάλια μας και στην καθημερινή μας συμπεριφορά, ο φασισμός που μας προκαλεί και μας κάνει να αγαπάμε την εξουσία, να επιθυμούμε ακριβώς αυτό το πράγμα που μας κυριαρχεί και μας εκμεταλλεύεται».

Μπορεί κάποιος/κάποια να ισχυριστεί ότι η επισήμανση τέτοιου είδους συμπεριφορών και πρακτικών στην καθημερινότητά μας είναι σαν να κοιτάμε το δένδρο και όχι το δάσος. Σε αυτούς/αυτές λοιπόν απαντάμε ότι τόσο ο εθνικισμός όσο και ο σεξισμός μαζί με τη διεκδίκηση της ελευθερίας είναι δέντρα μέσα στο δάσος και ναι τα βλέπουμε!

Σημειώσεις:

1. Εκπομπή Νίκου Ευαγγελάτου στον τηλεοπτικό σταθμό ΣΚΑΪ, στις 20/09/2013.
2. Συνέντευξη φίλου του Παύλου Φύσσα στον ραδιοτηλεοπτικό σταθμό ΣΚΑΪ στις 18/09/2013.
3. Η αγριάδα είναι ένα πολυετές φυτό χαμηλής ανάπτυξης, το οποίο αποτελεί σε ορισμένες περιοχές ζιζάνιο, δύσκολο να ξεριζωθεί, κάτι σαν τον σεξισμό μπορούμε να πούμε.
4. Ανυπόγραφο άρθρο στην ηλεκτρονική διεύθυνση του Έθνους, δημοσιευμένο στις 22/09/2013:
<https://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22768&subid=2&pubid=63891718>
5. Απόσπασμα από τον πρόλογο του Μ. Φουκώ στην αμερικανική έκδοση του G. Deleuze-F. Guattari, "Anti-Oedipus. Capitalism and Schizophrenia", University of Minnesota Press, Minneapolis

2000 [1977], σελ. xii-xiv. Επίσης, M. Foucault, "Dits et Ecrits II", 1976-1988, Paris, Gallimard, 1994, σ. 133-136. Αναδημοσίευση από την ηλεκτρονική διεύθυνση: https://koinoniko-ergastirio.blogspot.gr/2012/11/blog-post_7508.html

*Το κείμενο δημοσιεύτηκε στο Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 13

Η Παραγωγή του Μίσους: Ξενοφοβία και Ρατσισμός στην Ευρώπη

Μετάφραση: Δανάη Κασίμη

Enzo Traverso

Ο ρατσισμός και η ξενοφοβία δεν αποτελούν κατάλοιπα ενός «παρελθόντος που δε λέει να ξεπεραστεί», αρχαϊσμοί που επιβιώνουν παρά την εξαφάνιση των συνθηκών που τα γέννησε. Οι καταστροφές του εικοστού αιώνα δεν μας δίδαξαν αρκετά ώστε να μην υιοθετούμε πρακτικές στιγματισμού, αποκλεισμού και ενίοτε μίσους μπροστά σε καθετί διαφορετικό. Από αυτή την άποψη, η σύγχρονη ξενοφοβία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορία του ρατσισμού, ως βάση μιας νεωτερικότητας που αλλάζει τη μορφολογία της, αλλά όχι τη λειτουργία της.

Η εξέταση λοιπόν, μέσα από ένα ιστορικό πρίσμα της παραγωγής του ρατσισμού ενάντια στην ετερότητα, είναι απαραίτητη προκειμένου να κατανοήσουμε την εξέλιξή του μέχρι σήμερα. Πολύ συχνά ο ρατσισμός θεωρείται ως ένα είδος παθολογίας και όχι μια πρότυπη μορφή της νεωτερικότητας. Θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι για να τον αντιμετωπίσουμε, θα πρέπει να αμφισβητήσουμε

μια κοινωνική τάξη και ένα μοντέλο πολιτισμού, όχι τις τυχόν παραμορφώσεις ή στρεβλώσεις του. Στη συνέχεια, θα πρέπει να απορρίψουμε τη διαπίστωση ότι η επιτυχία του ρατσισμού και της ξενοφοβίας δεν οφείλεται στην αλήθεια ή την ικανότητά τους να περιγράφουν αντικειμενικά την πραγματικότητα (που μπορεί να φέρει ψευδείς απαντήσεις ή απαράδεκτες από ηθικής άποψης, σύμφωνα μ' ένα παλιό κλισέ), αλλά στην αποτελεσματικότητά τους, στον λειτουργικό τους χαρακτήρα.

Ο ρατσισμός και η ξενοφοβία είναι μια διαδικασία συμβολικής κατασκευής του εχθρού –εφευρέθηκε ως αρνητική έννοια– για να ικανοποιήσει μια αναζήτηση ταυτότητας, την επιθυμία του ανήκειν, την ανάγκη για ασφάλεια και προστασία. Το να αποκαλύψει κανείς τους μηχανισμούς τους και να εκθέσει τα ψέματά τους, είναι αναγκαίο αλλά ανεπαρκές (και συχνά περιττό) επειδή η επιρροή τους δεν βασίζεται σε γνωστικές αρετές ούτε σε λογικά επιχειρήματα –ακόμα και όταν παρουσιάζονται ως ένας «στόχος»– αλλά σε μια αντισταθμιστική δυναμική, στην αναζήτηση ενός εξιλαστήριου θύματος.

Γεννημένος στα τέλη του δέκατου όγδοου αιώνα, εναρμονισμένος αργότερα με τη σύγχρονη αποικιοκρατία και τον εθνικισμό, ο ρατσισμός έφτασε στο απόγειό του κατά τον τελευταίο αιώνα, όταν η συνάντηση μεταξύ του φασισμού και του αντισημιτισμού στη ναζιστική Γερμανία είχε καταστροφικό τέλος. Σύμφωνα με τη διαίσθηση που είχε κάποτε ο Pierre-André Taguieff –τώρα προσχώρησε με θέρμη στη νεο-συντηρητική Δεξιά– ο σύγχρονος ρατσιστικός λόγος γνώρισε μια πραγματική μεταμόρφωση, αποβάλλοντας την ιεραρχική και «φυλετική» του κατεύθυνση (σύμφωνα με το παλιό μοντέλο Gobineau, Chamberlain, Vacher Larouge ή Lombroso) προκειμένου να γίνει διαφοροποιητικός και πολιτισμικός. Με άλλα λόγια, μεταπήδησε από την «επιστήμη της φυλής» στον εθνοκεντρισμό.⁽¹⁾ Ωστόσο, οι αλλαγές αυτές, δεν αλλάζουν τον παλιό μηχανισμό της κοινωνικής απόρριψης και του ηθικού αποκλεισμού, τα οποία ο Erving Goffman συνόπισε με την έννοια του στίγματος.⁽²⁾

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, ο ρατσισμός επανήλθε δριμύτερος στην Ευρώπη, καθόλου ενοχλημένος από τη διάδοση των επίσημων λειτουργιών που οδηγούσαν τελετουργικά τις πολιτικές και θρησκευτικές αρχές να λειτουργήσουν με βάση το «καθήκον της μνήμης» και έστειλαν τους εφήβους από τα σχολεία να επισκεφθούν τις περιοχές που φυλούσαν τα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης. Αν ο ρατσισμός έχει επιστρέψει στο προσκήνιο, δεν είναι «λόγω της μετανάστευσης», σύμφωνα με το γνωστό κλισέ, αλλά επειδή ανήκει, όπως γράφει ο Alberto Burgio, στον «γενετικό κώδικα της ευρωπαϊκής νεωτερικότητας».⁽³⁾

Όμως ο ρατσισμός συνεχίζει και ανανεώνεται με την προσθήκη νέων στοιχείων στο ανεξάντλητο «αρχείο» του αποκλεισμού και του μίσους. Η σύγχυση των εννοιών του ρατσισμού και του φασισμού, του εθνικισμού και του αντισημιτισμού που εμφανίστηκαν στην Ευρώπη κατά το πρώτο μισό του εικοστού αιώνα, σήμερα δεν υπάρχει πλέον. Ο εθνικισμός και ο αντισημιτισμός εξακολουθούν να πολλαπλασιάζονται μεταξύ των νέων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου μπορούν να επανασυνδεθούν με μια ιστορία που διακόπηκε το 1945 και να επωφεληθούν από τη συσσωρευμένη δυσαρέσκεια που για τέσσερις δεκαετίες προκάλεσε ο «υπαρκτός σοσιαλισμός». Σε αυτό το μέρος της ηπείρου, διεκδικούν καταγωγή από τη δικτατορία του 1930, όπως ο Jobbik στην Ουγγαρία, ο οποίος συνεχίζει την πολιτιστική κληρονομιά του αγκυλωτού σταυρού και καλλιεργεί τη μνήμη του στρατάρχη Horthy ή ξεθάβουν μια παλιά ρεβανσιστική μυθολογία επεκτατική, όπως το Κόμμα της Μεγάλης Ρουμανίας και το Κροατικό Κόμμα δικαιωμάτων (HSP), διάδοχο του κινήματος των Ουστάσι του Άντε Πάβελιτς.

Στη Δυτική Ευρώπη, ωστόσο, ο φασισμός είναι σχεδόν ανύπαρκτος ως οργανωμένη πολιτική δύναμη, στις χώρες που αποτέλεσαν την ιστορική του γενέτειρα. Στη Γερμανία, η επιρροή της κοινής γνώμης από τα νεοναζιστικά κινήματα είναι σχεδόν μηδενική. Στην Ισπανία, όπου την κληρονομιά του Φράνκο διαδέχθηκε το λαϊκό κόμμα, εθνικο-καθολικό και συντηρητικό, οι Φαλαγγίτες αποτελούν είδος προς εξαφάνιση. Στην Ιταλία, γίναμε μάρτυρες

ενός παράδοξου φαινομένου: η αποκατάσταση του φασισμού στον δημόσιο διάλογο, ακόμη και στην ιστορική συνείδηση ενός σημαντικού τμήματος του πληθυσμού –ο αντιφασισμός ήταν ο γενετικός κώδικας της «Πρώτης Δημοκρατίας», όχι της Ιταλίας του Μπερλουσκόνι– συνέπεσε με μια βαθιά μεταμόρφωση των κληρονόμων του Μουσολίνι. Μέλλον και Ελευθερία, το κόμμα που έχει μόλις ξεκινήσει ο αρχηγός τους, Gianfranco Fini, παρουσιάζει τον εαυτό του ως έναν φιλελεύθερο, ρεφορμιστικό δεξιό και «προοδευτικό» που επιτίθεται στον πολιτικό συντηρητισμό του Μπερλουσκόνι και στον πολιτιστικό σκοταδισμό της Ένωσης του Βορρά.

Όλα αυτά την ώρα που βρίσκεται προς τα δεξιά του πολιτικού γαλλικού φάσματος, το Εθνικό Μέτωπο προσπαθεί, υπό την ηγεσία της Marine Le Pen, να ξεπεραστεί η παραδοσιακή εικόνα μιας ακροδεξιάς των υποστηρικτών της Εθνικής Επανάστασης, των καθολικών φονταμενταλιστών και νοσταλγών της γαλλικής Αλγερίας. Εάν παραμένει σήμερα ένα φασιστικό στοιχείο στους κόλπους της, δεν κατέχει ηγεμονική θέση. Στο τελευταίο του συνέδριο, το Εθνικό Μέτωπο επιδόθηκε σε μια άνευ προηγουμένου ανανέωση της φρασεολογίας του, υιοθετώντας μια ρεπουμπλικανική ρητορική που δεν ανήκει στην παράδοσή του. Εάν, η διαδοχή της Marine Le Pen στο κόμμα του πατέρα της καταδεικνύει μια επιθυμία για συνέχιση της πολιτικής του, λαμβάνοντας τα χαρακτηριστικά της δυναστικής παράδοσης, αντανακλά επίσης μια αδιαμφισβήτητη επιθυμία ανανέωσης: **Κανένα κλασικό φασιστικό κίνημα δεν παραχώρησε ποτέ ηγετική θέση σε γυναίκα.**

Ωστόσο, η πτώση της φασιστικής παράδοσης ανοίγει τον δρόμο για την ανάπτυξη μιας νέου τύπου ακροδεξιάς, της οποίας η ιδεολογία ενσωματώνει μεταλλάξεις του εικοστού πρώτου αιώνα. Ο πολιτικός επιστήμονας Ζαν-Ιβ Καμί, ήταν ένας από τους πρώτους που κατανόησαν τα πρωτοφανή της χαρακτηριστικά: η παύση της λατρείας του κράτους στο όνομα μιας νεο-φιλελεύθερης θεώρησης του κόσμου, προσανατολισμένης στην κριτική του κράτους πρόνοιας, στη φορολογική εξέγερση, στην οικονομική απορύθμιση και στην προώθηση των ατομικών ελευθεριών, απαλλαγμένες από

κάθε είδους κρατική παρέμβαση.⁽⁴⁾ Η άρνηση της δημοκρατίας –ή η ερμηνεία της με αυταρχικό τρόπο– δεν συνοδεύεται πάντοτε από τον εθνικισμό, που σε ορισμένες περιπτώσεις αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης για τις μορφές του εθνοκεντρισμού, αμφισβητώντας το μοντέλο του έθνους-κράτους, όπως αποδεικνύεται από την ιταλική Ένωση του Βορρά ή της φλαμανδικής ακροδεξιάς. Σε άλλες περιπτώσεις, ο εθνικισμός παίρνει τη μορφή της άμυνας της Δύσης που απειλείται από την παγκοσμιοποίηση και τη σύγκρουση των πολιτισμών.

Ο μοναδικός συνδυασμός της ξενοφοβίας, του ατομικισμού, των δικαιωμάτων των γυναικών και της ομοφυλοφιλίας που υποστήριξε ο Pim Fortuyn στις Κάτω Χώρες το 2002, ήταν το κλειδί για μια βιώσιμη εκλογική επανάσταση. Παρόμοια στοιχεία χαρακτηρίζουν άλλα πολιτικά κινήματα στη Βόρεια Ευρώπη, όπως το Vlaams Belang στο Βέλγιο, το Δανικό Λαϊκό Κόμμα και η σουηδική ακροδεξιά, η οποία μόλις εισήλθε στο Κοινοβούλιο της Στοκχόλμης. Όμως, θα τα συναντήσουμε επίσης –αν και αναμεμιγμένα με πιο παραδοσιακά στερεότυπα– στο αυστριακό Φιλελεύθερο Κόμμα (του οποίου χαρισματικός ηγέτης ήταν ο Jörg Haider), ο οποίος κέρδισε στις εκλογές τον περασμένο Οκτώβριο ως η δεύτερη πολιτική δύναμη στη Βιέννη (27% των ψήφων).

Το ενοποιητικό στοιχείο της νέας ακροδεξιάς είναι η ξενοφοβία, η οποία εκφράζεται ως μια βίαιη απόρριψη των μεταναστών. Ο μετανάστης σήμερα είναι ο κληρονόμος των «επικίνδυνων τάξεων» του δέκατου ένατου αιώνα, στιγματισμένος, από τη θετικιστική κοινωνική επιστήμη της εποχής, ως ένα στοιχείο που συγκεντρώνει όλες τις κοινωνικές παθολογίες: τον αλκοολισμό, την εγκληματικότητα και την πορνεία, μέχρι και τις επιδημίες όπως η χολέρα.⁽⁵⁾ Αυτά τα στερεότυπα –συχνά συμπυκνώνουν μια αναπαράσταση για τον ξένο με βάση ψυχικά και σωματικά χαρακτηριστικά καλά σεσημασμένα– απορρέουν από ένα φανταστικό ανατολίτικο και αποικιακό που επέτρεπε πάντα τον αρνητικό χαρακτηρισμό, τον αβέβαιο και εύθραυστο χαρακτηρισμό, ο οποίος οφείλεται στο φόβο του «άλλου» που θεωρείται πάντα ως «εισβολέας» και «εχθρός». Στην Ευρώπη του σήμερα, ο μετανάστης

χαρακτηρίζεται ουσιαστικά ως μουσουλμάνος. Η ισλαμοφοβία παίζει σήμερα, για το νέο ρατσισμό, τον ρόλο που έπαιζε κάποτε ο αντισημιτισμός για τον εθνικισμό και τον φασισμό πριν από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η μνήμη του Ολοκαυτώματος –μια ιστορική αντίληψη του αντισημιτισμού μέσα από το πρίσμα της έκβασης της γενοκτονίας– τείνει να επισκιάσει αυτές τις ομοιότητες, που είναι παρ' όλα αυτά προφανείς. Το πορτρέτο του αραβο-μουσουλμάνου, σπιλωμένο από τη σύγχρονη ξενοφοβία, δεν διαφέρει πολύ από εκείνο του Εβραίου που καλλιεργήθηκε από τον αντισημιτισμό στις αρχές του εικοστού αιώνα. Τα γένια και τα καφτάνια των Εβραίων μεταναστών από την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη του παρελθόντος, είναι τα γένια και τα σαρίκια των Μουσουλμάνων του σήμερα.

Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, οι θρησκευτικές, πολιτιστικές, ενδυματολογικές, διατροφικές συνήθειες μιας μειονότητας είχαν ως στόχο να κατασκευάσουν ένα αρνητικό στερεότυπο για τον αλλοδαπό που δεν αφομοιώνεται στην εθνική κοινότητα. Ο ιουδαϊσμός και το Ισλάμ λειτουργούν έτσι, ως αρνητικές μορφές της ετερότητας: Εδώ και έναν αιώνα ένας Εβραίος ζωγραφισμένος σε μια λαϊκή εικονογραφία είχε κατ' ανάγκην γαμψή μύτη και πεταχτά αυτιά. Σήμερα το Ισλάμ προσδιορίζεται από τη μπούρκα, ακόμη κι αν το 99,99% των μουσουλμάνων γυναικών στην Ευρώπη δεν φορούν το ολόσωμο πέπλο. Σε πολιτικό επίπεδο, το φάντασμα της ισλαμικής τρομοκρατίας αντικατέστησε εκείνο του εβραιο-μπολσεβικισμού.

Σήμερα, ο αντισημιτισμός παραμένει ως το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του εθνικισμού στην Κεντρική Ευρώπη, όπου το Ισλάμ είναι σχεδόν ανύπαρκτο και η σειρά του 1989 αναζωογόνησε τους παλιούς δαίμονες (πάντα παρόντες, ακόμη και τώρα που δεν υπάρχουν πλέον Εβραίοι), αλλά έχει σχεδόν εξαφανιστεί από τη φρασεολογία της άκρας δυτικής δεξιάς (που μερικές φορές δείχνει τη συμπάθειά της στο Ισραήλ). Στις Κάτω Χώρες, ο Geert Wilders έχει κηρύξει πόλεμο κατά του «ισλαμοφασισμού» και των δραστηριοτήτων του. Σύμφωνα με δημοψήφισμα, το 57% των Ελβετών πολιτών, ψήφισαν στις 28 Νοεμβρίου 2013 υπέρ της απαγόρευσης

των μιναρέδων. Μέχρι στιγμής, μόνο τέσσερα στα 150 τζαμιά στην Ελβετική Συνομοσπονδία διέθεταν: το κατώφλι αυτό παραμένει αδιάβατο.

Στην Ιταλία, όπως και στη Γαλλία, πολλές απόψεις διατυπώθηκαν προκειμένου να παρθούν παρόμοια μέτρα, αποδεικνύοντας ότι, πέρα από τη μανία της ξενοφοβικής και λαϊκιστικής ελβετικής δεξιάς, η προθυμία να στιγματιστεί το Ισλάμ αφορά την Ευρώπη στο σύνολό της. Ο Shlomo Sand έχει δίκιο που τονίζει ότι η ισλαμοφοβία αποτελεί σήμερα ενωτικό στοιχείο της Ευρώπης –την «ιουδαιο-χριστιανική» μήτρα της οποίας ποτέ δεν παραλείπουμε να υπενθυμίσουμε– καθώς και ο αντισημιτισμός έπαιξε βασικό ρόλο τον δέκατο ένατο αιώνα, κατά τη διαδικασία οικοδόμησης των εθνικών κρατών.⁽⁶⁾

Αυτή η νέα ακροδεξιά, η οποία εγκαταλείπει τα φασιστικά της στοιχεία, παίρνει τη μορφή του λαϊκισμού. Η σύλληψη, όπως όλοι γνωρίζουν, είναι αόριστη, ελαστική, διφορούμενη και μάλιστα απεχθής, όταν χρησιμοποιείται για να επιβεβαιώσει την αριστοκρατική περιφρόνηση απέναντι στον λαό. Παρόλα αυτά, η συχνή εκλογική επανάσταση της νέας ακροδεξιάς δείχνει την ικανότητά της να βρίσκει συναίνεση στους κόλπους της εργατικής τάξης και των φτωχότερων στρωμάτων. Ο λαϊκισμός της δεξιάς –ο Ernesto Laclau το επεσήμανε πολύ ωραία⁽⁷⁾– τροφοδοτείται από τη σύγχυση ενός λαού που έχει εγκαταλειφθεί από την αριστερά, της οποίας το έργο θα έπρεπε να είναι εκείνο της οργάνωσης και αντιπροσώπευσής του. Ο λαϊκισμός τελικά, είναι μια κατηγορία διασταύρωσης, η οποία καταδεικνύει τα πορώδη σύνορα μεταξύ της δεξιάς και της άκρας δεξιάς. Αν κάποιος είχε αμφιβολίες γι' αυτό, ο Σαρκοζί ήταν υπεύθυνος για να τις διαλύσει μετά την εκλογή του, πρώτα με τη δημιουργία ενός υπουργείου Μετανάστευσης και Εθνικής Ταυτότητας και έπειτα με την έναρξη μιας εκστρατείας εναντίον των Τσιγγάνων, οι οποίοι απελαύνονται με βάση μια εθνικο-φυλετική απογραφή, κερδίζοντας την ενθουσιώδη υποστήριξη πολλών εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Δεξιάς, πρωτίστως της ιταλικής δεξιάς.

Κατά βάθος, ο αγώνας για ίσα δικαιώματα –αποφεύγοντας τις στείρες αντιπαραθέσεις μεταξύ των Ρεπουμπλικάνων εθνικιστών και την κοινοτική πολυπολιτισμικότητα– επιστρέφει στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα, όπως γινόταν τον δέκατο ένατο αιώνα, όταν η ανερχόμενη φιλελεύθερη αστική τάξη αντιμαχόταν τη δημοκρατία, περιορίζοντας την ψήφο θέτοντας περιοριστικά εμπόδια που σχετίζονταν με την κοινωνική τάξη, το φύλο και τη φυλή. Σήμερα, παρά τους νόμους που θεσπίστηκαν σε πολλές χώρες, οι γυναίκες εξακολουθούν να μην εκπροσωπούνται επαρκώς στα θεσμικά μας όργανα, τα λαϊκά στρώματα εγκαταλείπουν ολοένα και περισσότερο, αδιαφορώντας για ένα πολιτικό σύστημα που αντιλαμβάνονται ως ξένο και μάλιστα εχθρικό. Οι μετανάστες, τέλος, βρίσκονται αποκλεισμένοι από κάθε δικαίωμα. Αυτά είναι λοιπόν τα κύρια χαρακτηριστικά της «αγαπημένης μας παγκοσμιοποίησης».

Οι μεταλλάξεις του ρατσισμού και της ξеноφοβίας δεν μπορούν να παραμείνουν χωρίς πολιτικές συνέπειες. Αν ο φασισμός είναι μια μάχη προφανούς καθημερινότητας στις νέες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου είμαστε σήμερα μάρτυρες της ανόδου της εθνικιστικής ακροδεξιάς, της αντισημιτικής και φασιστικής, η κατάσταση είναι αρκετά διαφορετική στην δύση. Βέβαια, σε μια ήπειρο που έχει γνωρίσει τον Μουσολίνι, τον Χίτλερ και τον Φράνκο, ο αντιφασισμός πρέπει να αποτελέσει μέρος του γενετικού κώδικα της δημοκρατίας ως τμήμα της ιστορικής μας συνείδησης.

Στη μάχη ενάντια στις νέες μορφές ρατσισμού και ξеноφοβίας στο όνομα του αντιφασισμού, μπορεί ωστόσο να δημιουργηθεί ο κίνδυνος να αποδειχθεί ένας αγώνας οπισθοφυλακής. Ο αντιφασισμός έχει εκπληρώσει τον σκοπό του –ως οργανωμένο πολιτικό κίνημα– στη δεκαετία του 1980 και του 1990, όταν, κυρίως στη Γαλλία, βρέθηκε αντιμέτωπος με την εμφάνιση μιας δεξιάς φασιστικής μήτρας (ακόμη και αν το γενικό πλαίσιο δεν ήταν αυτό του 1930). Όμως, σήμερα δεν αφορά στην υπεράσπιση μιας δημοκρατίας που απειλείται. Ο ρατσισμός και η ξеноφοβία έχουν δύο πρόσωπα, τα οποία αλληλοσυμπληρώνονται. Από τη μία,

εκείνο της νέας «ρεπουμπλικανικής ακροδεξιάς» (η οποία είναι ταγμένη στην «προστασία των δικαιωμάτων» που καταπατώνται, με εθνοτικές, εθνικές ή θρησκευτικές βάσεις) και από την άλλη, εκείνο των κυβερνητικών πολιτικών (στρατόπεδα συγκέντρωσης για τους μετανάστες «χωρίς χαρτιά», προγραμματισμένες απελάσεις, στιγματισμός και διακρίσεις εις βάρος των εθνοτικών ή θρησκευτικών μειονοτήτων). Έτσι, αυτή η νέα μορφή ρατσισμού, προσαρμόζεται στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία, αναδιαμορφώνοντάς την στο εσωτερικό της. Επομένως, πρέπει να επανεξετάσουμε την ίδια τη δημοκρατία, καθώς και τις έννοιες της ισότητας των δικαιωμάτων και της ιθαγένειας, προκειμένου να δώσουμε ώθηση στην καταπολέμηση του ρατσισμού.

Σημειώσεις:

1. Pierre-André Taguieff, *La force du préjugé*, La Découverte, Paris, 1988 .
2. Erving Goffman, *Stigmate. Les usages sociaux des handicaps*, Éditions de Minuit, 1975
3. Alberto Burgio, *Nonostante Auschwitz. Il «ritorno» del razzismo in Europa*, Derive Approdi, Rome, 2010
4. Jean-Yves Camus, «Du fascisme au national-populisme. Métamorphoses de l'extrême droite en Europe», *Le Monde diplomatique*, mai 2002
5. Louis Chevalier, *Classes laborieuses et classes dangereuses*, Perrin, Paris, 2007 (éd. or. 1958).
6. Shlomo Sand, «From Judeophobia to Islamophobia. Nation-building and the construction of Europe», *Jewish Quarterly*, 2010, n. 215
7. Ernesto Laclau, *La raison populiste*, Éditions du Seuil, Paris, 2008.

Ο **Enzo Traverso** γεννήθηκε στο Γκάβι (Πιεμόντε) το 1957. Σπούδασε ιστορία στο Πανεπιστήμιο της Γένοβας και ολοκλήρωσε το διδακτορικό του το 1989 στην *Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales*, κάτω από την εποπτεία του Michael Lewy. Είναι καθηγητής πολιτικής επιστήμης στο Πανεπιστήμιο της Πικαρδίας "Jules Verne" στην Αμιέν.

Η Μυθική Ψυχοπολιτική του Ναζισμού

Αλέξανδρος Σχισμένος

Με την έντεχνη έκπληξη που χαρακτηρίζει τα τηλεοπτικά καθεστώτα των ημερών μας, τις τελευταίες εβδομάδες ζήσαμε τα αποκαλυπτήρια της Χρυσής Αυγής. Αποκαλυπτήρια όσον αφορά την ντόπια άρχουσα ελίτ που βγήκε από την μωρή παρθενία της για να παραδεχτεί αυτό που όλη η κοινωνία γνώριζε. Ότι οι εκ των δεξιών συνδαιτημόνες τους είναι τελικά ναζί εγκληματίες και δολοφόνοι. Τα γεγονότα γνωστά, καθώς και η συστηματική τους εκμετάλλευση, μέσω της ψευδοθεωρίας των 2 άκρων, σαν τελευταίο τρύπιο αλεξίπτωτο πριν τη συντριβή της ακροδεξιάς κυβέρνησης Σαμαρά-Βενιζέλου.

Η υπόθεση απασχόλησε τα πρωτοσέλιδα και σελίδες επί σελίδων γράφτηκαν για το καινούργιο σκανδαλώδες ερώτημα που τέθηκε προς την κοινωνία: Από πού προέκυψε ο ναζισμός στο ελληνικό κοινοβούλιο του 2013;

Κι όμως το ερώτημα είχε ήδη τεθεί από την πραγματικότητα. Η ανατριχίλα που σάρωσε τον τόπο κάτω από τα προβεβλημένα χαμόγελα του φιδιού είναι ένα διαρκές στοιχείο της κατοχικής ατμόσφαιρας της εποχής της κρίσης. Η συναδελφική συνεργασία της Χρυσής Αυγής με τις δυνάμεις καταστολής και η εγκάρδια συνεννόησή της με τις ακροδεξιές παρυφές της Νέας Δημοκρατίας είναι πράγματα γνωστά εδώ και δεκαετίες (θυμίζουμε ότι στις ευρωεκλογές του 2006 η Ν.Δ. του κεντρώου Καραμανλή χρηματοδοτούσε το προεκλογικό υλικό της ναζιστικής συμμορίας).

Αυτό που είναι καινοφανές είναι η ασυλία που οι εθνικοσοσιαλιστές κανίβαλοι απολαμβάνουν, όχι από το συγγενές τους Κράτος (το οποίο, εξάλλου, στήθηκε πάνω στους πυλώνες του εθνικισμού και του αυταρχισμού ήδη από τους κατασκευαστές τους) αλλά από την κοινωνία. Αυτή η ασυλία είναι που κάνει τον λόγο επί του ναζισμού ξανά επίκαιρο και ανασύρει ερωτήματα που η επανεμφάνιση στον δημόσιο χώρο της πλέον τερατώδους και διεστραμμένης πολιτικής ιδεολογίας του μίσους θέτει. Και αυτή η ασυλία είναι που δεν μας επιτρέπει να ξεμπερδέψουμε με τους θιασώτες της με απλούς αφορισμούς για την απύθμενη ηλιθιότητα που αυτή η ιδεολογία προϋποθέτει.

Είναι γνωστό το ρίζωμα που οι αντιδραστικές εθνικιστικές ιδεοληψίες έχουν σε αυτόν τον τόπο.

Δεν είναι τυχαίο πως το Βασίλειο της Ελλάδας υπήρξε το πρώτο εθνοκράτος που συστάθηκε στην Ευρώπη μετά τη Γαλλική Επανάσταση. Δεν είναι τυχαίο πως αυτή η χώρα ήταν η μόνη που συνέχισε τον Β΄ Π.Π. επί τρία έτη με τον εμφύλιο και επί δεκαετίες με το τρομο-Κράτος της Δεξιάς. Δεν είναι τυχαίο πως τα σχολικά εγχειρίδια απηχούν τις πλέον απαρχαιωμένες εθνικιστικές απόψεις στον ευρωπαϊκό χώρο. Δεν είναι τυχαίο πως ο πατριωτισμός υιοθετήθηκε και από την Αριστερά σε βαθμό πρωτόγνωρο για το ευρωπαϊκό κίνημα. Δεν είναι τυχαίο πως είναι η μόνη χώρα στην Ε.Ε. που διοργανώνει μαθητικές παρελάσεις.

Όλα αυτά είναι γνωστά συστατικά του νεοελληνικού φαντασιακού που ενσωματώνει παραληρήματα μεγαλείου μαζί με αισθήματα βαθιάς κατωτερότητας σε ένα κακοραμμένο κολάζ φανταστικών απεικονίσεων ενός απωθημένου παρελθόντος. Είναι στοιχεία συγγένειας προς τις άλλες ενσαρκώσεις του μίζερου βαλκανικού εθνικισμού, μπολιασμένα με λαθραναγνώσεις της κλασικής αρχαιότητας. Σε κάθε περίπτωση, είναι ένας **εθνικισμός του κακομοίρη και του αδύναμου**, που ανά περιστάσεις προσδένεται στο άρμα του δείνα ή του τάδε αυτοκρατορικού σωβινισμού κάποιας μεγάλης δύναμη για να καταλήξει δωσίλογος και τελικά

προδότης της χώρας που υποτίθεται ότι αποκαλεί πατρίδα. Αυτή είναι η γνωστή μας ελληνική Δεξιά και ο εθνικισμός που σήμερα εκφράζεται από την ακροδεξιά μας κυβέρνηση.

Όμως η Χρυσή Αυγή πάει πολύ παραπέρα. Τα εθνικιστικά στοιχεία που αναπαράγονται σαν θεμελιακά συστατικά της ελληνικής κοινωνίας μέσω της κρατικής εκπαίδευσης και του κυρίαρχου λόγου αποτελούν αναγκαίες μεν αλλά όχι ικανές συνθήκες ανάδυσης του ναζιστικού φαινομένου. Αν τα πρώτα αποτελούν εκφράσεις της αρνητικής ταυτοτικής συγκρότησης της ετερόνομης κοινωνίας μέσα από τον αποκλεισμό της εξωτερικής ετερότητας (που αποτελεί εξάλλου την άλλη πλευρά της θετικής ταυτοτικής συγκρότησης μέσα από τον υπερθεματισμό της εσωτερικής ομοιογένειας) και αρχαϊκές στάσεις έλξης-απόθησης του Ξένου, το ρατσιστικό στοιχείο που ο ναζισμός φέρει ως κυρίαρχη πρόθεση είναι κάτι πιο ριζοσπαστικό.

Ο Ξένος στη ναζιστική κοσμοθεώρηση δεν αποτελεί το εξωτερικό όριο, τη διαφορά, τον Άλλο, που μπορεί να γίνει αντικείμενο προσηλυτισμού, αφομοίωσης ή ενσωμάτωσης. Αποτελεί το σκοτεινό αντεστραμμένο είδωλο του Εαυτού, τον εσωτερικό διαχωρισμό, τον Εχθρό, τον αντίθετο πόλο που οφείλει να γίνει αντικείμενο εξόντωσης. Η ίδια η ύπαρξη του Άλλου ως Εχθρού θέτει σε κίνδυνο την ύπαρξη της κοινότητας ως Εγώ και ως εκ τούτου είναι μία ύπαρξη μη ανεκτή, μία ύπαρξη ως συνθήκη πολέμου.

Συνεπώς, τα ειδοποιά χαρακτηριστικά που ταυτοποιούν τον Φίλο και τον Εχθρό, που μας διαχωρίζουν από τον απειλητικό ξένο δεν μπορεί να είναι στοιχεία πολιτικά ή πολιτισμικά, στοιχεία επίκτητα, όπως συμβαίνει στο εθνικιστικό πλαίσιο (η γλώσσα ή η θρησκεία, ως παράδειγμα). Οφείλουν να είναι χαρακτηριστικά εγγενή, φυσικά, αναλλοίωτα από οποιαδήποτε μεταστροφή, και εδώ έρχεται η κλίση προς την φυσιολογία, το χρώμα του δέρματος, την καταγωγή.

Αν ο εθνικισμός εκφράζεται ως μίσος του άλλου ως ξένου, ο ναζισμός εκφράζεται ως μίσος του άλλου ως εχθρού. Και εδώ, μία ακόμη διαφοροποίηση μπορεί να εντοπιστεί. Το μίσος του άλλου

ως ξένου αντανακλά αρνητικά τη θετική επένδυση στον εαυτό την οποία όμως προϋποθέτει. Ο αυτοκρατορικός σωβινισμός υποτιμά τον ξένο ως κατώτερο θεμελιώνοντας τη διάκριση σε κάποιου είδους ταυτότητα εγωιστικής υπερηφάνειας. Είναι ψευδοϊστορικός, με την έννοια πως θέτει μία μυθοποιημένη ιστορία σαν αξίωση αυτής της περηφάνειας, κατασκευάζοντας ένα παρελθόν από τις υποτιθέμενες λαμπρές ιστορικές σελίδες. Αν ο ξένος είναι διατεθειμένος να συμμεριστεί αυτό το ψευδές παρελθόν μαζί με την αξίωση ανωτερότητας, μετατρέπεται σε υποτελή ή ακόμη και σύμμαχο, εν πάση περιπτώσει, αναγνωρίζεται.

Το ναζιστικό όμως μίσος του άλλου ως εχθρού αντανακλά ένα βαθύτερο μίσος. Είναι το μίσος του άλλου που πηγάζει από το μίσος του εαυτού (βλ. Καστοριάδης «Σκέψεις πάνω στο ρατσισμό»).

Είναι έκφραση της απέχθειας που η ασυνείδητη ψυχή νιώθει απέναντι στον εκκοινωνισμένο εαυτό της, ο οποίος βιώνεται ως εμπράγματο ενσάρκωση κάθε αποτυχίας. Ήδη η κοινωνικοποίηση, η κοινωνική κατασκευή του ατόμου αποτελεί μία πρωταρχική βία για την ψυχική μονάδα, μία βία που οδηγεί σε διαδοχικές απωθήσεις και αρνήσεις της πραγματικότητας. Είναι μία βία απώλειας της μοναδικότητας και της παντοδυναμίας της ψυχής, η οποία γίνεται άτομο εγκαταλείποντας τις φαντασιώσεις ισχύος της και συμβιβαζόμενη με την επένδυση στο κοινωνικό νόημα που το άτομο επιτρέπεται να εκφράσει. Αυτή η επένδυση δεν είναι σχεδόν ποτέ επαρκής και συχνά τα αισθήματα ανεπάρκειας κυριαρχούν στη διαμόρφωση μίας βαθιά απόρριψης του συνειδητού Εγώ.

Αυτή η απόρριψη μπορεί να οδηγήσει στην αυτοκτονία, αλλά μπορεί να αλλάξει αντικείμενο, μετατοπίζοντας το αίσθημα μίσους από την πραγματική περιοχή, τον εαυτό, σε μία φανταστική περιοχή, τον μυθικό Άλλο/Εχθρό.

Έτσι, ο ξένος μετατρέπεται σε διαρκή υπενθύμιση της εγωτικής ανεπάρκειας, σκοτεινό αντικαθρέφτισμα και οντολογική απειλή

για την ψυχή. Ταυτόχρονα, το ενοχλητικό Εγώ, η συνειδητή υποκειμενική κλιτύς του ατόμου, εκμηδενίζεται μέσα από την άρνησή του να γίνει πρόσωπο, μέσα από την απόλυτη παραχώρηση της προσωπικότητάς του στην βούληση του Φύρερ, μέσα από τη δολοφονία της ατομικότητάς του.

Ο ναζισμός είναι αντιϊστορικός, και θέτει μία ιστορική μυθολογία προκειμένου να δικαιώσει αυτήν την επιθυμία εξόντωσης του Άλλου, ανακαλύπτοντας συνέχειες και μυθικές οντότητες πίσω από το πέπλο των γεγονότων.

Είναι ένας Μύθος στη θέση του Λόγου και ένας Μύθος προσωπικός, με την έννοια πως δεν μπορεί ο Άλλος να τον συμεριστεί, δεν έχει θέση σ' αυτόν παρά μονάχα τη θέση του τελετουργικού θύματος. Αντί για ένα μυθικό παρελθόν, όπως ο εθνικισμός, ο ναζισμός προβάλλει ένα μυθικό παρόν, τοποθετώντας μία εξιστόρηση πάνω και πέρα από την Ιστορία. Ο πρώτος ακρωτηριάζει την Ιστορία προκειμένου να δικαιωθεί, ο δεύτερος δικαιώνεται αρνούμενος την Ιστορία. Και έτσι έχει την ικανότητα να αναβιώνει αρχαϊκές τελετουργίες και αισθήματα μυθικής κοινοτικής ταυτότητας μέσα στον σύγχρονο τεχνικό και τεχνολογικό κόσμο χωρίς καμία αντίφαση. Το μυθικό παρελθόν του ναζισμού δεν είναι ένα λογικό πρότερο όπως του εθνικισμού, αλλά ένα παροντικό επέκεινα προς το οποίο τείνει.

Έτσι, ο Μύθος και η Τελετουργία τρέφουν τον πολιτικό λόγο των ναζί τη στιγμή που δολοφονείται ο Λόγος. Οι ναζί είναι πέραν κάθε διαλόγου γιατί είναι εγγενώς ανορθολογικοί στην επίκλησή τους. Η δημόσια παρουσία τους απευθύνεται σε αρχέγονα κοινωνικά ορμέμφυτα και τα σύμβολά τους απηχούν μαγική και μυστηριακή ισχύ.

Ο ναζιστής οπαδός, που ζητεί να εξοντώσει τον ξένο ενώ ήδη έχει τελετουργικά εξοντώσει τον εαυτό του ως πρόσωπο μέσα από την απόλυτη υποταγή και πειθαρχία, βρίσκεται πέραν της ηθικής. Έχοντας αρνηθεί την ελεύθερη βούλησή του, αρνείται κάθε ευθύνη.

Η ικανότητα της κοινοτοπίας του Κακού που περιέγραψε η Άρεντ («Ο Άιχμαν στην Ιερουσαλήμ») βρίσκεται ακριβώς σε αυτήν τη στιγμή της απόλυτης υποταγής που ταυτίζεται με την απόλυτη ανηθικότητα και καθιστά τον υπάκουο πολίτη απάνθρωπο δολοφόνο.

Αυτά είναι τα ειδοποιά χαρακτηριστικά και της Χρυσής Αυγής και αυτά την καθιστούν τόσο γοητευτική για ένα κομμάτι της κοινωνίας αυτής της χώρας. Ένας λαός διαρκές θύμα και μία χώρα χωρίς παιδεία αποτελούν ευνοϊκές μήτρες επώασης του αυγού του φιδιού καθώς βυθίζεται στην αυτολύπηση. Η στήριξη των ναζιστών, από τη μία, είναι η λογική της ανάθεσης διεσταλμένη στα ακρότατα όριά της, όταν η ανάθεση περιλαμβάνει όλη την ύπαρξη, και από την άλλη, το μίσος προς τον εαυτό μετατοπισμένο στα απώτερα όρια της κοινωνικής ταυτότητας, ως μίσος προς τον ξένο. Οι ανιστορικές και μεταφυσικές ιδεοληψίες του ελληνικού εθνικισμού αποτελούν πρώτης τάξεως λιπάσματα για τούτες τις εμμονές και καθηλώσεις. Ο επίσημος πολιτικός ακροδεξιός λόγος της κυβέρνησης έρχεται ως συμπλήρωμα ορθολογικότητας για τις μυστηριακές ανορθολογικές τελετουργίες του αίματος.

Καθώς οι σημασίες καταρρέουν, οι λόγοι της κυριαρχίας και οι παραφυάδες τους ξεγυμνώνονται σαν νεύρα. Ο αγώνας για την αυτονομία και την ελευθερία δεν μπορεί να κερδηθεί παρά από μία κοινωνία αναστοχαστική, με πραγματική παιδεία και με ισχυρή ιστορική συνείδηση. Μία κοινωνία που θα σέβεται τον ξένο σαν αναγκαίο στοιχείο του αυτοσεβασμού της.